

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่
ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

The Development of Social Entrepreneur Characteristics: A Case of Fertilizer
Producer Group of Sam Roi Rai Village, Ayer Weng Subdistrict,
Betong District, Yala Province

จिरาพัชร เกตรักทอง

Jirapat Ketrakthong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Social Development Administration
Prince of Songkla University

2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่
ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

The Development of Social Entrepreneur Characteristics: A Case of Fertilizer
Producer Group of Sam Roi Rai Village, Ayer Weng Subdistrict,
Betong District, Yala Province

จिरาพัชร เกตร์กทอง
Jirapat Ketrakthong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Social Development Administration
Prince of Songkla University

2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย
บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ผู้เขียน   นางสาวจิราพัชร เกตริกทอง

สาขาวิชา   การบริหารการพัฒนาสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์อาหวัง ล่าน่วย)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อาหวัง ล่าน่วย)

.....กรรมการ
(ดร.วันพิชิต ศรีสุข)

.....กรรมการ
(ดร.ประจวบ ทองศรี)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้ารุ่งแสง)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์อาหวิง ล่าม่วย)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาวจิราพัชร เกตรักทอง)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวจิราพัชร เกตรักทอง)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
ผู้เขียน	นางสาวจิราพัชร เกตรักทอง
สาขาวิชา	การบริหารการพัฒนาสังคม
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม และ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมจำนวน 16 คุณลักษณะ, องค์ประกอบการประกอบการเพื่อสังคมที่จำเป็นต้องพัฒนาให้ครอบคลุม 4 องค์ประกอบ และนำเสนอวิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม 3 ด้าน เชื่อมโยงกับหลักการบริหารงานของกลุ่ม (PDCA) เพื่อให้เกิดนวัตกรรมของกลุ่มและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคม

ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีจำนวน 14 คุณลักษณะ ทำให้เกิดแนวทางการพัฒนา ต่อ ยอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยเกี่ยวกับคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม ครอบคลุมครบทั้ง 16 คุณลักษณะ โดยการเสนอวิธีการพัฒนากลุ่มตามหลักการบริหารงานการประกอบการเพื่อสังคมเพื่อเป็น แนวทางการพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ผู้ประกอบการเพื่อสังคม

Thesis Title The Development of Social Entrepreneur Characteristics: A Case of Fertilizer Producer Group of Sam Roi Rai Village, Ayer Weng Subdistrict, Betong District, Yala Province

Author Miss Jirapat Ketrakthong

Major Program Social Development Administration

Academic Year 2021

ABSTRACT

The purpose of this research was to study social entrepreneur characteristics of fertilizer and to study the development of social entrepreneurial characteristics of fertilizer producers Sam Roi Rai, Ayer Weng Subdistrict, Betong District, Yala Province. This study about 16 social entrepreneur traits, 4 elements of social entrepreneurship that need to be developed to cover 4 elements, and present how to develop 3 social entrepreneur traits linked to group management principles (PDCA) to create group innovations and increase the efficiency of social entrepreneurship groups.

The results found that 14 Characteristics of social enterprises at Ban Sam Roi Rai Ayer Weng Sub-district, Betong District, Yala Province, has 14 characteristics, resulting in development guidelines. Extend knowledge for fertilizer manufacturers about social entrepreneurship characteristics. It covers all 16 characteristics by proposing a method for group development according to the principles of social entrepreneurship management as a guideline for further community development.

Keywords: Development of Social Entrepreneurship Characteristics, Social Entrepreneurship

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ ดร.วันพิชิต ศรีสุข ดร.ประจวบ ทองศรี และรองศาสตราจารย์อาหวัง ล่านุ้ย ที่ให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ และกราบขอขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ คุณณัฐวุฒิ เจ๊ะหะมะ ปลัดตำบลอัยเยอร์เวง คุณอารีฟ มัทศนียนนท์ นักวิชาการสำนักงานเกษตรและสหกรณ์อำเภอเบตง คุณหะแวดาเยี สาและ ผู้ใหญ่บ้านสามร้อยไร่ คุณวิพัก แซ่ลิ้ม สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอัยเยอร์เวง คุณชาญ โครตอาษา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสามร้อยไร่ คุณวาสนา มีทอง บัณฑิตอาสาบ้านสามร้อยไร่ และสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ทุกท่านที่ให้ข้อมูลกลุ่มที่เอื้อต่อการทำงานวิจัยและให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ เชิงลึกและสนทนากลุ่ม จนทำให้งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จไปลุล่วงด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะมีประโยชน์ จึงขอมอบส่วนดีทั้งหมดนี้ให้แก่เหล่า คณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาจนทำให้ผลงานวิจัยเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และขอมอบความกตัญญูกตเวทิตาคุณแต่บิดา มารดา และผู้มีพระคุณทุกท่าน สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดเพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จิราพัชร เกตร์กทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(6)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship)	6
2.2 แนวคิดผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur)	15
2.3 แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม	27
2.4 ข้อมูลบ้านสามร้อยไร่	41
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	48
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	33
3.1 พื้นที่วิจัย	33
3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	33
3.3 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ	33
3.4 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย	33
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ	35
3.6 การตรวจสอบข้อมูล	35
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	35
3.8 การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ	36
บทที่ 4 ผลการวิจัย	37
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	71
ภาคผนวก	
บรรณานุกรม	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการแก้ไขปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการอยู่ดีกินดี โดยคำนึงถึงหลัก ปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ปรับเปลี่ยนวิถีคิด กระบวนการการทำงานร่วมกัน ให้สอดคล้องกับการ พัฒนาสังคมและชุมชนไปพร้อมกัน จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาชุมชนขนาดเล็กที่สามารถเข้าถึงตัว บุคคล ครอบครัว และชุมชนได้ ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน จัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจเพื่อขยาย กิจกรรมขั้นพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและเสริมสร้างระบบการผลิต การจำหน่าย และการกินดี อยู่ดี ของคนในชุมชน เพื่อให้ประเทศก้าวสู่สังคมเศรษฐกิจที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามลำดับ (วีรบูรณ์ วิสารทสกุล, 2553)

ประเทศไทยเริ่มการพัฒนานับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เริ่มจากพุทธศักราช 2504 จนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 12 มีข้อจำกัดเรื่อง ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้การพัฒนา ประเทศไม่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น เกิดปรากฏการณ์“หมดงบ จบงาน ชาวบ้านเปื้อน” แรงงานจากชนบทไหล เข้าเมืองเพื่อหางานทำ ส่งผลให้เมืองและชานเมืองมีประชากรหนาแน่นมากขึ้น นอกจากนั้นการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น ยังไม่ตอบสนองต่อประชาชนอย่างแท้จริง ปัญหา เหล่านี้เกิดจาก ทักษะคน ค่านิยม และความหลงผิดของคน ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องแก้ที่ คนให้มีกระบวนการทางความคิด คิดชอบ ทำชอบ (สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, 2554:30-40) รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ส่งเสริมให้คนในสังคมมีคุณธรรมที่ดี มีความอดทน มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความขยัน และมีจิตใจที่เอื้ออาทรต่อกัน หากคนไทยปฏิบัติได้ตามแนวหลักการนี้ สามารถดำเนินชีวิตไปสู่การพึ่งพา ตนเองได้ ส่งผลให้ประเทศก้าวหน้าไปสู่ความสมดุล มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ , 2550)

หลักการการพัฒนาสังคมจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์การการพัฒนาสังคมทั่วโลกพยายามคิดค้นการทำงานรูปแบบใหม่ ที่สามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาคนและสังคมได้ พร้อมกับการสร้างความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้คนพึ่งพาตนเอง ได้อย่างมั่นคง การพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังไม่เกิดความยั่งยืนและไม่ตอบสนองความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่นได้ เช่นเดียวกันกับการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน พวกเราจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาให้ ตรงจุดในด้านความรู้ความสามารถให้กับชาวบ้านเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและ บริบทชุมชนที่สามารถยกระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สฤณี อาชวานันทกุล และ ภัทรพร แยมละออ. (2560)

แนวคิดการประกอบการเพื่อสังคมเป็นการสร้างนวัตกรรมการพัฒนาสังคมในระดับ ท้องถิ่น มีหลักการสำคัญ คือ ยกกระดับชุมชนให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานรายได้ที่มั่นคง จากการทำธุรกิจของชุมชนไปสู่ความมั่งคั่งยั่งยืนทางเศรษฐกิจควบคู่กับการสร้างความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างองค์กรกับชุมชน การร่วมมือกับชุมชนในการคิดค้นและพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกัน ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานร่วมกัน เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าไปสู่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้ ทำให้ท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นล้วนมาจากการรวมกลุ่มกันเป็นผู้ประกอบการ มีการจัดการระบบ การบริหารงานที่ชัดเจนและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกศึกษาดูงานและ ขยายองค์ความรู้ของชาวบ้านในชุมชนได้อีกด้วย สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปสู่แนวทางการทำงานของกลุ่มได้ อย่างเป็นระบบและมีความเข้มแข็งมากขึ้น เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง

ที่ผ่านมาการประกอบธุรกิจในรูปแบบเพื่อสังคมเป็นนวัตกรรมการพัฒนาที่ตอบสนอง ต่อข้อจำกัดของการพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่น นักวิจัยที่ศึกษาประเด็นนี้นำหลักการประกอบการเพื่อ สังคมมาใช้ ในการแก้ปัญหาทางสังคมและปรับเปลี่ยนสังคมให้ดีขึ้น เนื่องจากผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจ เพื่อสังคมกำลังเผชิญอยู่กับข้อจำกัดในเรื่องแหล่งเงินทุน คน และวัตถุดิบในการดำเนินงาน ทำให้ต้อง เลือกรูปแบบการทำตลาด เพื่อช่วยสร้างรายได้จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นักวิจัยหลายท่านได้นำ แนวคิดทางการตลาดเพื่อการประกอบการ (Entrepreneurial marketing) มาปรับใช้สำหรับ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งแนวคิดนี้เน้นเรื่องการแสวงหาโอกาสทางการ ตลาด การปรับใช้ทรัพยากรภายในองค์กรที่ประกอบด้วย องค์กรความรู้ เงินลงทุน เทคโนโลยี และร่วมมือ กับเครือข่ายที่เป็นพันธมิตร ขณะเดียวกันนักวิจัยก็เน้นใช้การตลาดแบบปากต่อปากเพื่อให้มีความ เหมาะสมกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ปัญหาเรื่องของทรัพยากร การใช้การตลาดแบบปากต่อปาก ลักษณะเช่นนี้ เป็นการบอกต่อแหล่งต้นทุนโดยตรง แต่ข้อจำกัดของวิธีนี้ คือ การตลาดแบบปากต่อปาก ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้มีข้อจำกัดต่อการเติบโตของธุรกิจในระดับท้องถิ่น ซึ่งในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้หาวิธีการที่จะสนับสนุนกลุ่มอ้างอิงในเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาลึก นั่นก็คือ การ ทำการตลาดของผู้ประกอบการที่ไม่ได้มีกรอบแนวคิดในการทำตลาดที่ชัดเจน ทำให้ส่งผลเสียต่อ ลูกค้าน้อยลง จึงมีการเพิ่มทักษะทางการตลาดแบบผู้เชี่ยวชาญ และเพิ่มองค์ความรู้ในการการรับรู้ อุปสรรคของผู้ประกอบการที่เป็นกลไกสำคัญต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ซึ่งการพิจารณาแนวทางเชิงกลยุทธ์ด้านการตลาดนั้น ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ หน่วยงานอื่นเข้ามามีบทบาทในระดับท้องถิ่นหรือระดับชุมชน

พื้นที่ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกร แต่ขาดอำนาจในการต่อรอง ดังนั้น สำนักงานเกษตรอำเภอจึงให้ชาวบ้านลงมือทำงานเพื่อค้นหาระบบ การทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ปรับเปลี่ยนวิธีคิด เรียนรู้การทำเกษตร พัฒนาองค์ความรู้ให้กับคนใน ชุมชน เพื่อการยกระดับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่สามารถเป็นตัวชี้วัดไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาและพัฒนา คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง ปัจจุบันชุมชนสามร้อยไร่มีเกษตรกรเป็น หนึ่งสี่น ส่งผลให้ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง ขณะเดียวกันก็มีพ่อค้าคนกลางคอยตัดดวง ผลประโยชน์จากปัจจัยการผลิตและผลิตผลทุกช่องทางภายใต้ระบบการตลาดที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกิด วงจรของหนี้สินจากการทำการเกษตรเพื่อการค้าขายเกือบทั้งหมด (วิพัก แซ่ลิ้ม, 2563)

ด้วยเหตุนี้ ผู้นำชุมชนได้มีแนวทางการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพที่ดีขึ้นจึงมุ่งเน้นไปที่การ ดูแลพืชผลทางการเกษตรในชุมชนควบคู่กับการขจัดปัญหาความยากจนและลดปัญหาหนี้สินโดยจัด กิจกรรมส่งเสริมให้ชาวบ้านมีงานทำ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ กำหนดพันธกิจให้ชาวบ้านเป็นผู้ผลิตและ

จำหน่ายสินค้าภายในชุมชนอย่างชัดเจนผ่านการจัดทำโครงการผลิตปุ๋ยเพื่อใช้เองและจำหน่าย โดยจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวขึ้นมา มีเจ้าหน้าที่ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน(ศดปช.) ร่วมกับเกษตรอำเภอเบตงทำหน้าที่วิเคราะห์ดิน เผยแพร่ความรู้เรื่องการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยที่ถูกต้องแก่ชาวบ้านเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผลการจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยไว้ใช้เองและจำหน่าย รวมระยะเวลา 2 ปี ทำให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชนชาวบ้านให้ความสนใจมากขึ้น และได้ผลผลิตที่เป็นรูปธรรม (วิพัก แซ่ลิ่ม, 10 มีนาคม 2563)

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่เป็นกลุ่มที่จัดกิจกรรมที่มีลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมมีพันธกิจเพื่อการพัฒนาประชาชนในกลุ่มชุมชนขนาดเล็กให้มีความรู้ ส่งเสริมด้านการปฏิบัติงานให้มีความชำนาญ ตลอดจนปรับเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับหลักการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนชาวบ้านได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตปุ๋ย นำทีมโดยผู้นำชุมชนร่วมกับชาวบ้านในชุมชนร่วมกันผลิตปุ๋ยและบริการให้มีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย แต่การประกอบการเพื่อสังคมที่ยั่งยืนต้องพิจารณาจากคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่ม โดยพิจารณาคคุณลักษณะพื้นฐานมาเป็นอันดับแรก คือ ชาวบ้านต้องมีความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติในหน้าที่ ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของสมาชิกกลุ่มให้มีความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ให้เกิดเป็นนวัตกรรมทางสังคมผ่านงานวิจัยที่สามารถแนวทางการแก้ไขปัญหาชุมชนเพื่อทำให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้และขยายผลได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาสังคมและเป็นตัวอย่างการศึกษาให้แก่ชุมชนอื่นต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

- 1) คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีลักษณะเป็นอย่างไร
- 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตงานวิจัยด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่ม ความต้องการของกลุ่ม ตลอดจนศึกษาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้ง 16 ประการ และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2) ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย ผู้ซื้อสินค้าและบริการ บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีจำนวนรวม 33 ท่าน ดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน

(1) ผู้ใหญ่บ้าน	1 ท่าน
(2) ปลัดตำบลอัยเยอร์เวง	1 ท่าน
(3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	1 ท่าน
(4) บัณฑิตอาสา	1 ท่าน
(5) กรรมการการจัดซื้อจัดจ้าง	1 ท่าน
(6) กรรมการตรวจรับพัสดุ	1 ท่าน
(7) เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ	1 ท่าน
(8) นักวิชาการการเกษตร	1 ท่าน

การสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ และยินดีเปิดเผยชื่อ-นามสกุล พร้อมให้ความร่วมมือในการเล่าประสบการณ์ผลิตปุ๋ยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ผู้วิจัยได้เลือกคำถามที่เหมาะสมกับกลุ่มโดยใช้คำถามชุดเดียวกันเพื่อให้ข้อมูลลุ่มตัว มีจำนวน 25 ท่าน ได้แก่

(9) กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย	20 ท่าน
(10) ผู้ซื้อสินค้าและบริการ	5 ท่าน

3) ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย คือ บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

4) ขอบเขตระยะเวลาการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนเมษายน 2563 เป็นต้นไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) งานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปศึกษาต่อเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้ในอนาคต
- 2) งานวิจัยชิ้นนี้สามารถเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคมกลุ่มอื่นๆได้

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การประกอบการเพื่อสังคม หมายถึง ธุรกิจที่สร้างกำไรเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ผู้ประกอบการเพื่อสังคม หมายถึง ชาวบ้านในหมู่บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย และผู้ซื้อสินค้าและบริการ จำนวน 33 ท่าน

คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม หมายถึง ลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มาจากความสามารถของแต่ละบุคคลให้ดำเนินธุรกิจของตนเอง มีอยู่ในลักษณะการพัฒนาคอนให้มีคุณภาพด้านการทำงานมากขึ้น และดำเนินงานต่อไปได้

บ้านสามร้อยไร่ หมายถึง หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 11 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 แนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship)
- 2.2 แนวคิดคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur)
- 2.3 แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม
- 2.4 ข้อมูลบ้านสามร้อยไร่
- 2.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship)

การประกอบการเพื่อสังคม มาจากตัวบุคคลที่เรียกว่า ผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มต้นธุรกิจและเป็นเจ้าของธุรกิจ ผู้ประกอบการ เกิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ 17 กับต้นศตวรรษที่ 18 มีนักเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องสองท่าน ได้แก่ Richard Cantillon และ Adam Smith อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยทางผลิตทั้ง 4 ปัจจัย ประกอบด้วย 1) ที่ดิน 2) แรงงาน 3) ทุน 4) ผู้ประกอบการเพื่อให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปในการผลิตสินค้าและบริการ

ซึ่งผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่นักเศรษฐศาสตร์ทั้งสองท่านกล่าวมานั้น เป็นบุคคลที่รวบรวมที่ดิน แรงงาน และทุน มาเพื่อสร้างผลกำไร รวมถึง Richard Cantillon ได้ศึกษาแนวคิดของผู้ประกอบการเพื่อสังคม อธิบายว่า ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเป็นผู้รับความเสี่ยง และมีความตั้งใจในการรวบรวมปัจจัยทั้งสี่ด้านเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด และอธิบายต่ออีกว่าผู้ประกอบการต้องมีความสมัครใจที่จะอยู่ในสภาวะความไม่แน่นอน โดยมี Richard Cantillon ทำการแยกบทบาทหน้าที่ระหว่างผู้ประกอบการเพื่อสังคมกับนายทุนอย่างชัดเจน โดยมีนายทุนเป็นเจ้าของทุนที่ออกเงินทุนให้ผู้ประกอบการเพื่อการลงทุนเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมทำหน้าที่รวบรวมปัจจัยการผลิตและเงินทุนเพื่อไปต่อยอดผลผลิตต่อไป และยังมีนักเศรษฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศสชื่อว่า Jean Baptiste Say ได้ อธิบายผู้ประกอบการเพื่อสังคมไว้ว่า บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ขับเคลื่อนปัจจัยสี่ออกจากพื้นเพื่อให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการในระดับที่สูงยิ่งขึ้น เราเรียกว่า ผู้ประกอบการสร้างคุณค่า (Entrepreneurs create value)

คำว่า “Entrepreneur” เป็นคำศัพท์ที่มาจากภาษาฝรั่งเศสในช่วงศตวรรษที่ 13 หมายถึง การรับหน้าที่เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม ขณะเดียวกัน คำว่า Entrepreneur ก็เป็นคำนามที่หมายถึง ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ประกอบการเพื่อสังคม ดังนั้น คำว่า “Entrepreneur” หมายถึง ผู้ประกอบการเพื่อสังคม ทำหน้าที่ในการก่อตั้ง บริหารงานด้าน คน แรงงาน ทุน และปัจจัยการผลิตในการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม โดยพวกเขาไม่เป้าหมายเพื่อหวังผลตอบแทนในอนาคต ในช่วงศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมา ทำให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีการพัฒนาต่อยอดจากนักเศรษฐศาสตร์ชาวออสเตรียหลายท่าน ได้แก่ Joseph Schumpeter, Ludwig von Mises, Friedrich von Hayek และ Israel Kirzner กลุ่มชาวออสเตรียเหล่านี้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคมออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม

แรก ได้แก่ Mises, Hayek และ Kirzner มีแนวคิดเกี่ยวกับการแสวงหาของผู้ประกอบการเพื่อสังคม เชื่อว่าโอกาสการประกอบการเพื่อสังคมยังปรากฏให้เห็นทั่วโลกและสามารถแสวงหาโอกาสในการประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมได้ในตลาด และเชื่ออีกว่าสามารถทำให้เกิดนวัตกรรมเพื่อการต่อยอด ในทางกลับกัน นักเศรษฐศาสตร์ที่ชื่อว่า Schumpeter เชื่อว่าเป็นการสร้างสรรคของผู้ประกอบการเพื่อสังคม และยังมีแนวคิดทางด้านการทำลายอย่างสร้างสรรค์ โดยเชื่อว่าผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องมีความคิดสร้างสรรค์ทางด้านนวัตกรรมเพื่อผลิตสินค้าและกระบวนการธุรกิจใหม่ เพื่อเป็นช่องทางในการสร้างโอกาสทางธุรกิจ ทั้งสองแนวคิดเหล่านี้ได้ผลักดันองค์ความรู้ทางด้านการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม ในวงการวิชาการอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการเพื่อสังคมอย่างหลากหลาย ล้วนแล้วเกี่ยวข้องกับการสร้างธุรกิจใหม่และการเป็นเจ้าของธุรกิจ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมรุ่นใหม่ได้นำเสนอสินค้าที่ตนเองลงมือทำ ถือว่าการประกอบการเพื่อสังคมได้รับการยอมรับมากที่สุด ในวงการวิชาการในด้านการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมรู้จักการแสวงหาโอกาส การประเมินผลการจัดกิจกรรม และการหาประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นเพื่อนำเสนอสินค้าและบริการรูปแบบใหม่ ซึ่งการจัดการรูปแบบใหม่และการตลาดรูปแบบใหม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการใหม่ และวัตถุดิบใหม่ ที่ไม่เคยปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้น การประกอบการเพื่อสังคมเป็นการจัดกิจกรรมที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมทำหน้าที่ขับเคลื่อนโอกาส ทำให้สามารถนำเสนอนวัตกรรมรูปแบบใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างคุ้มค่าได้ พวกเขาสามารถพิจารณาได้ว่า การประกอบการเพื่อสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างธุรกิจรูปแบบใหม่เพื่อหวังผลกำไรน้อยมาก ขณะเดียวกันนักเศรษฐศาสตร์ชาวออสเตรียที่ชื่อว่า Schumpeter ก็ได้อธิบายการประกอบการเพื่อสังคมไว้ว่า การประกอบการเพื่อสังคมเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และเป็นเบื้องหลังของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เกิดคุณค่าที่สูงขึ้น และได้อธิบายถึงโอกาสอีกด้วย ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและเป็นแกนหลักเพื่อให้บุคคลทั่วไปเข้าใจการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม

การประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship) มีนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านได้อธิบายในวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทศวรรษที่ 1960 และ 1970 (Brooks,2009) และมีการนำการประกอบการเพื่อสังคมมาใช้กันอย่างแพร่หลายในทศวรรษที่ 1980 และ 1990 ทำให้เกิดประโยชน์จากการประกอบการเพื่อสังคม โดยเป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ของสมาคม องค์กรการพัฒนาเอกชน และมูลนิธิจำนวนมาก เช่น องค์กร Ashoka: Innovators for the Public มูลนิธิ Skoll มูลนิธิ Ewing Marion Kauffman ในประเทศสหรัฐอเมริกา มูลนิธิ Canada Social Entrepreneurship ในประเทศแคนาดา School for Social Entrepreneurship ในประเทศอังกฤษ เป็นต้น (Bacq.S and Janssen.F,2008) และมีมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก เช่น มหาวิทยาลัย Harvard, Oxford, Cambridge, Stanford, Yale หรือ Columbia ได้นำการประกอบการเพื่อสังคมมาสร้างเป็นหลักสูตรการประกอบการเพื่อสังคมเพื่อการเรียนการสอนที่ประยุกต์แนวคิดทางด้านนี้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริง และได้ขยายไปยังมหาวิทยาลัยต่างๆทั่วโลก โดยพวกเขาเชื่อว่าเป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่ต้องหวังพึ่งภาครัฐเพียงอย่างเดียว จากที่นักเศรษฐศาสตร์ได้อธิบายแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคมเป็นแนวคิดใหม่ของการประกอบการเพื่อสังคมนั้น (Entrepreneurship)

หมายถึง การปฏิบัติหน้าตามขั้นตอนการดำเนินงานและให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตที่อธิบายโดยนักเศรษฐศาสตร์เมื่อ 200 ปีมาแล้ว (Drucker, 1985) ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์สมัยแรกๆ ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการผลิตไว้ว่า จำเป็นต้องอาศัยแรงงาน ร่างกาย จิตใจ ทูณ โรงงาน เครื่องมือ ทุนมนุษย์ ความรู้ ความชำนาญ และดิน โดยขณะเดียวกันก็ต้องอาศัยบางอย่างที่จับต้องได้ ยกตัวอย่างเช่น ทักษะในการบริหารงาน และความพร้อมที่จะเสี่ยงในการลงทุนดำเนินธุรกิจ การประกอบการเพื่อสังคมที่พวกเราได้ยินทั่วไปเป็นกระบวนการติดตามโอกาสที่ไม่มีขีดจำกัด แต่ต้องอาศัยกระบวนการ (process) เป็นสำคัญ

ต่อมาเกิดการเกิดปรากฏการณ์ของการประกอบการเพื่อสังคม ว่าเป็นการส่งเสริมทางด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ และสวัสดิการสาธารณะ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาสังคมในด้านอื่นๆ ที่เกิดจากกลุ่มคนอยู่รวมกันต่างเป็นกลุ่มเป้าหมายของการประกอบการเพื่อสังคม Mair, J., Robinson, J., & Hockerts, K. (Eds) (2006) อธิบายว่า สิ่งที่เป็นความท้าทายในการเข้าใจการประกอบการเพื่อสังคม ก็คือ สังคม แม้ว่า การทำกิจกรรมเพื่อสังคมมีเป้าหมายเพื่อช่วยคนอื่นก็ตาม แต่รูปแบบ ตัวบุคคล และองค์กรเป็นคนช่วย ทำให้การตั้งขอบเขต (Boundary) เป็นเรื่องที่ทำท้าทายของการประกอบการเพื่อสังคม

แม้ว่าการประกอบการเพื่อสังคมเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมาอย่างยาวนาน แต่การพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมเพิ่งมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดความอยู่ดีมีสุขของประชาชนทั้งทางเศรษฐกิจ และขณะเดียวกันในแวดวงทางการศึกษาค่อนข้างใหม่ (Mair, Robinson, & Hockerts, 2006) เพราะได้ปรับเปลี่ยนการประกอบการเพื่อสังคมไปตามรูปแบบการศึกษาเชิงพานิชย์ที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการประกอบธุรกิจในภาคการตลาดที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างมูลค่าให้กับสังคม เช่นเดียวกันกับผู้ประกอบการเพื่อสังคม

เมื่อผู้ประกอบการเพื่อสังคมอยู่รวมกันและมีปฏิสัมพันธ์กันเป็นสังคม (Social) และเกิดความสัมพันธ์กันที่มีหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน อาชีพ อายุ ฐานะ เพศ ศาสนา ที่อยู่อาศัย ต่างก็มีปัจจัยแวดล้อมภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ทำให้มนุษย์มีการพัฒนาและสร้างสิ่งต่างๆ ไปด้วยกัน

สิ่งที่สังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบการเพื่อสังคม คือ กลุ่มคนที่รวมตัวกันต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทำให้การตีความหมายในเชิงบริบทของการประกอบการเพื่อสังคม ได้นำเอาหลักการพัฒนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ทำให้ขยายได้หลากหลายมิติ เมื่อก้าวถึงสังคมที่เชื่อมโยงทั้งทางธุรกิจ หลักการบริหารงาน มีโอกาสได้นำหลักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ (Social Science) เข้ามาใช้อย่างมากมาย เนื่องจากมีนักวิชาการและวิจัยทางด้านสังคมให้ความสนใจทฤษฎีของการประกอบการเพื่อสังคมที่เผชิญกับความท้าทาย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน หรือมีการพัฒนาทฤษฎีเฉพาะเพื่ออธิบายเหตุการณ์ดังกล่าวได้

เมื่อนำการประกอบการกับสังคมมารวมกัน กลายเป็นการประกอบการเพื่อสังคม มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายที่หลากหลาย แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อและองค์ความรู้เดิมของผู้ให้ความหมายการประกอบการเพื่อสังคมของนักวิชาการแต่ละบุคคลว่ามีส่วนได้ส่วนเสียมากน้อยเพียงใด รวมถึงกระบวนการและวัตถุประสงค์ของการประกอบเพื่อสังคม Dees (1998) อธิบายว่า การประกอบการเพื่อสังคมเป็นพันธกิจหลักที่มีรากฐานมาจากพันธกิจทางสังคม (Social Mission)

และเมื่อนักวิชาการอธิบายการประกอบการเพื่อสังคมไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการใช้นวัตกรรมเพื่อแสวงหาโอกาสในการกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและตอบสนองความ

ต้องการของสังคม (Mair and Marti, 2006) รวมถึงเป็นกิจกรรมที่มีนวัตกรรมเพื่อสร้างคุณค่าทางสังคม สามารถเกิดขึ้นในภาคองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ภาคธุรกิจ และภาครัฐ (Austin, Stevenson and Weis Skillern, 2006)

ความหมายการประกอบการเพื่อสังคมที่นักวิชาการได้อธิบายมานั้นล้วนสะท้อนถึงกิจกรรมทางการประกอบการเพื่อสังคมในด้านการแสวงหาโอกาสเพื่อสร้างคุณค่า แต่เมื่อมีคำว่าสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องกับคุณค่าดังกล่าวต้องเป็นสิ่งที่ตอบสนองต่อสังคม ซึ่งการประกอบการเพื่อสังคมไม่ได้จำกัดเพียงแค่บุคคลเท่านั้นแต่สามารถนำไปใช้ได้ในองค์กรและหน่วยงานของรัฐได้เช่นเดียวกัน

แต่เมื่อก้าวถึงการประกอบการเพื่อสังคมแบบทั่วไป มักหมายถึงการประกอบการเชิงธุรกิจที่แสวงหาโอกาสในการค้นหาคุณค่าใหม่ ท้ายที่สุดแล้วการค้นหาโอกาสมักออกมาอยู่ในรูปขององค์กรธุรกิจ (Business Sector) ที่แสวงหาผลกำไร แน่นนอนว่าแตกต่างกันกับการประกอบการเพื่อสังคมที่มีพันธกิจที่ชัดเจนในการสร้างคุณค่าเพื่อสังคมและการสร้างสินค้าสาธารณะ (Public Goods) แนวคิดของทั้งสองแนวคิดมีความเหมือนเช่นเดียวกัน เช่น ความต้องการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การค้นหาและสร้างนวัตกรรมและสิ่งใหม่เพื่อสร้างคุณค่า ดังนั้นเพื่อความเข้าใจ Austin et al (2006) จึงได้นำเสนอความเหมือนและความต่างระหว่างการประกอบการเชิงธุรกิจ (Commercial Entrepreneurship) และ การประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship) โดยใช้แนวคิดของ PCDOFramework (Sahlman, 1996) ในการเปรียบเทียบโดยมีรายละเอียดดังนี้

บุคคล เป็นคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ และมีส่วนเกี่ยวข้องในการนำทรัพยากรเข้ามาดำเนินการโดยมีบุคคลเชื่อมโยงกับทรัพยากร แน่นนอนว่า ทั้งการประกอบการเชิงธุรกิจและเพื่อสังคมต่างมีความเหมือนกันในส่วนของการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกันที่จำเป็นต้องอาศัยเงินทุน การสร้างเครือข่ายเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ และความสามารถของตัวผู้ประกอบการในการดำเนินงาน ความแตกต่างที่สำคัญ คือการจ้างคนที่มีความสามารถการประกอบการเพื่อสังคมที่เผชิญกับความยากลำบากในการจ่ายค่าจ้างตามราคาตลาด ในขณะที่การประกอบการเชิงธุรกิจสามารถจ้างได้ โดยผู้ที่ให้เงินทุนและนักลงทุนมีเป้าหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจที่แตกต่างกัน แน่นนอนว่านักลงทุนในการประกอบการเชิงธุรกิจมีเป้าหมายในการได้มาซึ่งกำไรเงินปันผล และหุ้นส่วนทางธุรกิจ ในขณะที่นักลงทุนการประกอบการเพื่อสังคมต้องการมีชื่อเสียงและสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม

บริบท เป็นองค์ประกอบที่อยู่ภายนอกการควบคุมของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งบริบทดังกล่าว มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของผู้ประกอบการเพื่อสังคม เช่น กฎระเบียบ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ที่มีผลกระทบเชิงบวกต่อการประกอบการเชิงธุรกิจและเพื่อสังคม แต่เป็นบริบทที่มีความแตกต่างกันและมีผลกระทบเชิงบวกต่อการประกอบการแตกต่างกัน เช่น ปัจจัยทางบริบทของการประกอบการเชิงธุรกิจเป็นการแข่งขันทางการหาทรัพยากรจากนักลงทุน ได้ส่วนแบ่งจากการตลาด และลูกจ้างมีความสามารถ ในขณะที่ปัจจัยทางบริบทของการประกอบการเพื่อสังคมจะแข่งขันทางด้านเงินบริจาค เงินทุนสนับสนุนจากรัฐ และจำนวนอาสาสมัครที่จำกัด ความสัมพันธ์ของการประกอบการเชิงธุรกิจและเพื่อสังคมกับบริบทมีปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน เช่น ในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำการประกอบการเพื่อสังคมมีความสามารถในการเติบโตขึ้น เนื่องจากความต้องการทางด้านสังคมสูงขึ้น ซึ่งจะแตกต่างกับการประกอบการเชิงธุรกิจที่ประสบปัญหาขาดลูกค้าในการรักษายอดขายทางธุรกิจ

ข้อตกลง เป็นเงื่อนไขในการตกลงร่วมกันระหว่างบุคคลขององค์กร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่มีทั้งผลในเชิงเศรษฐศาสตร์และผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทั้งผู้ประกอบการเพื่อสังคม และเชิงธุรกิจต่างต้องการหาทรัพยากรด้านเงินทุน และแรงงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อในการดำเนินงานในการสร้างผลตอบแทนในการลงทุนคืนให้แก่นักลงทุน สิ่งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนของข้อตกลงคือ ความไม่ชัดเจนของการวัดผลการดำเนินงานของการประกอบการเพื่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นลูกค้าที่แตกต่างกัน เวลา และความยืดหยุ่นของกิจกรรมที่แตกต่างกัน รวมถึงคุณค่าที่ได้รับมีการตีความที่แตกต่างกัน เช่น จำนวนตัวเงินเป็นคุณค่าที่วัดได้จากการประกอบการเชิงธุรกิจ กับ จำนวนความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชนของการประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งวัดยากและการตีคุณค่าของนักลงทุนที่มีความหลากหลาย

โอกาส เป็นกิจกรรมที่ต้องการการลงทุนจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีความหวังว่าจะได้ผลตอบแทนในอนาคต สิ่งที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างของการประกอบการเพื่อสังคมและเชิงธุรกิจ คือ ผลตอบแทน ในขณะที่การประกอบการเชิงธุรกิจมุ่งเน้นเรื่องของผลตอบแทนเชิงเศรษฐศาสตร์ แต่การประกอบการเพื่อสังคมมุ่งเน้นเรื่องของผลตอบแทนเชิงสังคม โอกาส การประกอบการเพื่อสังคมมองเห็นปัญหาสังคมและความต้องการของสังคมเป็นหลัก ซึ่งค่อนข้างจะกว้างกว่าการประกอบการเชิงธุรกิจที่พิจารณาถึงขนาดของตลาด ความน่าสนใจของอุตสาหกรรม และเจาะจงลูกค้าเฉพาะกลุ่ม

สิ่งที่แตกต่างระหว่างการประกอบการเชิงธุรกิจและการประกอบการเพื่อสังคม ได้แก่

1) แรงจูงใจ ผู้ประกอบการทางธุรกิจและการประกอบการเพื่อสังคมมีแรงจูงใจในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและบริหารงานที่แตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการทางธุรกิจมีแรงจูงใจจากกำไรเชิงธุรกิจ ในขณะที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีแรงจูงใจจากการเห็นประโยชน์ของคนอื่นเป็นที่ตั้ง เมื่อพิจารณาถึงผู้ประกอบการที่แท้จริงส่วนใหญ่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นหลัก แต่เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการค้นหาโอกาสใหม่ การได้มาซึ่งความสำเร็จเชิงจิตวิทยา จากกระบวนการที่เกิดขึ้นจากนวัตกรรมของผู้ประกอบการ ซึ่งแรงจูงใจเป็นสิ่งที่เหมือนกันทั้งในด้านการประกอบการเชิงธุรกิจและเพื่อสังคม

2) การนำเสนอคุณค่า สำหรับผู้ประกอบการเชิงธุรกิจ มีการวางแผนและมุ่งหวังเพื่อตอบสนองต่อตลาด สามารถใช้บริการและออกผลิตภัณฑ์ใหม่สำหรับผู้ประกอบการนำเสนอเพื่อได้รับผลกำไรทางการเงิน นักลงทุนต่างคาดหวังไว้ ในขณะที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมไม่ได้นำเสนอคุณค่าในลักษณะเช่นนั้น และไม่ได้ตั้งความหวังเพื่อตอบสนองนักลงทุน แต่สร้างผลกระทบเชิงบวกทางสังคมที่ขยายกว้างออกไป

ที่ผ่านมา งานวิจัยเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคมได้รับความสนใจจากนักวิชาการจำนวนมาก โดยเน้นหัวข้อการศึกษาการประกอบการเพื่อสังคม มีการเปิดตัววารสารใหม่เกี่ยวกับผู้ประกอบการเพื่อสังคม ให้เป็นที่ยอมรับจากคนทั่วโลกมากขึ้น เช่น วิจัยเรื่อง Entrepreneurship in Theory & Practice และตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ทำให้รัฐบาลในประเทศของพวกเขาให้ความสนใจและได้รับการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว เช่น ในปี 2010 มีการประชุมสุดยอดประธานาธิบดีด้านการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อระบุนโยบายพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จัดขึ้นที่กรุงวอชิงตัน ในเหตุการณ์นี้ ประธานาธิบดีโอบามาบรรยายในหัวข้อเรื่องการประกอบการเพื่อสังคม โดยอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงมาจากระดับชุมชนไปสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง โดยเริ่มจากความปรารถนาของคนในชุมชนในรูปแบบกระบวนการพัฒนาและบริบทที่ท้าทายของประชาชนในระดับท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้นักวิชาการและนักวิจัยที่สนใจประเด็น

ดังกล่าวลงพื้นที่เพื่อศึกษาและพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมให้เกิดเป็นรูปธรรมและเน้นให้คนในระดับท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทุกกระบวนการ ได้แบ่งประเภทของการประกอบการเพื่อสังคมเป็น 4 ประเภท ดังนี้

ประการแรก ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม พยายามกำหนดขอบเขตของการประกอบการเพื่อสังคมและหาข้อแตกต่างเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการเพื่อสังคม

ประการที่สอง เน้นสภาพแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัดกับการประกอบการเพื่อสังคมที่คนในระดับท้องถิ่นบริหารงานอยู่

ประการที่สาม เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคนในระดับท้องถิ่นที่มีอยู่จำกัดและเปิดโอกาสให้นักวิจัยสถาบันการศึกษาต่างๆเป็นผู้ศึกษากิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม

ประการที่สี่ เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้ประกอบการเพื่อสังคมในระดับท้องถิ่น

การกำหนดขอบเขตการวิจัยการประกอบการเพื่อสังคมนั้นยังไม่มีคานิยามเดียวที่ตกลงกันอย่างกว้างขวางของการประกอบการเพื่อสังคม แม้จะเป็นความหมายแบบทั่วไป แต่ยอมรับว่าเป้าหมายหลัก คือ การเปลี่ยนความสมดุลของสังคมให้คนมีความต้องการมากขึ้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนในคำจำกัดความของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม Martin and Osberg (2007) โดยเป้าหมายหลักเน้นที่กลุ่มเป้าหมายของคนชายขอบที่ภาครัฐและภาคเอกชนละเลยหรือดูแลไม่ถึง โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ให้บุคคลเหล่านั้นมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าหาญ แข็งแกร่ง และเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต ผ่านการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกันที่สามารถส่งผลต่อการสร้างความสมดุลรูปแบบใหม่ที่มีความมั่นคงถาวรและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายและสังคมให้มากที่สุด

หลักเกณฑ์การพิจารณาบุคคลที่สามารถเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม และมีบทบาทหน้าที่เหมือนเป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดการยอมรับมากขึ้น โดยการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างนวัตกรรมและรักษาคุณค่าทางสังคมไม่ใช่เพียงประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น ตระหนักและแสวงหาโอกาสใหม่ๆ อย่างไม่ลดละเพื่อดำเนินงานตามเป้าหมายที่วางไว้ มักเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมปรับตัว และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การประกอบการเพื่อสังคม จะขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่เราเรียกว่าผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและสร้างผลกระทบเชิงบวก ที่เกิดจากการรวมกลุ่มคนที่เข้ามาสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับสังคม ผู้ประกอบการเพื่อสังคมจะถูกกล่าวให้เป็นนักนวัตกรรมทางสังคม

นักวิชาการหลายท่านมีความคิดเห็นตรงกันว่า พันธกิจของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม คือการสร้างคุณค่าเพื่อสังคมและที่ผ่านมามีความเคลื่อนไหวของการประกอบการเพื่อสังคมเพื่อตอบโจทยปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การประกอบการเพื่อสังคมนั้นยังคงเป็นขององค์กรเอกชน องค์กรเพื่อสังคม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานรัฐ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการค้ากำไรและสร้างคุณค่าทางสังคม

การตีกรอบให้กับความหมายพันธกิจของผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่หมายถึง ความคิดด้านการประกอบการเพื่อสังคม และความคิดด้านนวัตกรรมเพื่อสังคม ที่เริ่มต้นมาตั้งแต่ยุค 1980 ล้วนเป็นกรอบแนวคิดที่ได้ถูกพัฒนามาจากองค์ความรู้และความเข้าใจในความหมายของ

การประกอบการเพื่อสังคม ที่มีการสนับสนุนกรอบแนวคิดด้วยหลักการทางความคิดที่น่าเชื่อถือ ทั้ง 2 สำนัก ที่สามารถเข้าใจพันธกิจของผู้ประกอบการเพื่อสังคม

นักวิชาการหลายท่านตีความหมายการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมขององค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร เริ่มจากปี ค.ศ. 1989 Richard Steckel ได้อธิบายในหนังสือ *Filthy Rich & Other Nonprofit Fantasies* ว่าเป็นความท้าทายของสังคมในอนาคต องค์กรไม่แสวงผลกำไรทั้งหลายจำเป็นต้องปรับโครงสร้างใหม่เพื่อสร้างความมั่งคั่ง Richard ให้ความหมายสิ่งนี้ว่า การประกอบการเพื่อสังคม เป็นลูกผสมระหว่างการประกอบการแบบไม่แสวงผลกำไรและแบบแสวงผลกำไร โดยการสร้างทรัพยากรใหม่ๆด้วยการค้ากำไร เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกให้กับสังคม และเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจในรูปแบบต่างๆที่ได้เข้ามาสร้างคุณค่าให้กับสังคมมากขึ้นในขณะที่สร้างผลกำไรไปพร้อมกัน

แนวคิดด้านนวัตกรรมเพื่อสังคม เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญทางด้านการพัฒนากระบวนการใหม่ ๆ ที่ดีขึ้น เพื่อตอบโจทยปัญหาด้านสังคมและความต้องการของสังคมเป็นหลัก ในขณะที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคม ตาม *American Heritage Dictionary* ได้อธิบายไว้ก่อนหน้านี้ กลับย้อนรอยประวัติศาสตร์การถือกำเนิดของคำว่าผู้ประกอบการเพื่อสังคมไปถึงศตวรรษที่ 18 เมื่อนักเศรษฐศาสตร์ชาวฝรั่งเศสชื่อ Jean Baptiste Say ได้ให้ความหมายคำว่า ผู้ประกอบการเพื่อสังคม ไว้ในปี ค.ศ. 1803 ว่าผู้ประกอบการเพื่อสังคม คือ ผู้ที่สร้างสรรคคุณค่าจากการโยกย้ายทรัพยากรทางด้านเศรษฐศาสตร์จากพื้นที่ที่มีผลิตภาพ และผลผลิตที่ต่ำกว่าไปสู่พื้นที่ที่มีผลิตภาพและผลผลิตที่สูงกว่า ต่อมา Joseph Schumpeter ได้พัฒนาแนวคิดนี้ในปี ค.ศ. 1934 โดยอธิบายว่า การสร้างคุณค่าของผู้ประกอบการนั้นต้องประกอบไปด้วยนวัตกรรมและการสร้างความเชื่อมโยงใหม่ๆด้วยการปฏิรูปกระบวนการเดิมที่มีอยู่ และแนวคิดด้านนวัตกรรมเพื่อสังคมก็ได้ยึดความหมาย ของ Joseph Schumpeter เป็นรากฐานของการประกอบการเพื่อสังคมเรื่อยมา แต่แนวคิดด้านนวัตกรรมเพื่อสังคมจะไม่กล่าวถึง Bill Drayton ผู้ก่อตั้ง Ashoka ไม่ได้เลย โดยในปี ค.ศ. 1980 Bill Drayton ได้ก่อตั้ง Ashoka ขึ้นด้วยพันธกิจหลักคือการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคมด้วย การส่งเสริมบุคคลที่มีความสามารถโดดเด่นเพื่อไปสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม การประกอบการเพื่อสังคม แท้จริงแล้วสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ แม้กระทั่งในภาคส่วนของการให้บริการด้านสังคม การเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีศักยภาพที่จะสร้างคุณค่าให้กับสังคมด้วยการสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรที่ไม่ได้ใช้งานกับความต้องการของสังคมที่ไม่ได้รับการตอบโจทย

แม้ว่ากรอบแนวคิดด้านพันธกิจของผู้ประกอบการเพื่อสังคมจะมีความแตกต่างกัน และมากด้วยข้อพิพาทในการให้ความหมายพันธกิจของการประกอบการเพื่อสังคมจะเกิดขึ้นจากการผสมผสานกันระหว่างกระบวนการการสร้างผลกำไรและการสร้างคุณค่าให้กับสังคมอย่างยั่งยืนเพื่อผลกระทบในเชิงบวกต่อสังคมในวงกว้าง หลายคนคิดว่าการสร้างผลกำไรในเชิงธุรกิจและการสร้างคุณค่าให้กับสังคมนั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

การประกอบการเพื่อสังคม ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบใดยังมีต้นทุนและจำเป็นต้องมีแหล่งเงินทุนที่ยั่งยืนพอกับดำเนินการสร้างคุณค่าได้ โดยต้องอาศัยโครงสร้างทางการบริหารจัดการรายได้ที่พอเพียงสำหรับการดำเนินการ มุมมองของแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมทำให้ปัจจุบันมีการแบ่งรูปแบบการประกอบการเพื่อสังคมออกไปได้ตามแนวคิดพันธกิจหลักในการประกอบการเพื่อสังคมที่แสวงหาโอกาสทางธุรกิจด้วยการตอบโจทยความต้องการของสังคม เชื่อว่าการเป็นผู้ประกอบการ

เพื่อสังคม คือการสร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างทรัพยากรต่างๆ และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อตอบโจทย์ปัญหาให้กับสังคมโดยไม่ต้องคำนึงถึงการสร้างรายได้

2.2 แนวคิดคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurs)

หัวใจขององค์กรที่เกิดขึ้นในรูปแบบของการประกอบการเพื่อสังคมเกิดจากผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่เป็นผู้นำและมีคุณลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีส่วนสำคัญการสร้างนวัตกรรมทางสังคม Leadbeater (1997) อธิบายไว้ว่า ผู้ประกอบการเพื่อสังคมจะต้องเป็นคนที่มีความสามารถที่สามารถนำสิ่งที่ไม่ได้ใช้แล้วนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการได้ สามารถสร้างสินค้าและบริการใหม่ กระบวนการใหม่ ที่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ มีการเปลี่ยนแปลงในองค์กรที่รับผิดชอบและมีการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ตลอดจนสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ผู้ประกอบการเพื่อสังคมตระหนักถึงการวินัยในตนเอง ตรีศตรอง รอบคอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ รวมถึงบุคลิกลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ได้พิสูจน์แล้วว่าผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีความแตกต่างจากผู้จัดการและบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

การเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม มักเป็นผู้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นบุคคลที่มีกระบวนการใหม่ในการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยมุ่งมั่นและยืนหยัดในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดผลกระทบในเชิงบวก โดยใช้แนวคิดใหม่ กระบวนการใหม่ ดังนั้นบทบาทของผู้ประกอบการเพื่อสังคม จึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยกระตุ้นสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง Leadbeater (1997) อธิบายบทบาทสำคัญของผู้ประกอบการเพื่อสังคม 5 ส่วนด้วยกัน ดังนี้

1) การแก้ไขปัญหา โดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางสังคม ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาด้านการศึกษา สภาพแวดล้อม อาชญากรรม ปัญหาวัยรุ่น และปัญหายาเสพติด โดยใช้กระบวนการใหม่ในการแก้ไขปัญหา โดยมองปัญหาเป็นโอกาส และค้นหาแหล่งปัญหา ทดสอบแนวทางการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันเพื่อหาแนวทางที่เป็นไปได้ แน่ใจว่าจะต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและความล้มเหลว เป็นสิ่งใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมในวงกว้างได้ ทำให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีความมุ่งมั่นแก้ไขปัญหา

2) สร้างประสิทธิภาพ เป็นบทบาทอีกด้านของผู้ประกอบการเพื่อสังคม คือการสร้างความสัมพันธ์ผูกพันกับคนในองค์กร และสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทำให้กระบวนการทุกอย่างสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่การสร้างประสิทธิภาพจากการหาคนที่มีความสามารถที่ต่ำกว่า แต่จงใจให้บริหารคนในองค์กรให้เกิดความเป็นอิสระแต่มีความมุ่งมั่นในแนวทางเดียวกัน ทำให้ประสิทธิภาพของคนในองค์กรสูงขึ้น การจัดโครงสร้างองค์กรมีแบบราบ เพื่อหลีกเลี่ยงระบบราชการ มีขั้นตอนยุ่งยากและขาดประสิทธิภาพ

3) สร้างสรรค์สวัสดิการ โดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมไม่ยึดแนวคิดเดิมในการจัดหาสวัสดิการ เพื่อให้สังคม แต่มีบทบาทสำคัญในการสร้างรูปแบบใหม่ในการสร้างสรรค์สวัสดิการ หลายครั้งมีการสร้างแนวคิดที่ก้าวข้ามสวัสดิการของรัฐ โดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมสามารถดึงศักยภาพของเครือข่ายที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนเข้ามาในการร่วมกันแก้ไขปัญหาทางสังคม เป็นการผสมผสานทรัพยากรจากหลายหน่วยงานเพื่อนำเสนอสวัสดิการในรูปแบบใหม่ แต่ไม่อยู่ในรูปแบบการให้เพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นการปฏิวัติกระบวนการในระบบสวัสดิการอย่างสร้างสรรค์

4) สร้างงานและผลลัพธ์การสร้างงาน เป็นบทบาทสำคัญของผู้ประกอบการเชิงธุรกิจ รวมถึงทางสังคมด้วย เนื่องด้วยผู้ประกอบการเพื่อสังคมใช้โครงการต่างๆ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน หลายครั้งโครงการต่างๆมีไว้เพื่อสร้างทุนมนุษย์ เป็นส่วนสำคัญต่อการประกอบอาชีพในอนาคต โครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นนอกจากสร้างผลงานภายในโครงการแล้ว ยังเป็นผลลัพธ์และช่วยลดการว่างงานของคนในชุมชน หรือระบบเศรษฐกิจอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ บทบาทของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ช่วยคนในสังคมสามารถดูแลตัวเองได้ ผลกระทบเชิงบวกสามารถลดปัญหาอื่นๆ ของสังคมต่อไปได้

5) สร้างทุนทางสังคม เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ซึ่งสร้างพันธมิตร และข้อตกลงความร่วมมือให้เกิดจากการสร้างความน่าเชื่อถือและการแบ่งปันคุณค่ากัน ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาทางสังคมร่วมกัน ทุนทางสังคมถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการผสมผสานทรัพยากร ทำให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมนำคนจากหลากหลายภาคส่วนเพื่อเข้าร่วมแก้ไขปัญหา ด้วยเหตุนี้บทบาทการสร้างทุนทางสังคมในชุมชนใดชุมชนหนึ่งจึงเป็นบทบาทสำคัญของผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองจากความร่วมมือที่มีพื้นฐานจากความเชื่อใจกันในชุมชน ปัจจุบันทฤษฎีการประกอบการเพื่อสังคมถือว่าการพัฒนาทฤษฎีในสาขานี้มีน้อยมาก ส่งผลให้การพัฒนาทฤษฎี ด้านขอบเขตการวิจัยการประกอบการเพื่อสังคมที่นักวิชาการมีข้อถกเถียงกัน และเรื่องพันธกิจที่มีทั้งด้านสังคมและผลกำไรเชิงเศรษฐศาสตร์ อีกทั้งงานวิจัยด้านการประกอบการเพื่อสังคมที่มีจำกัด ด้วยธรรมชาติของกลุ่มตัวอย่างที่เกิดขึ้นเป็นกรณีศึกษาและปรากฏการณ์ของผู้ประกอบการเพื่อสังคม

ทฤษฎีการประกอบการเพื่อสังคมมีการใช้ในรายวิชาการประกอบการที่ได้มีการพัฒนามามากกว่า 40 เนื่องจากว่าการประกอบการมีบทบาทและสัมพันธ์กับธุรกิจหลายด้าน ทั้งในด้านการจัดหาเงินทุน การตลาด การผลิตการผลิตสินค้าใหม่ การสร้างนวัตกรรม การสร้างองค์กรใหม่ การจัดหาบุคลากร การบริหารจัดการ ทำให้ความรู้ด้านการประกอบการรับเอาทฤษฎีด้านต่างๆ เข้ามาประยุกต์ใช้เป็นทฤษฎีด้านเศรษฐศาสตร์สังคมศาสตร์ จิตวิทยา ส่วนศาสตร์ในการบริหารธุรกิจ ในทางกลับกันศาสตร์ทางด้านประกอบการยังใหม่อยู่ แต่มีการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง นักวิชาการได้ให้ความสนใจและทำการวิจัยอย่างมากเพื่อพัฒนาและตอบคำถามต่อปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการเพื่อสังคม สำหรับทฤษฎีพื้นฐานของการประกอบการสามารถช่วยสร้างความเข้าใจในด้านกระบวนการและการปฏิบัติของผู้ประกอบการและการประกอบการ สามารถนำไปใช้ในการประกอบการเพื่อสังคมส่วนหนึ่งของทฤษฎีที่เกิดขึ้นชัดเจนของการประกอบการเพื่อสังคมนั้นคือ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้ถูกนำไปใช้ชัดเจน รวมถึงนักวิชาการหลายท่านพยายามนำเสนอแนวคิดทางการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมสามารถนำไปใช้ได้ อาจเข้าใจความหมายของทฤษฎีผิด และกรอบการนำเสนอทฤษฎีที่ผิดแบบ รวมถึงการเข้าใจการพัฒนาทางทฤษฎีที่ไม่ถูกต้อง ความเข้าใจของทฤษฎีและแนวคิดทางการประกอบการเพื่อสังคมมีบทบาทสำคัญในการต่อยอดการพัฒนาทฤษฎีทางการประกอบการเพื่อสังคม

ผู้ประกอบการเพื่อสังคม เป็นบุคคลที่มีแนวความคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาสังคม บุคคลเหล่านี้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการแก้ไขปัญหา และเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยไม่ปล่อยละเลยให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน รับผิดชอบฝ่ายเดียว ผู้ประกอบการเพื่อสังคม ทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความก้าวหน้า ด้วยการพลิกวิกฤตที่กำลังเผชิญอยู่เปลี่ยนให้เป็นโอกาส เพื่อแก้ไขคนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พวกเขามีความมุ่งมั่นที่จะ

สร้างคุณค่าทางสังคมในรูปแบบการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมที่ไม่แสวงผลกำไร รวมถึงการจัดกิจกรรมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เน้นให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมพึ่งพาตนเองเป็นหลักและตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน (Austin, J. E., Leonard, H., Reficco, E., & Wei-Skillern, J. (2006)

ทุกวันนี้การประกอบธุรกิจเพื่อสังคมเกิดขึ้นมากมายทั่วโลก เป็นกิจกรรมไม่เพียงแต่หากำไร แต่เน้นการจัดการปัญหาสังคมเพื่อสาธารณประโยชน์ทั้งในด้านภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อหาแนวทางแก้ไขผ่านการสร้างนวัตกรรมให้กับผู้ประกอบการเพื่อสังคมในระดับท้องถิ่น เป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีความกระตือรือร้นและรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น ปกติการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมเป็นธุรกิจขนาดเล็กและถูกสร้างขึ้นโดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมควบคู่กับการเป็นนายจ้างให้กับตนเองก็เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ การปฏิบัติงานขึ้นอยู่กับการจัดระเบียบตนเอง รวมถึงการพัฒนาทักษะความสามารถเพื่อทำงานอย่างอิสระและเพื่อร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

นอกจากนั้นผู้ประกอบการเพื่อสังคม เป็นการประกอบธุรกิจที่มุ่งหวังกำไร แต่กำไรที่เกิดขึ้นจะถูกส่งคืนให้กับสังคมในรูปแบบกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กรและนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคมอย่างยั่งยืน โดยประเภทของผู้ประกอบการเพื่อสังคม แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ตามรูปแบบของการประกอบธุรกิจ ได้แก่

1) ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเน้นสินค้าและส่งเสริมการขายสินค้า โดยสินค้าที่จำหน่ายทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น และมีการรวมกลุ่มกันของคนในหมู่บ้านเพื่อผลิตสินค้าสำหรับขายเพื่อก่อให้เกิดรายได้ผ่านการขาย

2) ผู้ประกอบการเพื่อสังคม เน้นการบริการ เช่น การสนับสนุนทางการศึกษา การบริการด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิต การพัฒนาโอกาสก้าวหน้าในอาชีพ

3) ผู้ประกอบการเพื่อสังคมแบบผสมเป็นผู้ประกอบการที่ผสมผสานระหว่างการขายสินค้าและบริการเข้าด้วยกัน

คุณลักษณะของการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม เป็นการประสานความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจผลตอบแทนในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และผลตอบแทนทางการเงิน โดยมีพื้นฐานจากความสนใจของเจ้าของธุรกิจที่ต้องการสร้างผลตอบแทนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการของธุรกิจและการทำประโยชน์แก่สังคมร่วมกัน

ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมในด้านนวัตกรรม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีความสำคัญต่อการประกอบธุรกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ทำให้มีความหมายที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับที่ตัวบุคคลให้คำนิยามคำเหล่านั้นว่าอย่างไร และมีส่วนได้ส่วนเสียและยืนอยู่ในส่วนใดของสังคม แต่เมื่อกล่าวถึงคำว่านวัตกรรม คนส่วนใหญ่นึกถึงเทคโนโลยีและสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น แน่นนอนว่านวัตกรรมเป็นแกนนำเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งทางภาครัฐทำหน้าที่เร่งผลักดันการสร้างนวัตกรรม ถือว่าเป็นหนึ่งกลไกสำคัญในการผลักดันประเทศไทยไปสู่ยุค 4.0 การมองความหมายของนวัตกรรมเฉพาะส่วนในด้านของเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาประเทศอย่างเดียวกังพิจารณาแก่นแท้ของนวัตกรรมที่แคบเกินไป สอดคล้องกับการให้ความหมายการประกอบธุรกิจเฉพาะการสร้างธุรกิจที่ทำให้ความหมายของการประกอบธุรกิจแคบเกินไป ในความจริงแล้ว คำว่านวัตกรรม

สามารถนำไปใช้และสื่อความหมายได้หลากหลายรูปแบบ เช่นนวัตกรรมทางด้านองค์กรนวัตกรรมทางด้านสถาบันการศึกษา รวมถึงนวัตกรรมทางสังคมมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนารากฐานที่สำคัญของสังคม ว่าด้วยการพัฒนาทางสังคมจำเป็นต้องใช้แนวทางและกระบวนการใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคมให้ดียิ่งขึ้น แน่ใจว่าผู้ประกอบการทางสังคมเป็นส่วนสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมเพื่อแก้ไขสิ่งที่เป็นปัญหาทางสังคม

เมื่อนำเพื่อสังคมมารวมกับนวัตกรรม มีเป้าหมายเพื่อสร้างนวัตกรรมให้ชัดเจนมากขึ้น โดยสร้างสรรค์สิ่งใหม่ กระบวนการใหม่ บริการใหม่ หน่วยงานหรือองค์กรใหม่สามารถแก้ไขและตอบสนองต่อปัญหาทางสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ดุลยภาพที่ดีขึ้นที่สร้างผลกระทบที่ดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งสังคม แน่ใจว่าการแก้ไขสามารถช่วยบรรเทาปัญหาสังคมนั้นเป็นหน้าที่ของรัฐบาล แต่ด้วยองค์กรของรัฐมีความเฉื่อยขององค์กร ส่งผลทำให้การสร้างการเปลี่ยนแปลงขาดความคล่องตัว มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและติดกฏระเบียบมากทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆล่าช้าและไม่เป็นไปตามความต้องการของสังคม

ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการเพื่อสังคม อาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ที่มีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรเพื่อแสวงหาผลกำไรและไม่แสวงหาผลกำไรหรือแม้กระทั่งเป็นส่วนผสมของทั้งสองต่างเกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาเพื่อสังคมและสร้างคุณค่าเพื่อสังคม การพัฒนาสังคมให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีความต้องการภาครัฐในการช่วยสนับสนุนผู้ประกอบการเพื่อสังคม เนื่องจากว่าเป็นผู้ที่กำหนดนโยบาย กฏระเบียบและการสนับสนุนต่างๆช่วยเกื้อหนุนนวัตกรรมทางสังคมที่ภาคเอกชนริเริ่มสามารถเดินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผลของนวัตกรรมทางสังคมได้เกิดขึ้นรอบตัวเราไม่ว่าจะเป็นการสร้างมหาวิทยาลัยเปิด การสร้างแหล่งคลังความรู้ออนไลน์ และชุมชนที่สร้างแหล่งพลังงานลม ล้วนแล้วเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่ช่วยยกระดับสังคม นวัตกรรมทางสังคมมีองค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น มีความใหม่และตรงตามความต้องการของสังคม สามารถเกิดขึ้นได้จริงและแพร่กระจายไปสู่สังคมได้ อีกทั้งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นต่อสังคม เป็นกระบวนการสร้างนวัตกรรมทางสังคม

ช่วงปี 1960 นวัตกรรมทางสังคมเริ่มนำเสนอในงานเขียนของ Peter Drucker เป็นนักวิชาการที่เขียนหนังสือเกี่ยวกับนวัตกรรมและผู้ประกอบการและ Micheal Young เป็นผู้ก่อตั้ง Open University ที่เชื่อมโยงกับทางองค์กรเพื่อสังคม ตัวอย่างเช่น Benjamin Franklin กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนภายในองค์กรทางสังคมเพื่อช่วยปัญหาทางสังคมได้ ในช่วงปี 1990 ถือว่าเป็นช่วงที่เกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมา ไม่ว่าจะเป็น Robert Owen ผู้ก่อตั้ง Cooperative Movement และเป็นผู้สนับสนุนนวัตกรรมสู่ภาพสังคม มีนักสังคมวิทยาหลายท่านเข้ามาให้ความสนใจของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ลำดับต่อมาเป็นการพิจารณาคุณลักษณะของการประกอบการเพื่อสังคมในมิติทางเศรษฐศาสตร์ของการประกอบการเพื่อสังคมใน 4 ลักษณะสำคัญ ดังนี้

(1) การประกอบการเพื่อสังคม เป็นการผลิตสินค้าและบริการที่ต่อเนื่อง แตกต่างจากองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่มีเป้าหมายเพื่อการกุศลและเป็นกิจกรรมให้คำปรึกษา เช่น มูลนิธิต่างๆที่มีรายได้หลักจากการรับบริจาคเงิน และการประกอบการเพื่อสังคมต้องมีส่วนร่วมโดยตรงในการผลิตสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่อง ทำให้กิจการสามารถดำรงอยู่ได้

(2) การประกอบการเพื่อสังคมมีความอิสระ มีความสมัครใจของผู้มีส่วนร่วม และเต็มใจบริหารจัดการภายใต้กรอบที่กำหนดขึ้นจากสมาชิก และอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐบาล การประกอบการเพื่อสังคมเป็นอาชีพที่อิสระในการปฏิบัติงาน แม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากรัฐบาลก็ตาม

(3) การประกอบการเพื่อสังคม มีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจเหมือนภาคธุรกิจทั่วไป ระดับความเสี่ยงขึ้นอยู่กับความพยายามของสมาชิกและผู้มีส่วนร่วมภายในองค์กรเพื่อรักษากิจการให้ปลอดภัย

(4) การประกอบการเพื่อสังคมมีการจ่ายเงินตามค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำแตกต่างจากผู้ที่ทำงานภายใต้โครงการการกุศลและองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ส่วนใหญ่เป็นลักษณะการทำงานของอาสาสมัคร

นักวิจัยอีกหลายท่านได้อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม ดังนี้

- (1) กระบวนการผลิตและการบริการมีผลกระทบเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง
- (2) หลักการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ
- (3) ระบบการเงินยั่งยืน
- (4) การลงทุนทำให้มีผลกำไร
- (5) องค์กรมีหลากหลายรูปแบบ
- (6) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การประกอบการเพื่อสังคมที่เชื่อมโยงกับสังคมโดยตรงสามารถจำแนกได้ ดังนี้

- (1) ผู้ประกอบการเพื่อสังคมแก้ไขปัญหาสังคมได้ดี
- (2) เกิดประโยชน์ต่อชุมชน
- (3) สมาชิกตัดสินใจร่วมกัน
- (4) ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีส่วนร่วมทุกคน

คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมไว้ 21 ประการ ดังนี้

- (1) กล้าเสี่ยง
- (2) เป้าหมายเพื่อความสำเร็จ
- (3) ผูกพันต่อเพื่อร่วมงาน
- (4) โน้มน้าวจิตใจ
- (5) ต่อสู้และทำงานหนัก
- (6) กระตือรือร้น
- (7) มีประสบการณ์
- (8) มีความรับผิดชอบ
- (9) เชื่อมั่นในตนเอง
- (10) เรียนรู้เพิ่มเติม
- (11) มีหลักการบริหารงาน
- (12) ความคิดสร้างสรรค์
- (13) สามารถปรับสภาพแวดล้อม
- (14) มองเหตุการณ์ปัจจุบัน
- (15) ตั้งความหวังไว้กับผู้ร่วมงาน

- (16) กล้าการตัดสินใจ
- (17) ไม่ทำอะไรเกินตัว
- (18) สร้างความร่วมมือในการแข่งขัน
- (19) มีความซื่อสัตย์
- (20) ประหยัด
- (21) รับผิดชอบต่อสังคม

सानิตย์ หนูนิล (2557) สรุปลักษณะสำคัญของกิจการเพื่อสังคม ไว้ดังนี้

- (1) มีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม
- (2) รูปแบบการดำเนินการที่ยั่งยืนทางการเงิน
- (3) เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- (4) ผลกำไรนำกลับคืนสู่สังคมและเป้าหมายที่กำหนดไว้
- (5) โปร่งใส มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี

Benfe(1999) อธิบายคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

- (1) ก่อตั้งกิจการด้วยตนเอง
- (2) บุคคลตั้งแต่ประถมศึกษาจนกระทั่งปริญญาเอก
- (3) กล้าท้าทายกับสิ่งใหม่
- (4) อดทนต่อโอกาสทางการตลาด
- (5) ลงมือปฏิบัติทันที
- (6) อยู่ในโลกแห่งความจริง
- (7) มีความมุ่งมั่น
- (8) อยู่ง่ายกินง่าย
- (9) มีแรงจูงใจ

สุภาภร ภิญโญฉัตรจินดา (2561) อธิบายคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่

- (1) นวัตกรรม
- (2) การยืดหยุ่น
- (3) หลงใหล
- (4) เชี่ยวชาญ
- (5) แพ้ระบอบทางความคิด
- (6) มุ่งเน้น
- (7) เจ้าความคิด
- (8) เน้นเป้าหมาย
- (9) ผู้นำ
- (10) ปลดปล่อยปัด

Schumpeter (1934) อธิบายว่า ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเป็นผู้ที่มีทรัพยากรเพื่อให้งานดำเนินไปถึงเป้าหมายได้

Drucker (1985) อธิบายว่า ผู้ประกอบการเป็นนักคิด เป็นคนขี้สงสัย หมั่นฝึกฝน คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมเป็นปัจจัยนำเข้าที่สำคัญในการส่งเสริมให้คนแสดงออกในลักษณะของพฤติกรรม คุณลักษณะผู้ประกอบการที่สำคัญมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงความคิดสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาเป็นสินค้าและบริการ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีนวัตกรรม กล้าเสี่ยง และมีการวางแผนไว้อย่างดีและเป็นผู้ปฏิบัติ ปัจจุบันเชื่อว่าการเป็นผู้ประกอบการมีรูปแบบ

คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมในประเทศไทย มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและสนใจเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่มีความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงและมีทักษะในการเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ รวมถึงเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการค้นหาโอกาสและการสร้างความร่วมมือ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มาจากการศึกษาของนักวิชาการได้รวมตัวกันเป็นสำนักแนวคิดด้านบุคลิกลักษณะในการประกอบการ โดยมีความเชื่อที่ว่าบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคลคนนั้น มีความแตกต่างกัน และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อพัฒนาหลักการบริหารงานให้ดีขึ้น ให้เป็นไปตามเป้าหมายของชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการประกอบการเพื่อสังคม

แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ความต้องการ วิธีการ กระบวนการการทำงานให้มีความชัดเจนมากขึ้น และนำไปทดลองใช้เพื่อมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่ควรทำเพื่อเพิ่มองค์ความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะนิสัย ความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานและทักษะฝีมือในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ลูกค้า ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งครอบครัว สถานศึกษา สังคม ชุมชน และองค์กร มีแนวทางในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ด้านความรู้ การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม นำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปสู่การปฏิบัติงาน ใช้วิธีการปมเพาะความรู้ ความเชี่ยวชาญและทักษะพื้นฐานในการปฏิบัติงานผ่านการสั่งการจากหัวหน้างานและศึกษาจากเอกสารต่างๆ นำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน เป็นการปฏิบัติหน้าที่หลักในการทำงาน ตามรูปแบบของสถานประกอบการที่มีแนวทางการทำงานชัดเจน เรียนรู้ได้จากงานที่ได้รับมอบหมายอย่างรวดเร็วใช้แนวทางเทคนิคการสอนงานเป็นหลัก ศึกษาความรู้ด้านภาษาอังกฤษ ในการฟัง พูด อ่าน เขียนของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษ และการใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีการส่งเข้าฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้จากระดับหัวหน้างานที่มีตำแหน่งสูงกว่าและเพื่อนร่วมงาน ให้มีความรู้และทักษะเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงานแนวทางคือให้ความรู้การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำงานอย่างถูกต้อง ให้มีการฝึกอบรมก่อนเข้าปฏิบัติงานจริง ต้องมีการฝึกอบรมหรือแนะนำการใช้เพิ่มเติมในการวิเคราะห์และตัดสินใจปัญหาในงานที่ได้รับผิดชอบอย่างมีเหตุผล ใช้สถานการณ์จำลองหรือเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงมาแนะนำให้ความรู้และแนวทางการพัฒนา คุณลักษณะของแรงงานการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อ

การพัฒนางาน ซึ่งเป็นความต้องการของสถานประกอบการที่จะต้องให้พนักงานของตนเองมีการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ในงานความรู้ทั่วไป และทักษะการทำงาน ส่วนการพัฒนาที่พนักงานควรมีในการพัฒนา ด้านความรู้สึกรักงาน การรักองค์กร ความมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบทั้งในตัวเอง หน้าที่สังคม และ ครอบครัว

2) ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ในการวางแผนด้านความสามารถในการปฏิบัติงานนั้นมีความจำเป็นอย่างมาก ต้องมีการจัดการ วางแผนการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ โดยมี 3 ช่วงเวลา คือช่วงแรกก่อนเข้าปฏิบัติงาน ช่วงที่สอง เป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงาน และช่วงที่สามเป็นการปรับเปลี่ยนเครื่องมือ เครื่องจักร และเทคโนโลยีเพื่อจัดระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ ทำงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนด ผลงาน ออกมามีคุณภาพตามมาตรฐาน ตามความต้องการ โดยเนื้อหาที่ต้องสอดแทรกทักษะความสามารถ คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ดังนี้

(1) คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม เน้นการมีส่วนร่วมความคิดเห็นและเหตุผล ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานกล้าคิดกล้าทำในเชิงสร้างสรรค์

(2) คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม สามารถถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความรู้ให้ผู้อื่น

(3) คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่าง ปฏิบัติงานและสามารถแก้ไขปัญหานั้นด้วยหลักการ และวิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสมกับเหตุการณ์

(4) คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ส่งเสริมการทำงานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

(5) คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ต้องมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงาน ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง

(6) คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมจำเป็นต้องใส่ใจความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงานและมีปฏิภาณไหวพริบ

3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันอย่างเต็มที่ สร้างเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้ที่ตนเอง สุภาพอ่อนน้อม วางตัวเหมาะสมกับ กาลเทศะ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถเข้ากับบุคคลอื่นได้ การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและ กัน เปิดใจยอมรับการทำงานเป็นทีม ปรับทัศนคติในความคิดต่อเพื่อนร่วมงานและต่อองค์กร ทุนทางสังคม และเครือข่ายทางสังคมช่วยสร้างโอกาสทางการประกอบการทางสังคม เนื่องจากว่า เครือข่ายทางสังคมช่วยสนับสนุนไม่ใช่เฉพาะในด้านข้อมูล ข่าวสาร แต่ช่วยสนับสนุนในด้านทรัพยากร การจัดตั้งองค์กร เครือข่ายทางสังคมถือว่าเป็นปัจจัยในการรับรู้ถึงโอกาส

4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งคู่กันที่ทำให้เกิดจริยธรรม จริยธรรมนำไปสู่ผลลัพธ์ของคุณธรรม โดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องอาศัยความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กำลังทำอยู่ เครื่องคิดในระเบียบวินัยการทำงาน ขยัน อดทน และเสียสละการ รวมถึงเคารพสิทธิและ ทรัพย์สินของผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์สุจริต องค์กรประกอบการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพความต้องการ วิธีการ กระบวนการ หรือกิจกรรมใด และนำไป ทดลองใช้ เพื่อนำมาเป็นแนวปฏิบัติที่ควรทำ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่กลุ่ม

ผู้ประกอบการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ลักษณะนิสัย ความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน และทักษะฝีมือ สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ นายจ้าง หัวหน้างาน ลูกจ้างและผู้รับบริการ อาศัยความร่วมมือ จากหลายภาคส่วน ทั้งจากครอบครัว สถานศึกษา สังคม ชุมชนและองค์กร ที่จะดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ในด้านใด

2.3.2 วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม

การจัดอบรม

การสร้างองค์ความรู้มีหลากหลาย ซึ่งวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดและเห็นผลเร็วที่สุดคือ การจัดอบรม โดยผู้ดำเนินโครงการทำหน้าที่ให้ความรู้กับผู้ประกอบการเพื่อสังคมผ่านกระบวนการจัดอบรม เป็นกระบวนการที่ผู้อบรมได้วางแผนการดำเนินงานและมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน รวมถึงเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทางธุรกิจซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติที่ดีต่อการดำเนินงาน ตลอดจนเกิดทักษะความชำนาญในการปฏิบัติ ให้คำปรึกษา การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ หรือการกรอกแบบสอบถาม หรือการเยี่ยมชมโรงงานของผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง มีการจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เช่น จุลสาร หรือวิดีโอทัศน์ให้ความรู้

การจัดทำโครงการ

การจัดทำโครงการ เป็นนวัตกรรมทางการบริหารที่มีการพัฒนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเครื่องมือของการบริหารที่ช่วยทำให้องค์กรทุกระดับ ทุกสาขา ทั้งในภาครัฐและเอกชนมีความเจริญก้าวหน้า เป็นกระบวนการ (Process) ช่วยทำให้ภารกิจขององค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (cost) ภายใต้เวลาที่กำหนด ปัจจุบันเป็นงานที่ท้าทาย มีการพัฒนาจัดทำเป็นโปรแกรมสำเร็จ (software) มาใช้พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโครงการและพัฒนาเป็นสถาบัน (project management institution) เพื่อพัฒนาวิชาชีพการบริหารโครงการ

การแบ่งประเภทของโครงการจึงเป็นเรื่องยาก เพื่อให้ง่ายในการทำความเข้าใจ จึงแบ่งประเภทของโครงการตามลักษณะของสถานการณ์ที่เผชิญ ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) โครงการปรับปรุงแก้ไขปัญหา ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มีระยะเวลาสั้นมาก เช่น โรงงานที่บริหารอยู่นั้น ระบบของเครื่องจักรชำรุดโดยกะทันหัน จำเป็นต้องมีการซ่อมบำรุงโดยเร่งด่วน จึงจำเป็นต้องจัดทำเป็นโครงการขึ้นมาเพื่อซ่อมบำรุงในระยะเวลาอันจำกัด การแก้ปัญหาการจลาจลของตำรวจ การปรับโครงสร้างของหน่วยงานเพื่อให้บริการประชาชน เป็นต้น โครงการประเภทนี้จึงมีระยะเวลาสั้นมาก เพราะจำเป็นต้องแก้ไขปัญหานั้นอย่างทันท่วงทีโดยการระดมบุคลากรเข้ามาทำงานทั้งภายในและภายนอก

2) โครงการริเริ่มหรือนวัตกรรม เป็นเรื่องของการริเริ่มโครงการใหม่เลยโดยเป็นการริเริ่มสิ่งเดิมไปทั้งหมด แล้วริเริ่มสร้างนวัตกรรมใหม่ เช่น ธนาคาร กรมทางหลวง กรมชลประทาน เป็นโครงการที่ต้องคิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาทดแทนสิ่งเดิมที่ไม่สามารถจะอยู่ต่อไป

3) โครงการวิจัยและพัฒนา เป็นโครงการที่บางครั้งเกี่ยวพันกับโครงการประเภทที่ 1 และ 2 โครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงการประเภทที่ 1 เช่น โครงการวิจัยเพื่อให้อู่เรือ ปัญหาที่ควรปรับปรุงแก้ไขคืออะไร ก่อนที่จะไปทำโครงการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้น ส่วนโครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงการประเภทที่ 2 เช่น องค์กรมีสิ่งใหม่มาใช้อยู่แล้ว แต่ต้องการจะเสริมต่อเพิ่มขึ้นอีก จึงต้องมีโครงการวิจัยและพัฒนา

เกี่ยวกับนวัตกรรมเหล่านั้น เพื่อให้เกิดความได้เปรียบต่อไปในการแข่งขันอีก โครงการประเภทที่ 3 นี้เป็นโครงการที่มีลักษณะทั้งถูกและผิดได้ เช่น วิจัยแล้วไม่พบปัญหาได้เลย ค่าใช้จ่ายที่นำมาลงทุนวิจัยก็มิได้สูญเปล่าไปเพราะดีกว่าไปแก้ปัญหาคิดหรือวิจัยไปแล้วได้ข้อสรุปผิดพลาด หรือมีสิ่งใหม่แล้วไปวิจัยและพัฒนาเพิ่มเติม แต่มิได้ผลิตสิ่งนั้นเพราะไม่คุ้ม

อย่างไรก็ตาม การบริหารโครงการ เป็นองค์กรทางวิชาชีพของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงการอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก การเป็นชั่วคราว เป็นลักษณะที่คงอยู่ชั่วคราวของโครงการ โดยโครงการทุกโครงการต้องมีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน การบริหารโครงการจึงต้องเริ่มต้นและสำเร็จให้ทันตามเวลาที่กำหนดไว้ด้วย และประการที่สอง การเป็นเอกเทศ คือ ผลผลิตหรือบริการที่ได้จากการทำโครงการ ต้องแตกต่างไปจากผลผลิตหรือบริการที่เคยมีมาก่อน ถือได้ว่า ลักษณะพิเศษทั้ง 2 ประการนี้ทำให้การบริหารโครงการมีความหมายมากไปกวางานประจำ

การบริหารโครงการ เป็นกระบวนการในการดำเนินงานหรือจัดการด้านต่าง ๆ เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จซึ่งการที่จะทำให้โครงการประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องจัดการโครงการในมิติที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1) จัดการด้านผลลัพธ์ หมายถึง การจัดการผลลัพธ์ของโครงการให้ได้ตามที่ต้องการ ผลงานและผลลัพธ์ขององค์การเป็นที่พึงพอใจของลูกค้าผู้รับบริการ โดยให้ผลงานเป็นไปตามเงื่อนไขของโครงการ โดยพิจารณาได้จากขอบข่ายของงาน ที่ได้กำหนดเอาไว้ว่า ผลลัพธ์ที่ได้นั้นเป็นไปตามที่กำหนดเอาไว้ในเงื่อนไขหรือไม่ซึ่งองค์การ และคณะบุคคลที่รับผิดชอบสามารถที่จะดำเนินการได้ดีที่สุดทั้งทางด้านคุณภาพที่ดี ค่าใช้จ่ายเป็นไปตามที่กำหนด และสำเร็จในระยะเวลาที่กำหนด

2) จัดการด้านกระบวนการ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ของโครงการที่พึงปรารถนา กระบวนการที่เกิดขึ้นในโครงการนั้น คือ การกำหนดรายละเอียดของวิธีการปฏิบัติงานสามารถบูรณาการไปเชื่อมโยงกับกลยุทธ์หลักขององค์การได้ แม้ว่าขอบข่ายของโครงการจะเป็นเอกเทศก็ตาม สิ่งที่เป็นปัญหาใหญ่มากในกระบวนการก็คือ กลวิธีในการเชื่อมโยงระหว่างแผนงานแผนเงิน และแผนคนที่จำเป็นต้องให้เกิดการสอดคล้องประสานกันอยู่ตลอดเวลา ในงานโครงการหากผิดพลาดไป จะไม่มีเวลาปรับแก้ได้ และสิ่งที่เป็นงานหลักของกระบวนการในการจัดการโครงการคือ เรื่องของการใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ผู้บริหารโครงการต้องทุ่มไปกับเรื่องของการควบคุมโครงการ ทั้งก่อนดำเนินการ การควบคุมระหว่างดำเนินการ และการควบคุมหลังดำเนินการ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการให้ได้

3) จัดการด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อม เป็นการจัดการด้านการนำปัจจัยต่างๆเข้าสู่กระบวนการดำเนินงานที่ผู้รับผิดชอบจำเป็นต้องเข้าใจเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมของโครงการอย่างดียิ่ง อันเป็นสิ่งใกล้ชิดกับตัวกระบวนการของโครงการมากเช่น การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) การจัดการด้านนิติกรรมสัญญา การจัดซื้อ จัดหา จัดจ้าง วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและเครื่องใช้ในการทำงาน การจัดระบบสารสนเทศหรือข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดการโครงการให้ดีที่สุด การติดต่อสื่อสาร รวมทั้งการจัดการเกี่ยวกับความเสี่ยงและแก้ไขข้อขัดแย้ง ในสภาพแวดล้อมของงานโครงการทั้งหมด

โครงการจะมีลักษณะการดำเนินงานแบบชั่วคราวมีจุดเริ่มและสิ้นสุดที่ชัดเจน โดยช่วงเวลาดังกล่าวนี้อาจเรียกว่าวงจรชีวิตของโครงการ”ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นช่วงได้ทั้งสิ้นช่วงประกอบด้วย

ครั้งที่ 1: กำหนดโครงการ ช่วงนี้จะเป็นการเริ่มโครงการการคัดเลือกโครงการในกรณีที่มีหลายทางเลือก รวมไปถึงการจัดทำข้อเสนอโครงการ เพื่อรับการรับรองหรืออนุมัติ

ครั้งที่ 2 : วางแผน ในช่วงนี้โครงการที่กำหนดจะได้รับวางแผนในชั้นรายละเอียดทั้งสามองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การวางแผนโครงการด้านเวลา ต้นทุน และคุณภาพ รวมถึง การจัดองค์การของโครงการและทีมงานด้วย

ครั้งที่ 3 : การปฏิบัติโครงการ (Implementing) ช่วงนี้เป็นการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้ผลตามต้องการ โดยมีสามกลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ การเริ่มปฏิบัติโครงการ การติดตามตรวจสอบ และควบคุมการดำเนินงาน รวมถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการต่อรอง

ครั้งที่ 4 : ปิดโครงการ ได้แก่ ประเมินผลและวิธีปิดโครงการ การประเมินผลการดำเนินโครงการ โดยผู้จัดการโครงการอันถือได้ว่าเป็นพระเอกของโครงการ จำเป็นต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในแต่ละส่วนของงานโครงการ จึงจะทำให้การบริหารโครงการประสบผลสำเร็จได้

ดังนั้นผู้จัดการโครงการจึงมีหน้าที่ดึงเอาวัตถุประสงค์เหล่านั้นมากำหนดขอบเขตของงาน (Scope) และมีความจำเป็นต้องบริหารงานให้ได้ตามขอบเขตที่เจ้าของโครงการต้องการ ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างของงาน

เรียนรู้ตามอธยาศัย

การเรียนรู้ตามอธยาศัย เป็นการสร้างโอกาสให้กลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจด้วยตนเอง มีคำถามที่สำคัญว่า ทำไมผู้ประกอบการสามารถที่จะตระหนักและรับรู้ถึงโอกาสในการประกอบการ ในขณะที่คนอื่นไม่สามารถรับรู้ได้ เป็นคำถามที่ผู้ประกอบการรุ่นใหม่อยากรู้ ได้แก่ ผู้ประกอบการสามารถที่จะรับรู้ซึ่งโอกาสในการประกอบการได้อย่างไร ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลในเชิงสนับสนุนต่อการรับรู้โอกาสในการประกอบการ สามารถเข้าใจถึงปัจจัยและบทบาทใดบ้างที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมจะสามารถนำมาใช้ได้เพื่อสร้างการเรียนรู้โอกาสในการประกอบการ ทั้งนี้ Short et al. (2009) ได้กล่าวว่า มีแนวคิด 2 ด้านที่อาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการโอกาส

แนวคิดแรกคือ ความคิดถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์ การเรียนรู้นำไปสู่โอกาสในการประกอบการที่มีศักยภาพและสามารถใช้ประโยชน์จากโอกาส

แนวคิดที่สอง คือ ความฝัน เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างแรงทะเยอทะยานในการเชื่อมต่อระหว่างโอกาสที่แท้จริงที่ยังไม่ได้มีการทำให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ความคิดและความฝันต่างกันที่จะนำไปสู่โอกาสในการประกอบการ เกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ของการเป็นผู้ประกอบการ โดยการศึกษาตามอธยาศัยผู้ประกอบการสามารถรับรู้ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านประสบการณ์ และด้านเครือข่ายสังคม

ด้านข้อมูล การรับรู้ในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยเฉพาะโอกาสของ Schumpeter จำเป็นต้องครอบครองข้อมูลที่ล้ำสมัยสามารถนำไปใช้ในการสร้างนวัตกรรม สร้างโอกาสรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้ โดยข้อมูลที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดในอุปสงค์และอุปทานก็สามารถทำให้ผู้ประกอบการสามารถรับรู้ถึงโอกาสของ Kirzner ได้เช่นกัน ข้อมูลทำให้ผู้ประกอบการสามารถรับรู้ภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในด้านตลาด การลงทุน การผลิต คู่แข่ง ลูกค้า นอกจากนี้ข้อมูลมักได้รับรู้จากเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวาง ต้องมีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ด้านประสบการณ์ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีประสบการณ์ในองค์กรทางสังคม การทำงานในองค์กรสามารถเห็นภาพการเคลื่อนไหวของกิจกรรมทางสังคมได้ดีกว่าคนที่ไม่มีประสบการณ์ การมีประสบการณ์ถือว่าเป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดกันได้ เป็นความรู้ที่อยู่ภายในทางวิชาการนั้นความรู้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความรู้ที่อยู่ภายนอก คือ ความรู้ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบต่างๆได้ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลด้านประสบการณ์ด้านเครือข่ายทางสังคมผ่านตัวหนังสือ วีดีโอ เสียง และเอกสารต่างๆ ที่สามารถส่งต่อให้ระหว่างบุคคลได้ และ 2) ความรู้ที่อยู่ภายใน คือความรู้ที่อยู่ภายในของตนเองและเป็นความรู้เฉพาะเจาะจง เช่น ประสบการณ์การทำงาน ความสามารถในการสื่อสาร การเรียนรู้ ยกที่จะถ่ายทอดสู่สื่อต่างๆที่จะสอนให้แก่คนอื่นได้ (Grant, 1996) ดังนั้นประสบการณ์ทำงานทำให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมสามารถสร้างโอกาสในการสร้างธุรกิจได้

เครือข่ายทางสังคม มีส่วนสำคัญอย่างมากในการประกอบการสังคมช่วยสร้างโอกาสทางการประกอบการทางสังคม เนื่องจากว่าเครือข่ายทางสังคมช่วยสนับสนุนไม่ใช่เฉพาะในด้านข้อมูลข่าวสาร และช่วยสนับสนุนในด้านทรัพยากร การจัดตั้งองค์กร เครือข่ายทางสังคม ถือว่าเป็นปัจจัยในการรับรู้ถึงโอกาสการรับรู้ข้อมูล หากได้ติดต่อสื่อสารกันแล้ว ย่อมจะทำให้ข้อมูลมีความกว้างขวางมากขึ้น

2.3.3 หลักการบริหารงานของการประกอบการเพื่อสังคม (PDCA)

วางแผนตามเป้าหมาย Plan

นักวิชาการและนักวิจัยในสำนักแนวคิดนี้ได้มุ่งเน้นกระบวนการวางแผนเพื่อให้การลงทุนในองค์กรใหม่ประสบความสำเร็จ โดยในกระบวนการวางแผนการลงทุนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่มีเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน ทรัพยากร บุคลากร ผลิตภัณฑ์ การตลาดขององค์กรใหม่ หรือธุรกิจใหม่ การวางแผนกลยุทธ์เป็นส่วนหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์ประกอบต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างองค์กรใหม่ (ประวิต เอรารวรรณ, 2545)

การวางแผนการตลาดของผู้ประกอบการเพื่อสังคมนั้นมีอยู่ 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับวัฒนธรรม เป็นการวางแผนการตลาดระดับวัฒนธรรมเป็นการสร้างคุณค่าและความเชื่อขององค์กร โดยวัฒนธรรมของการเป็นผู้ประกอบการนั้นจะเน้นในเรื่องของการสร้างนวัตกรรมใหม่และการยอมรับความเสี่ยง เริ่มจากการพัฒนาความคิด ทำการทดสอบหรือพิสูจน์ความคิดนั้น ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ แล้วทำการวัดการตอบสนองของลูกค้าหลังจากที่พัฒนาตัวต้นแบบ การตลาดเพื่อผู้ประกอบการเชิงสังคมจะให้ความสำคัญกับโอกาสและสนับสนุนกลยุทธ์ที่คนอื่น ๆ ได้มองข้ามไป รวมถึงกลวิธีที่สร้างสรรค์และพัฒนาโอกาสในการแก้ปัญหาในระดับบุคคล แม้ว่าผู้ประกอบการจะเน้นการพัฒนาของแนวคิดทางนวัตกรรมใหม่ แต่ผู้ประกอบการไม่เน้นคิดค้นให้ได้นวัตกรรม หรือกระบวนการพัฒนาใหม่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อสังคม ส่วนใหญ่แล้วจะเกิดจากการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากผลิตภัณฑ์เดิมเพียงเล็กน้อย รวมถึงการตลาดเป้าหมายใหม่ หรือ การปรับปรุงบริการสำหรับลูกค้าเดิม

2) ระดับกลยุทธ์ เป็นการวางแผนการตลาดในระดับกลยุทธ์ เป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทางด้านกลยุทธ์ในการทำการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งส่วนการตลาดโดยการใช้วิธีการ “จากบนลงล่าง” (Top-down

3) ระดับกลวิธี เป็นการวางแผนการตลาดในระดับกลวิธีสำหรับผู้ประกอบการเพื่อสังคม คือวิธีการในการจัดการทรัพยากรและความหลากหลายของเทคนิคหรือกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการความเสี่ยง ซึ่งกลวิธีในการใช้ส่วนประสมทางการตลาดจะแตกต่างจากกระบวนการตลาดแบบดั้งเดิม ผู้ประกอบการ

เพื่อสังคมจะใช้กลวิธีในการสร้างความสัมพันธ์ระดับบุคคลผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับตลาดที่ชุมชนเป็นพันธมิตรกับซัพพลายเออร์ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์และบริการเชิงนวัตกรรม

นอกจากนี้กลวิธีเบื้องหลังการทำระบบข่าวกรองทาง สำหรับผู้ประกอบการเพื่อสังคมคือ การใช้การสังเกตและการหาข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ทักษะที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องสร้างให้เกิดขึ้น คือ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารที่ทำให้เกิดการแสดงออกถึงความเป็นตัวตน และความสามารถในการเรียนรู้การปฏิบัติของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งทั้งสองส่วนจะเป็นตัวเชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติงาน ถ้าผู้ประกอบการยังขาดทักษะในเรื่องเหล่านี้ สามารถหาข้อมูลทั้งจากสื่อที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผ่านการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวหรือจะลงเรียนคอร์สระยะสั้นก็ได้โดยเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับการพูดต่อหน้าสาธารณะ การเจรจา การไกล่เกลี่ยและการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร

การปฏิบัติตามแผน DO

การประกอบการเพื่อสังคมจะมีบริบทพื้นฐานจะมีการดำเนินการที่มีกระบวนการที่ตรงไปตรงมาในการจัดการและการตรวจสอบโดยผู้นำที่จะต้องตัดสินใจจะต้อง สัมผัส แบ่งกลุ่ม และตอบสนอง โดยเริ่มต้นด้วยการประเมินสถานการณ์นั้น คือการสัมผัสปัญหาที่เกิดขึ้นจากนั้นทำการจัดแยกหรือแบ่งกลุ่มของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นปัญหาในกลุ่มใด เมื่อทราบถึงกลุ่มปัญหาแล้วจึงตอบสนองเพื่อทำการแก้ไขปัญหานั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาใช้เลือดออกในชุมชน เมื่อทราบถึงปัญหาที่มีประชากรในชุมชนมีใช้เลือดออกในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจากรายงานจากโรงพยาบาล จากนั้นก็อาจจะมีการแบ่งสาเหตุของปัญหาไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ที่มีน้ำกักขังหรือมียุงที่เป็นพาหะนำเชื้อใช้เลือดออก เมื่อแบ่งกลุ่มแล้วก็สามารถที่จะดำเนินการไม่ว่าจะเป็นเข้าไปฉีดยาฆ่ายุงลายที่เป็นพาหะหรือเข้าไปประชาสัมพันธ์ในเรื่องของน้ำกักขังเพื่อลดจำนวนพื้นที่ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาในลักษณะนี้อยู่บนบริบทพื้นฐานที่มีกระบวนการชัดเจน ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นพื้นที่แห่งการปฏิบัติที่ดีที่สุด

ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีหน้าที่ กำหนดพันธกิจหลักขององค์กรในการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งสร้างผลกระทบทางสังคม เช่น เพิ่มการเข้าถึงผลิตภัณฑ์เพื่อสังคมลดความยากจนในบางกลุ่มประชากรลดการใช้ขยะ เพิ่มงานทำเพื่อผู้พิการ เป็นต้น โดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมจะต้องทำการพิจารณาว่า ผลการดำเนินการของกิจการบรรลุพันธกิจในระดับใด ตรงกับวัตถุประสงค์/ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการสร้างผลลัพธ์หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาว่าการดำเนินการดังกล่าวแท้จริงสร้างผลเชิงลบหรือบวกอะไรที่คาดไม่ถึงหรือไม่ และควรปรับปรุงแก้ไขโครงการ/กิจกรรมอะไร เพื่อสร้างประโยชน์เพิ่มมากขึ้นในอนาคต หากผู้ประกอบการเชิงสังคมมีความมุ่งมั่นในการสร้างคุณค่าต่อสังคมหรือประโยชน์แก่กลุ่มเป้าหมาย กิจการควรทราบขนาดผลกระทบทางสังคม ซึ่งสามารถดำเนินการโดยการวัดผลในมิติต่างๆรวมทั้งวิเคราะห์รายละเอียดของผลลัพธ์และความคุ้มค่าในการลงทุน เพื่อให้เกิดการรายงานผลเป็นรูปธรรม ครบถ้วนและเข้าใจง่าย

การตรวจสอบ Check

เมื่อผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีพันธกิจทางด้านสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นเป้าหมายหลัก มีการดำเนินการตามพันธกิจที่เกิดขึ้นนั้น อาจมีทั้งด้านบวกและด้านลบกระทบต่อสังคม ดังนั้นการระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องเนื่องโครงการจะเปรียบเสมือนการสร้างขอบเขตของการประเมินผลลัพธ์ที่มีความรอบคอบและครบถ้วน นิยามของผู้มีส่วนได้เสียจะกล่าวถึงนัยยะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือภาค

ส่วนที่อาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียจะมีความแตกต่างกันในแต่ละประเภท ขึ้นอยู่กับการดำเนินการและมุมมองในการวิเคราะห์

อย่างไรก็ดี กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของผู้ประกอบการเพื่อสังคมจะพิจารณาในกลุ่มพนักงาน ทั้งในระดับบริหาร และปฏิบัติการ กลุ่มลูกค้า ทั้งในกลุ่มลูกค้าทางตรงและลูกค้าทางอ้อม กลุ่มคู่ค้า กลุ่มผู้ถือหุ้น นักลงทุน ภาครัฐ ชุมชน และคู่แข่ง

การปรับปรุง Action

การปรับปรุงการประกอบการเพื่อสังคมแบบยั่งยืนนั้น ต้องไม่เพียงการบริจาคและให้ความช่วยเหลือเพียงครั้งคราว หรือเพื่อช่วยแก้ไขเฉพาะหน้าในระยะสั้นๆ แต่ต้องเป็นการสร้างคุณค่าอย่างยั่งยืนเป็นระยะเวลายาวนาน และขยายอิทธิพลให้กว้างขวางมากกว่าที่ผ่านมา หากมีการเปลี่ยนแปลงกลไกต่างๆ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมหรือนวัตกรรมทางสังคมที่อาจจะเกิดขึ้นจากการประกอบการเพื่อสังคมที่จำนำไปเผยแพร่ออกไปในวงกว้างได้ และตอบโจทย์ปัญหาด้านสังคมที่มีอิทธิพลต่อผู้คนจำนวนมากตามลักษณะวิสัยของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม

รวมถึงการเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมเป็นการพิจารณาข้อมูลที่บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยในการระบุทิศทางและขนาดของผลผลิตและผลลัพธ์ได้ โดยในการหาผลลัพธ์ทางสังคม ซึ่งในบางครั้งเป็นได้ทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และในบางโอกาสผลลัพธ์หนึ่งประการอาจมีตัวชี้วัดที่มากกว่า 1 ตัวได้ ในขณะที่ตัวชี้วัดทางด้านผลผลิตอาจมีความน่าสนใจ แต่ผู้ประกอบการจะต้องตระหนักว่า ตัวชี้วัดในผลผลิตเป็นเพียงบางส่วนของความสำเร็จในกิจกรรมหรือการดำเนินการของกิจการเท่านั้น

ในความเป็นจริง ผู้ประกอบการมักมีข้อมูลสำหรับตัวชี้วัดเชิงผลผลิตมากกว่าตัวชี้วัดเชิงผลลัพธ์ ดังนั้นจำเป็นต้องใช้ข้อมูลอ้างอิงจากสถาบันการศึกษา ภาครัฐ หรือภาคส่วนอื่นๆ รวมทั้งการระดมสมองในการวิเคราะห์ผลผลิตและผลลัพธ์ อีกทั้งในบางครั้งตัวชี้วัดอาจมิได้เป็นค่าตัวเลขที่แท้จริง แต่อาจเป็นการประเมินระยะห่างจากเป้าหมายของผู้ได้รับประโยชน์ได้ อาทิ ผู้ประกอบการที่มีเป้าหมายในการช่วยระดมทุนเพื่อหาบ้านให้คนไร้บ้าน การวัดจำนวนเงินบริจาคได้อาจเป็นแค่มูลค่าตัวเลขที่แท้จริงที่เกิดขึ้น แต่การตั้งเป้าหมายระดมทุนเพื่อสร้างบ้านเพื่อคนยากได้ และตัวชี้วัดคือระยะห่างระหว่างเป้าหมายกับยอดบริจาค อาจแสดงให้เห็นการได้รับประโยชน์ของคนไร้บ้านที่แท้จริงได้

ดังนั้น การประกอบการเพื่อสังคมนั้น จะเน้นการสร้างตัวชี้วัดเพื่อเน้นย้ำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ต้องแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างจุดแรกเริ่มของโครงการ การดำเนินงานกับช่วงที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินงานไประยะหนึ่ง ตัวชี้วัดจะต้องมีความสอดคล้องกับพันธกิจขององค์กรและผลลัพธ์ที่ผู้ประกอบการเชิงสังคมมีความตั้งใจให้เกิดด้วย

2.4 ข้อมูลบ้านสามร้อยไร่

บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นอีกหนึ่งพื้นที่กำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยชาวบ้านในพื้นที่มีความต้องการเพิ่มรายได้ของตน ให้มากที่สุดการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและการใช้สารเคมีสำหรับการเกษตรเป็นสิ่งที่ขาดมิได้กับวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ ขณะเดียวกันหมู่บ้านสามร้อยไร่ตกอยู่ในสภาวะผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ชาวบ้านมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันและความสามัคคีของชาวบ้านเริ่มหายไป การแก้ไขปัญหา

เหล่านี้ได้จำเป็นต้องอาศัยเป็นคนในพื้นที่เท่านั้นเข้ามาแก้ไขปัญหาและวางนโยบายพัฒนาหมู่บ้านให้ส่งผลกระทบต่อทางบวกมากที่สุด เริ่มจากการระดมความคิดเห็นของคนในพื้นที่ เรียนรู้บริบทจากพื้นที่จริง และจัดทำแผนพัฒนาเพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงและแนวทางการแก้ไขในลำดับต่อไป

ผู้นำชุมชนจึงมีการสำรวจข้อมูลครัวเรือน ประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาชุมชน สิ่งที่ค้นพบคือ หนี้สินของเกษตรกร นำไปสู่แนวทางการแก้ไขวิกฤตของชุมชนโดยมีจุดมุ่งหมายการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ส่งเสริมการมีรายได้แบบพอเพียง ลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยการจัดทำโครงการก่อตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยเคมีขึ้นมา เป็นกลุ่มที่จัดสรรตามธรรมชาติแบ่งหน้าที่ตามความพร้อมของคน ทรัพยากร และองค์ความรู้ โดยให้ผลิตเฉพาะสิ่งที่จำเป็นและให้มีปริมาณเพียงพอ ไม่ขาดไม่เหลือ มีฐานการผลิตร่วมกัน ระดมความคิดเห็นและร่วมกันสร้างกระบวนการเรียนรู้กลายเป็นแหล่งรายได้เสริมและลดรายจ่ายของครัวเรือนทั้งชุมชน (วิพัก แซ่ลิ้ม, 2560)

เป้าหมายในการทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมวิถีชุมชน รวมทั้งต้องการลดรายจ่าย เสริมสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนด้วยการเพิ่มมูลค่าผลผลิตและการดำเนินชีวิตตามวิถีพอเพียง การเพิ่มสวัสดิการในชุมชนและร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนการจัดทำแผนเริ่มจากการจัดเวทีประชาคมประจำหมู่บ้าน มีการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนทำให้ค้นพบความต้องการของหมู่บ้านและมีการรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน เช่น การผลิตปุ๋ยเคมีไว้ใช้เองแทนการซื้อปุ๋ยที่มีราคาแพงและสินค้าปลอมจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหาผลผลิตมีตำหนิ ขาดทุนและไม่ตรงตามความต้องการของตลาด ดังนั้นการจัดโครงการผลิตปุ๋ยเคมีไว้ใช้เองเป็นการลดต้นทุนการผลิตแก่เกษตรกรในชุมชน ช่วยลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ รวมถึงประชาชนมีความสุขมากยิ่งขึ้นและตอบสนองความต้องการของประชาชนที่แท้จริง(วาสนา มีทอง, 2557)

ที่ตั้ง บ้านสามร้อยไร่ หมู่ที่ 11 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ห่างจากที่ว่าการอำเภอเบตงไปทางทิศเหนือ ประมาณ 36 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดยะลาไปทางทิศใต้ประมาณ 110 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านวังใหม่ หมู่ที่ 5 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านธารมะลิ หมู่ที่ 4 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านคอกช้าง หมู่ที่ 7 ตำบลแม่หวาด อำเภอธารโต จังหวัดยะลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านธารมะลิ หมู่ที่ 1 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิตนา ฐานิตชนกร (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง“ธุรกิจแห่งการสร้างสรรค์สังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าให้แก่สังคมและแก้ไขปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์สังคมเป็นหลักโดยยึดแนวทางการพัฒนาสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการใช้โอกาสและนวัตกรรมในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยที่ผลตอบแทนที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจสังคมมีส่วนในการนำไปการกระจายเข้าสู่สังคมและช่วยให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สากล จริยวิทยานนท์ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง“การประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneurship) หลักการและแนวคิดเพื่อการพัฒนาสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

หลักการและแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบการทางสังคมเพื่อนำมาประยุกต์กับการพัฒนาสังคมไทยในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกอบการทางสังคมเป็นแนวคิดที่นำไปสู่การสร้างสังคมสันติสุข เป็นหนทางบรรเทาความเลวร้ายซึ่งเป็นผลมาจากการมีสังคมที่ทันสมัย ส่งเสริมให้คนในสังคมรู้จักการพึ่งพาอาศัยกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบและอยู่ด้วยกันด้วยความรักและสามัคคี ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาสังคม

ภาณุวัฒน์ เหมจันทิก (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ปุ๋ยของเกษตรกร อำเภอหนองบุญมากจังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ปุ๋ยของเกษตรกรและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ปุ๋ยกับพืชที่เกษตรกรปลูก รวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อปุ๋ยของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า ปุ๋ยสูตรเดียวกัน ไม่ว่าจะป็นยี่ห้อใด ปริมาณธาตุอาหารจะไม่แตกต่างกันมาก ดังนั้นเมื่อเกษตรกรไปที่จุดจำหน่ายสินค้าแล้ว เขามีสินค้ายี่ห้อไหนจำหน่ายก็จะซื้อยี่ห้อนั้นเพื่อความสะดวกและประหยัดเวลา ยิ่งที่จุดจำหน่ายได้มีการบริการส่งสินค้าถึงบ้านหรือเก็บเงินปลายทาง สินค้าเหล่านั้นจะมีปริมาณการส่งซื้อชื้อมากและปัจจัยรองลงมาคือปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ที่มีผลทำให้เกษตรกรเลือกใช้ปุ๋ยโดยเลือกจากคุณภาพของปุ๋ยที่ตรงตามความต้องการของพืชเลือกใช้ปุ๋ยเพื่อให้พืชเจริญเติบโตเร็ว สร้างผลผลิตที่เพิ่มขึ้นพร้อมกันช่วยทำให้ดินร่วนซุยมีธาตุอาหารในดินเพิ่มมากขึ้นสำหรับปัจจัยด้านราคานั้นจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรจะคำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างราคากับปริมาณสินค้าเพื่อช่วยลดต้นทุนในการผลิตมากกว่าด้านโปรโมชั่นเนื่องจากสินค้าที่มีโปรโมชั่นส่วนลด หรือของแถมต่าง ๆ นั้นเป็นการสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือมีธาตุอาหารที่น้อยกว่าปกติเกษตรกรจึงไม่มีความนิยมมากนัก

सानิตย์ หนูนิล (2555) วิจัยเรื่อง “กิจการเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า กิจการเพื่อสังคมจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยสองด้าน คือ ด้านแรก เป็นการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนมีความเหมาะสมและการแสวงหานวัตกรรมทางสังคมรูปแบบใหม่อยู่เสมอ รวมถึงการบริหารจัดการจำเป็นต้องมีกระบวนการที่ถูกต้อง โปร่งใส ปัจจัยด้านที่สอง คือ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐโดยหน่วยงานรัฐจำเป็นต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับกิจการเพื่อสังคม โดยเฉพาะการช่วยเหลือแหล่งเงินทุน การช่วยเหลือด้านภาษีอากร และกฎหมายอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนากิจการเพื่อสังคม รวมถึงการประชาสัมพันธ์และการวิจัย เพื่อส่งเสริมให้กิจการเพื่อสังคมสามารถดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ณัฐชามณูย์ ศรีจำเริญรัตน์ (2559) วิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการคำนวณสูตรปุ๋ยบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์มีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะทำให้เกษตรกรสามารถผสมปุ๋ยใช้เองได้ โดยได้ปุ๋ยเคมีที่ตรงตามความต้องการของพืชมากที่สุดและเป็นการลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรผู้ใช้ระบบสามารถคำนวณปริมาณแม่ปุ๋ยสูตรต่างๆที่เลือกใช้เพื่อทำปุ๋ยผสมตามสูตรและจำนวนที่ต้องการ โดยสามารถกำหนดสูตรปุ๋ยผสมที่ต้องการได้อย่างอิสระและกำหนดน้ำหนักรวมของปุ๋ยผสมที่ต้องการได้ ทั้งนี้ผู้ใช้สามารถเลือกใช้ปุ๋ยสำเร็จรูปสูตรต่างๆมาเป็นแม่ปุ๋ย และคำนวณหาปริมาณที่ใช้ผสมให้ได้ปุ๋ยผสมตามสูตรและจำนวนที่ต้องการได้ จากนั้นคณะผู้พัฒนาได้สำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้งานโปรแกรม จากผู้ใช้จำนวน 107 คนที่หลากหลายการศึกษา อาชีพ และลักษณะการใช้โทรศัพท์มือถือพบว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจในการใช้งานในช่วงระดับดีถึงดีมาก

สุธีรา อะทะวงศา (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ และลักษณะสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและลักษณะสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทย เปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์คุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการและลักษณะสถานประกอบการที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรร่วมที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตสำหรับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ การทำงานเชิงรุกและการวิเคราะห์ตลาด และคู่แข่ง ส่วนลักษณะของสถานประกอบการคือ องค์กรที่มีการทำงานเชิงรุก กลยุทธ์การตลาด และนวัตกรรมองค์กร

ฉัตรธรรม พิลาดง, ประสาน ยิ้มอ่อน และ กรรณิกา เร่งศิริกุล (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการซื้อปุ๋ยเคมีเพื่อการปลูกข้าวของเกษตรกรในอำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อปุ๋ยเคมี ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อปุ๋ยเคมีผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการซื้อปุ๋ยที่สำคัญของเกษตรกรส่วนใหญ่คือ เกษตรกรตัดสินใจซื้อปุ๋ยด้วยตนเอง โดยซื้อจากแหล่งเดียว (ตัวแทนจำหน่ายเดียว) โดยซื้อปีละครั้ง ครั้งละไม่เกิน 10 กระสอบ และเลือกซื้อเพียงยี่ห้อเดียว โดยมีเหตุผลหลักในการเลือกซื้อคือ คุณภาพและราคาของปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดพบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการจัดจำหน่าย และด้านราคา ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า สถานภาพส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อการซื้อปุ๋ยเคมีในนาข้าวของเกษตรกรครบทุกประเด็น ได้แก่ อายุ ขนาดพื้นที่เพาะปลูก รองลงมาได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และการเข้ารับการอบรมเรื่องการใช้ปุ๋ยตามลำดับ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชัยยุทธ์ ชำนาญเลิศกิจ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กิจการเพื่อสังคมในระบบตลาดเป็นพื้นฐานเพื่อตอบสนองทางสังคมต่อการลงทุนที่ยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมและเงื่อนไขที่สนับสนุนความสำเร็จของการดำเนินงานของกิจการเพื่อสังคมที่อยู่ในบริบทของตลาดเป็นพื้นฐานให้สามารถสร้างผลตอบแทนการลงทุนทางสังคมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมสามารถอธิบายได้จากการสร้างมูลค่าทางสังคม ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของกิจการเพื่อสังคมการดำเนินกิจการเพื่อสังคมจะต้องสามารถสร้างให้เกิดมูลค่าทางสังคม และเศรษฐกิจไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนเพื่อสังคมให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จตุพร จุ้ยใจงาม (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของกิจการเพื่อสังคม การศึกษาเชิงประจักษ์ในบริบทของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันและความต้องการรูปแบบการจัดการความรู้ของกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาและนำมาทดลองนำไปสู่การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการความรู้ของกิจการเพื่อสังคมผลวิจัยพบว่า การสังเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ของกิจการเพื่อสังคมเป็นการสร้างพฤติกรรมจิตอาสาเจตคติในการแบ่งปันความรู้และสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้ประกอบการมีความรู้

ความเข้าใจและมีทักษะการจัดการความรู้ โดยมีการจัดประชุมวิชาการในหัวข้อการเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคม ในประเทศไทยจำนวน 20 คน และให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความรู้ของกิจการเพื่อสังคมซึ่งอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

จตุพร จุ้ยใจงาม และพรชัย เทพปัญญา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบอบทุนนิยมสมัยใหม่กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบต่อทุนนิยมสมัยใหม่และการนำเอากลยุทธ์มารวมกับกิจการที่ทำให้ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ นำไปสู่การจัดการอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงกำไรสูงสุด แต่คำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและการจัดการอย่างยั่งยืนผ่านการเสนอนโยบายเชิงการจัดการให้แก่ภาครัฐเพื่อสนับสนุนให้ตระหนักถึงการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ทางสังคม โอกาสการเข้าถึง และสิ่งแวดล้อม

ศุภชัย เหมือนโพธิ์ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบกิจการชุมชนเพื่อประเมินและถอดบทเรียนรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์แบ่งได้สี่ประเภท ได้แก่ 1) ทุนทางสังคม เป็นองค์ประกอบ ของรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความเหมาะสมกล่าวคือมีการส่งเสริมและสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านมีการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ มีการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นกลับมาใช้ในการต่อยอดทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมร่วมกันทุกคน ผู้นำและคนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาสถาบัน องค์กรหน่วยงานต่างๆในชุมชน 2) การตลาดเชิงสร้างสรรค์เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์โดยใช้ความรู้ทางการตลาด การแสดงข้อมูล สรรพคุณคุณประโยชน์ ผลิตภัณฑ์มีตราสินค้าที่มีความทันสมัย มีการแสดงเครื่องหมายสินค้ารับรองคุณภาพมาตรฐานให้ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์แก่ผู้บริโภคที่เป็นจริง 3) ศักยภาพเครือข่ายสังคม คือการเปิดรับการสนับสนุนด้านต่างๆจากหน่วยงานองค์กรภายนอก และมีความร่วมมือของเครือข่ายต่าง ๆ ส่งผลต่อความสำเร็จในองค์กรชุมชนการจัดกิจกรรม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อแสดงเป้าหมายในอนาคต ในการเตรียมความพร้อมในการแสวงหาเครือข่ายใหม่ๆอยู่เสมอ 4) กระบวนการพัฒนามีการส่งเสริมสนับสนุนความรู้ด้านประกอบธุรกิจชุมชน พัฒนาความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีการรับฟังข้อเสนอแนะและความต้องการของชุมชน นอกจากนั้นมีการศึกษาบริบทพื้นที่ของชุมชนสามารถดึงคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและฝึกฝนทักษะในด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาความรู้ในสิ่งที่ชุมชนให้ความสนใจในการนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จากนั้นทำการทดสอบตลาดและการยอมรับผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพลดต้นทุนการผลิตนำไปสู่การเตรียมความพร้อมในการส่งผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ดังนั้นการออกแบบและการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

นภดล เดชประเสริฐ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การปรับองค์กรสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่แนวคิดการปรับองค์กรสู่วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ยั่งยืน โดยเปรียบเทียบให้เห็นถึงกิจกรรมเพื่อสังคม คือการดำเนินกิจการเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด ให้กับองค์กรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยคำนึงถึงกิจการ มีเป้าหมายหลักเพื่อมุ่งหวังแก้ไขปัญหาต่างๆในสังคม ผลการวิจัยพบว่า องค์กรมีแนวคิดที่เรียกว่า “การดำเนินกิจการเพื่อสังคม” คือการดำเนินกิจการเพื่อหากำไรสูงสุด

ให้กับองค์กร แต่การดำเนินงานต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีกิจกรรมที่ทำสาธารณะประโยชน์สู่สังคมและชุมชน เป้าหมายหลักเพื่อมุ่งหวังแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนและสังคม ตั้งแต่กระบวนการผลิตจัดซื้อ และจำหน่ายส่งออกสู่ผู้บริโภค

กัญพร ชีรเวคิน จิตภา ธิศรีกุล และ ธนวรรณ แสงสุวรรณ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประสิทธิผลการบริหารจัดการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมด้านอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของการบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกิจการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมด้านอาหารอินทรีย์ ในประเทศไทย ผลวิจัยพบว่า การบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสำคัญอย่างยิ่ง และส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการกิจการเพื่อสังคม โดยคุณลักษณะการบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมด้านอาหารอินทรีย์ในประเทศไทย ได้แก่ (1) การจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม (2) การเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ (3) มีเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้น (4) การทำงานเป็นหุ้นส่วนกัน (5) การทำเกษตรกรรมที่พึ่งพาธรรมชาติได้อย่างแท้จริง (6) การจำหน่ายอาหารอินทรีย์ที่คัดสรรวัตถุดิบสะอาดและปลอดภัย (7) การประชาสัมพันธ์แหล่งที่มาของอาหารอินทรีย์ ซึ่งในระยะยาวสามารถทำให้ธุรกิจเติบโตได้

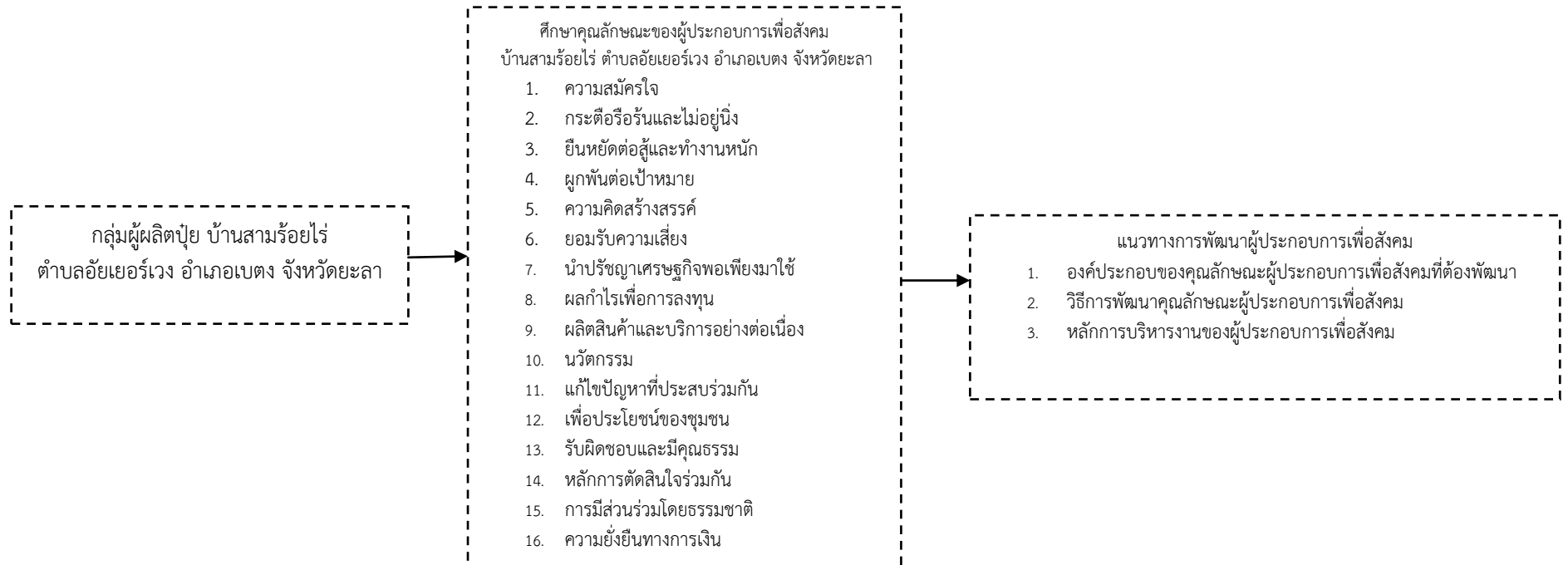
ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และ ชีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ศึกษาศักยภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน จัดทำรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประเมินผลและถอดบทเรียนรูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม โดยการรวมตัวกันผลิตสินค้าแปรรูป มีแนวคิด คือ การนำวัตถุดิบภายในชุมชนที่เหลือจากการจำหน่ายมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่ยังคงขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบ SCPD Integrated Model และมีการจัดอบรมหัวข้อการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์

สุภาภร ภิญโญฉัตรจินดา (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมของผู้ประกอบการในเขตประกอบการสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดอยุธยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการทางสังคมของผู้ประกอบการสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดอยุธยาและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการที่มีคุณลักษณะครบถ้วนจำทำให้มีการพัฒนาองค์กรไปได้อย่างราบรื่นและดำเนินธุรกิจประสบผลสำเร็จตรงตามข้อกำหนด นโยบาย และมาตรฐานต่างๆของบริษัท

ประพิน นุชเปี่ยม และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย: ข้อสังเกตบางประการต่อร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ช่วยเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและแก้ไขปัญหาสังคม ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมกำหนดให้วิสาหกิจเพื่อสังคมอยู่ในรูปนิติบุคคลตามกฎหมายเท่านั้น สะท้อนให้เห็นว่าทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในปัจจุบันตั้งอยู่บนพื้นฐานทั่วไป

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา” เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 พื้นที่วิจัย
- 3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)
- 3.3 เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ
- 3.4 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 การนำเสนอข้อมูล

3.1 พื้นที่วิจัย

พื้นที่วิจัย คือ บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นสังคมแบบ “ชาวบ้าน” บ้านสามร้อยไร่ มีความปลอดภัยพอสมควร เนื่องจากชุมชนไม่ได้อยู่ในภาวะฉุกเฉินจากเหตุการณ์ ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้การเก็บข้อมูลวิจัยมีโอกาสเป็นไปได้ และมีข้อมูลเพียงพอต่อการหาข้อสรุปงานวิจัยมีผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถยืนยันสถานะผู้วิจัยได้ กล่าวคือ ผู้วิจัยเป็นบุคคลที่ชาวบ้านในชุมชนเชื่อถือและรู้จักกับผู้วิจัยพอสมควร สามารถยืนยันได้ว่าผู้วิจัยเป็นใครมีวัตถุประสงค์เช่นใด และสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง มีการคมนาคมและการติดต่อสื่อสารสะดวกพอสมควร สามารถเดินทางไปเก็บข้อมูลการวิจัยได้สะดวก รวมไปถึงชุมชนยังเป็นศูนย์รวมของหน่วยงานราชการและสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ฐานตำรวจตะเวนชายแดนและจุดชมทะเลหมอกของชุมชน จำนวนครัวเรือน มีความเหมาะสม ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้น ดังนั้นบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มองในภาพรวมถือว่าเป็นชุมชนมีความเหมาะสมในการศึกษาวิจัย

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ติดต่อพูดคุยและเดินทางเข้าชุมชนบ้านสามร้อยไร่เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักยินดียินดีพร้อมมือ บอกชื่อ และนามสกุล ระหว่างการสัมภาษณ์อย่างชัดเจน ยกเว้นกรณีปราศรัยชาวบ้านเพียงรายเดียวสามารถอ้างอิงได้แม้ไม่ให้ชื่อจริงเพราะเป็นที่รู้จักของชาวบ้านในชุมชน

ผู้วิจัยเลือกคำถามให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งแบบสัมภาษณ์มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม รวมถึงการชี้แจงให้ทราบล่วงหน้า ได้แก่ การบอกเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรมและการประชุมกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 33 ท่าน เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านสามร้อยไร่ เป็นสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยเคมี โดยดำเนินกระบวนการทั้งหมด 3 วิธี ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึก สันทนาการกลุ่ม (focus group) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม เป็นการถามตัวบุคคลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม จำนวน 33 ท่าน มีรายละเอียดดังนี้

(3.2.1) สัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จำนวน 8 ท่าน ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการก่อตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ และยินดีเปิดเผยชื่อ-นามสกุลของผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ดำเนินการสัมภาษณ์บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัยประกอบด้วย

กลุ่มผู้นำชุมชน

(1) ผู้ใหญ่บ้าน	1 ท่าน
(2) ปลัดตำบลอัยเยอร์เวง	1 ท่าน
(3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	1 ท่าน
(4) บัณฑิตอาสา	1 ท่าน
(5) กรรมการการจัดซื้อจัดจ้าง	1 ท่าน
(6) กรรมการตรวจรับพัสดุ	1 ท่าน
(7) เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ	1 ท่าน
(8) นักวิชาการการเกษตร	1 ท่าน

(3.2.2) การสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นกลุ่มผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ และยินดีเปิดเผยชื่อ-นามสกุล สามารถเล่าประสบการณ์ผลิตปุ๋ยเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งผู้วิจัยเลือกคำถามที่เหมาะสมกับกลุ่มโดยใช้คำถามชุดเดียวกันเพื่อให้ข้อมูลอิมตัว มีจำนวน 25 ท่าน ได้แก่

(9) กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย	20 ท่าน
(1) ผู้ซื้อสินค้าและบริการ	5 ท่าน

3.3 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา” ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้างเป็นคำถามที่มาจากผู้วิจัยมีข้อคำถามสงสัยระหว่างการลงพื้นที่

3.4 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ 1 เดือนเมษายน 2563 เป็นต้นไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ

(3.5.1) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วม 1) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยสังเกตการณ์ภาพรวมในระยะแรกของการวิจัยก่อนลงภาคสนาม ณ บ้านสามร้อยไร่ โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่เพื่อป้องกันไม่ให้นักกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รู้สึกว่าถูกรบกวนแต่ไม่ได้หมายความว่าผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปในสถานที่ทำกิจกรรมแห่งนั้น 2) สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ได้ดีพอสมควร และสามารถสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยสามขั้นตอนคือ การสังเกตพฤติกรรมสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน การซักถามในเรื่องคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการและพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่พบจากการสังเกตและจดบันทึกระหว่างการสังเกตหรือหลังการสังเกต ระยะเวลาวันที่ สถานที่ กลุ่มคน พฤติกรรมที่สังเกตการถ่ายภาพ เพื่อเป็นหลักฐานในการนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดและนำเสนอเป็นผลงาน รวมถึงการบันทึกเสียงเพื่อป้องกันการจดบันทึกตกหล่นและบันทึกการสังเกตในรูปแบบ ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์

(3.5.2) การสัมภาษณ์ 1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ก่อนทำการวิจัยภาคสนามโดยเป็นคำถามแบบปลายเปิดสามารถเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอิสระในการตอบเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่เหมือนกัน 2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุย/ซักถามผู้นำชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย และผู้ซื้อสินค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(3.5.3) การสนทนากลุ่ม หรือ focus group โดยลักษณะการสัมภาษณ์เป็นการนัดหมายไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้รับรู้และเตรียมตัวอย่างพร้อมเพรียงกัน

3.6 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลและการตีความเบื้องต้นโดยมีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มีข้อมูลเพียงพอหรือไม่ ตอบคำถามการวิจัยได้หรือไม่ เพื่อวิเคราะห์ ถ้าข้อมูลไม่เที่ยงตรงจำเป็นต้องมีการตรวจทาน โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เป็นการเก็บข้อมูลซึ่งกระทำได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูลเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลเพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างกัน จะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่การตรวจสอบข้อมูลลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าถ้าเปลี่ยนสถานที่และเวลา แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลเดิม ข้อมูลที่ได้ควรจะตรงกันโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 8 คน และการเก็บข้อมูลแบบสนทนากลุ่มหรือ Focus groups สัมภาษณ์ 4 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มมีจำนวน 5 คน ที่สามารถเป็นตัวแทนใน

การตอบคำถาม มีระยะเวลา ในการสัมภาษณ์เชิงลึกคนละ 1-2 ชั่วโมง และสนทนากลุ่มใช้เวลาประมาณ 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมงต่อกลุ่ม

2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการ เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากวิธีการเก็บข้อมูลสามวิธีที่ต่างกันแล้วจะได้ผลเหมือนเดิม เช่น ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้เอกสาร

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดกรอบในการจัดทำร่างคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม โดยนำคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมทั้ง 16 ประการ มาวิเคราะห์ตามคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านคุณธรรมจริยธรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยและหาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมในการพัฒนาชุมชนอื่นได้

3.8 การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพ

การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพของกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม องค์ประกอบการประกอบการเพื่อสังคมที่ต้องพัฒนา วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม และหลักการการบริหารงานตามหลักการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมตามวัตถุประสงค์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าและการสัมภาษณ์แบบเจาะจงประเด็น เพื่อพิจารณาความเหมาะสมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยจากความคิดเห็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ให้ข้อมูลแยกได้ ดังนี้

4.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

4.1.1 อาหาร

ชาวบ้านดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย อยู่ง่ายกินง่าย หาอาหารได้จากธรรมชาติอาหารหลักในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่หาได้จากบริเวณบ้านเรือนและสวน มีการปลูกไว้กินเองในครัวเรือน เช่น หน่อไม้ หัวปลีกล้วย ผักเหลียง พริก มะละกอ ใบสารแห่น ตะไคร้ ข่า ใบย่านาง รวมถึงการชักชวนไปหาปลาและหอยในหนองน้ำร่วมกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่ง มีการแบ่งปันวัตถุดิบที่หามาได้ นำมาดัดแปลงเป็นอาหารภายในครอบครัวตามวิถีพออยู่ พอกิน พอใช้ โดยไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายรายวัน

“อาหารการกินที่บ้าน กินข้าวเหนียว ปลาแจ่ว ปลาที่ได้มาไปดักกักที่คลองใหญ่
ไม่ต้องซื้ออยู่ง่าย กินง่าย ไม่ต้องหรูหรา”

(หะแวตายี สาและ, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“หาของป่ามาทำเป็นอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงครอบครัวให้อยู่ได้และมีธยายกับข้าววิ่งผ่าน
หมู่บ้านเป็นประจำทุกวัน”

(สมบัติ ทินนอก, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“ทุกวันนี้กินข้าวกับส้มตำ เป็นตาแซบ เป็การกินไก่ กินปลา กินหมู เก็บผักเก็บหญ้า
ข้างบ้านมาต้มกิน ไม่มีสารพิษด้วย ปลอดภัย หายห่วง”

(โสธา สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“กินข้าวกับน้ำซุบ ผักเนาะ บางวันซื้อหมูบ้าง ซื้อปลาบ้าง แล้วแต่วันไหนอยาก ถ้าทัน
รถปลาก็ดีรถปลาหน้าบ้าน บางวันรถปลาก็ไม่มา ซื้อไข่ ปลากระป๋อง”

(สุนทร คະดีเวียง, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“กินเท่าที่มี บางวันกินข้างกับแตงโม กินข้าวกับสับปะรด กินได้ทุกวันนี้ มีกับข้าวอย่าง
อื่นด้วย แต่ไม่กิน กินเท่านี้ก็อร่อยแล้ว”

(สุวรรณ วงศ์พิพันธ์, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“กินข้าวกับไข่ดาว ไข่เจียว บางวันก็ซื้อลูกชิ้นมาทอดให้หลานกิน เจ้าของกินนี่”
(เพียงเพ็ญ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“กินข้าวกับปลาเค็ม ปลาทอด น้ำซุบผักเนาะ แกงส้ม วันไหนเบื่อกับข้าว ซื้อกล้วยเตี้ย
มาผัดกินกันทั้งครอบครัว”
(ประวิทย์ จิตตารมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“กินของในสวนเอามาตัดแปลงเป็นอาหาร ทำซุบซนุน ยำหัวปลีกล้วย แกงหน่อไม้ ซุบ
หน่อไม้ ทำน้ำพริก ผักต้ม”
(พรนภา ชัยชาญ, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“ช่วงหน้าทุเรียนไม่ค่อยได้ทำกับข้าว ส่วนใหญ่ซื้ออาหารสำเร็จรูปมากิน ซื้อกล้วยเตี้ย
ขนมจีน ขนมมากิน ทำกับข้าวเฉพาะช่วงค่ำ หลังจากกลับจากสวน”
(ธศักดิ์ แก้วมณี, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

“อยู่กันสองคนกินข้าวกับทุเรียน หุงแต่ข้าว อุ่นกับข้าวเดิมที่มีอยู่แล้ว 2 วัน
ทำกับข้าว 1 ครั้ง ประหยัดดี บางวันกลับมาเหนื่อยๆ ไม่อยากทำกับข้าว กินเสร็จ
อาบน้ำนอน”
(สุพรรณษา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 10 มีนาคม 2563)

4.1.2 การคมนาคมในชุมชน

การเดินทาง เนื่องจากชุมชนเป็นพื้นที่ห่างไกล อยู่ห่างตัวเมืองเบตง 36 กิโลเมตร ไม่มีรถ
รับส่งประจำทาง ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงใช้รถยนต์ส่วนตัวเพื่อทำธุระในเมืองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
เพื่อไปโรงพยาบาล ไปอำเภอ ดังนั้นก่อนเดินทางแต่ละครั้งจำเป็นต้องวางแผนล่วงหน้าเพื่อไม่ให้เสียเวลา
และค่าใช้จ่าย ขณะที่นักเรียนจะมีรถรับส่งตั้งแต่เวลา 06.00-08.00 น. จากชุมชนไปส่งถึงโรงเรียนที่อยู่ใน
เมืองทุกวัน อย่างไรก็ตามช่วงฤดูผลไม้จะมีรถเข้ามารับซื้อผลไม้ส่งไปภาคเหนือและภาคกลางทุกปี

“การเดินทางห่างจากตัวเมืองเบตง 36 กิโลเมตร ส่วนใหญ่ทำธุระในเมืองอย่างเช่น
ไปโรงพยาบาล ไปอำเภอ มักใช้รถยนต์ส่วนตัว ไม่มีรถประจำทาง”
(เกรียงไกร ใจหล้า, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ถ้าเข้าไปในเมืองส่วนใหญ่จะใช้รถยนต์ แต่ก็มีรถมอเตอร์ไซด์บ้าง เพราะบางครอบครัวยังไม่มีย
รถยนต์ ถนนหนทางเข้าเบตงตอนนี้สบายมากแล้ว เพราะในอนาคตจะมีสนามบิน จุด
ชมวิวทะเลหมอก ทำให้ทั่วทั้งอำเภอเบตงพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว”
(ปรีชา คະดีเวียง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“การเดินทางจะมีรถรับส่งเฉพาะของนักเรียนเท่านั้น ส่วนชาวบ้านทั่วไปจะใช้รถส่วนตัวกัน”

(ณรงค์ฤทธิ์ เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“เด็กๆ สนใจเข้าเรียนในเมืองมากกว่าโรงเรียนในหมู่บ้าน ซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 36 กิโลเมตร โดยจะมีรถรับ-ส่ง หน้าบ้านตั้งแต่เวลา 06.00 น. ถึงโรงเรียนเวลา 08.00 น. เป็นประจำทุกวันใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมง”

(วรรณดา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ช่วงหน้าผลไม้ จะมีรถล่องมาจอดหน้าบ้าน เป็นรถที่เดินทางขึ้นภาคเหนือกับภาคอีสาน ชาวบ้านสามารถส่งทุเรียน มังคุด สะตอ บรอกโคล่ ได้ ใช้เวลา 2-3 วันก็ถึงจุดหมายปลายทาง”

(โสภา สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

4.1.3 การศึกษา

การศึกษาในชุมชนมีทั้งเด็กที่เรียนและเด็กที่ไม่ได้เรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ปกครองด้วยว่ามีกำลังทรัพย์ในการส่งบุตรหลานตัวเองมากน้อยเพียงใด รวมถึงระยะเวลาในการเดินทางและค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน

“โรงเรียนบ้านวังใหม่ จะตั้งอยู่ในหมู่บ้านวังใหม่ ซึ่งห่างจากหมู่บ้านสามร้อยไร่ ประมาณ 5 กิโลเมตร โดยหมู่บ้านสามร้อยไร่ จะแยกออกมาจากหมู่บ้านวังใหม่ เพราะมีคนอาศัยจำนวนมาก เป็นโรงเรียนที่เรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลหนึ่ง จนถึงชั้น ป.6 นอกจากนั้นยังมีศูนย์เด็กเล็ก (ชั้นเตรียมอนุบาล) ส่วนเด็กที่เรียนจบ ป.6 บางคนก็เข้าเรียนในเมืองซึ่งห่างจากหมู่บ้าน 36 กิโลเมตร บางคนก็เรียนโรงเรียนบ้านโต (คอกช้าง) อยู่ในเขตอำเภอรามโต จังหวัดยะลา ซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 9 กิโลเมตร”

(สุภาพร ชุมทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“เด็กเล็กเรียนในหมู่บ้าน จบ ป.6 จากบ้านวังใหม่ (ประชาอุทิศ 2519) ก็ย้ายเรียนในเมือง (โรงเรียนเบตงวีระราษฎร์ประสาน) บางคนไปเช่าบ้านในเมือง ไม่ต้องเดินทางกลับบ้านทุกวัน แต่เด็กบางคนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็มีการเชิญชวนเข้ากลุ่มปุ๋ยเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีงานทำ บางคนก็ให้ความร่วมมือ บางคนก็ไม่ให้ความร่วมมือ”

(ละไม มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“มีบางคนที่ย้ายมาไม่จบ ก็หางานทำในกรุงเทพ บางคนไปทำงานต่างถิ่น กลับมานานๆ ครั้ง จะเห็นแค่ช่วงเทศกาลที่จะเห็นแห่กันกลับมา”

(สมนึก กะโห้, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

4.1.4 การบริหารจัดการชุมชน

ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชนและประสานกับหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่นอกชุมชน ทั้งที่ว่าการอำเภอ เกษตรอำเภอ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสมาชิก ทั้งที่ผู้ใหญ่เป็นมุสลิม แต่ให้การสนับสนุนกิจกรรมของชาวพุทธเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่างๆ

“ผมมีหน้าที่ประชุมลูกบ้าน และประสานงานกับผู้ช่วย บัณฑิตอาสาทำหน้าที่กระจายข่าวสารให้ลูกบ้านได้รับทราบอย่างทั่วถึง ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ลูกบ้านควรจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นการส่งมอบสิ่งของจากทางอำเภอ หรือเกษตรอำเภอ นำมาแจกจ่ายให้กับลูกบ้านอย่างทั่วถึง”

(มบุญ บุญพรหม, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ผู้ใหญ่บ้านสามร้อยไร่เป็นผู้สนับสนุนอิสลาม ในช่วงเทศกาลต่างๆของชาวพุทธ จะมีการสนับสนุนเงินให้กับบัณฑิตอาสาเพื่อมาทำบุญ จัดงานเลี้ยงสังสรรค์เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้าน”

(สว่าง สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ที่ว่าการอำเภอเบตง มีการมอบเงินทุนให้กับหมู่บ้านเพื่อพัฒนาต่อยอดกลุ่มปุ๋ย มีการปรับปรุงสถานที่ ปูกระเบื้องพื้นให้ดูสะอาด”

(มบุญ มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ชาวบ้านมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็น การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยการชักจูงต่อกัน ได้แก่ การตัดหญ้าข้างทาง การทำบุญหมู่บ้าน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา”

(วิพัก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ผู้ใหญ่จะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน ยกตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมวันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันทำบุญหมู่บ้าน จะมีเงินสนับสนุนจากผู้ใหญ่บ้านในการจัดกิจกรรม”

(พิมลพรรณ สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“อบต.และบัณฑิตอาสาจะได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้าน มาประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆไม่ว่าจะเป็น การประชุม การจัดกิจกรรมอำเภอเคลื่อนที่ บอกกล่าวกับชาวบ้าน ให้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน”

(หะแวดาฮี สาและ, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“หมู่บ้านเราจะมีการประชุม มีนักวิชาการมาให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร และมีการ
แจกของให้กับชาวบ้านด้วย ได้แก่ ไข่ไก่ ข้าวสาร เมล็ดพันธุ์พืช ต้นไม้ผล”

(วรรณ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

ระบบการปกครองและอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชน ได้รับคำสั่งจากที่ว่าการอำเภอเบตง
มีงบประมาณจากส่วนกลางมาช่วยในเรื่องการบริหารกลุ่มปุ๋ยเพื่อให้กลุ่มดำเนินต่อไปได้ ส่งเสริมให้คนใน
ชุมชนมีรายได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และดูแลความเรียบร้อยภายในชุมชน

4.1.5 กิจกรรมในชุมชน

การจัดกิจกรรมต่างๆในชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความ
สามัคคีกันได้ เอื้อเพื่อเอื้อแก่ อาศัยอยู่ด้วยกันดุจเครือญาติ ผู้นำชุมชนมีความเอาใจใส่และกระตือรือร้น
ในการทำงาน เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกอบอุ่น ไม่หวาดกลัวต่อสิ่งรอบข้าง สามารถสร้างรอยยิ้มให้แก่กัน
และกันได้

“มีการร่วมกันทำบุญงานศพ งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่า วัดต่างๆ จะมีการเดินเก็บตาม
บ้านตามศรัทธา บ้านสามร้อยไร่มีสองวัฒนธรรมทั้งอิสลามและไทยพุทธ ในช่วงเดือน
บวชของศาสนาอิสลามจะมีคนไทยพุทธบางส่วนนำเงินไปทำบุญกับชาวบ้านที่นับถือ
อิสลามตามกำลังศรัทธา”

(วิพัก แซ่ลิ่ม, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ช่วงตอนเย็นๆ หลังจากทำสวน ก็มีการจับกลุ่มสังสรรค์ กินเหล้า กินเบียร์ กลางคืน
อาจจะมึนเมาในเมืองบ้าง ชวนกันไปหลายๆคน”

(กัญญา หนูประดับ, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“หมู่บ้านเราจะมีศาลากลาง ที่ทุกคนสามารถมานั่งพูดคุยกันได้ในช่วงหลังเลิกงาน เรียก
ได้ว่าเป็นศาลาปรับทุกข์ ได้หัวเราะกัน พูดคุยกันสนุกสนาน ไปต้องแข่งกับใคร แข่ง
กับตัวก็พอ การพูดคุยกันทำให้เรามีความคิดใหม่ๆในการทำงาน เพราะมีการให้
คำแนะนำ ทำอย่างนั้นนะ ทำอย่างนั้นนะ”

(วีระชัย จันโต, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

4.1.6 อุปนิสัยใจคอ

ทุกคนมีนิสัยที่แตกต่างกันแต่เราก็สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ ยิ่งหมู่บ้านของเรามีสอง
ศาสนา แต่ก็อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ผู้ใหญ่บ้านเคยกล่าวว่า เราต้องสามัคคีกัน ในช่วงเช้าของทุกๆวัน
จะมีคนไทยพุทธไปซื้อข้าวยาของคนอิสลามกิน ถามเรื่องทุกข์สุขดิบ บางวันถามเรื่องเกี่ยวกับสวนทุเรียน

ยังเป็นช่วงฤดูทุเรียน ถ้ามถึงเรื่องราคาได้ก็บาท ทุเรียนราคาเท่าไร? กินอ้ม พุดคุยกันเรียบร้อย ต่างคนก็ต่างแยกย้ายทำงานของตัวเอง

“คนในชุมชนอยู่ในลักษณะชอบสังสรรค์ รวมกลุ่มกันผ่านการสนทนาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การปรึกษาหารือเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้อาชีพการทำสวน ทุเรียนมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สวนทุเรียนเป็นอีกหนึ่งความคาดหวังที่สามารถ ทำให้คนในชุมชนสามารถสร้างรอยยิ้มและสร้างรายได้ในครัวเรือนได้อย่างภาคภูมิใจ”

(มัญญ มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“มีการแบ่งอาหารกันกิน ยกตัวอย่างบ้านของ ยายคุณ ชอบไปหาปลาที่คลองใหญ่จะ มีการเผาปลา แล้วแบ่งให้เพื่อนบ้านกิน หรือ เรียกมากินรวมกัน นอกจากได้กินปลา แล้ว ยังได้ความสนุกสนาน ร้องเพลง เฮฮา อีกด้วย ในหมู่บ้านจะมีแค่บ้างครัวเรือน เท่านั้นที่มีฐานะยากจน คนที่มีสวนเป็นของตนเองก็จะมีแจกจ่ายผลไม้ในช่วง ฤดูกาล เหมือนกับ บ้านเขามีปลาร้า ก็เอามาให้ ส่วนบ้านเรา มีสะตอ ก็เอาไปแลก กัน”

(ชาญ โครตอาษา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

4.1.7 การประกอบอาชีพและระบบเศรษฐกิจในชุมชน

การประกอบอาชีพของชาวบ้านในพื้นที่ ฤดูกาลปกติจะมีการกรีดยางในสวนยางพารา ฤดูผลไม้ จะมีการรับจ้างทำทุเรียนเป็นเวลา 3 เดือน เท่านั้น แต่รายได้ทุเรียนมักได้ดีกว่า ยางพาราที่กรีดยาง ประจำทุกวัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ หากได้ทำทุเรียนแล้ว จะไม่มีการกรีดยางเลย เพราะทุเรียนต้องทำ ทั้งวันจนถึงมืดค่ำ จะมีคนจ้างไปเป็นคนงาน รายได้ต่อปี ตกคนละ 20,000-30,000 บาท ขึ้นอยู่กับบทบาทหน้าที่แต่ละคน

“เมื่อก่อนผมปลูกพืชเชิงเดี่ยวก็คือ ยางพารา ได้รู้จักกับเพื่อนคนหนึ่งแนะนำให้ปลูก ทุเรียนก็ได้มีการปรับเปลี่ยนและมีพ่อค้าคนกลางมารับเหมาทุเรียนถึงในสวน ช่วงนั้น ก็ทำให้มีเงินเพิ่มขึ้นมาบ้าง”

(วาสนา มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“หมู่บ้านเรามีร้านค้าเพียงสองร้านเท่านั้น คนไม่ค่อยซื้อของ ส่วนใหญ่ซื้อมาจากในเมืองซื้อที่เดียวมากักตุนไว้ ไม่ต้องเข้าเมืองหลายรอบ หมู่บ้านเราเหมาะแก่การทำ สวนที่สุด เพราะดินดี น้ำดี สภาพแวดล้อมดี ทำให้เหมาะแก่การปลูกพืช พืชที่ปลูกก็มีพ่อค้าคนกลางเข้ามาซื้อถึงใต้ต้น เกษตรกรชาวสวนสมัยนี้มีความรู้มากขึ้นนะเห็นได้จากทุกคนสามารถเข้าถึงโลกอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็ว เราสามารถรับรู้ราคาลินค้า ของตลาดกลางที่เราปลูกในสวนได้ ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ราคาทุเรียน มังคุด เงาะ

สะท้อน เราสามารถเช็คราคาทางโทรศัพท์ได้เลย ว่าผลผลิตของเราสามารถขาย
ส่งออกในราคาเท่าไร จึงจะคุ้มค่าต้นทุนการผลิตในแต่ละปี”

(ณรงค์ เป็งใจ, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“เศรษฐกิจบ้านเราถือว่าดีกว่าที่อื่น เพราะเบตงขึ้นชื่อว่า เมืองสินค้าที่มีราคาแพง นั้น
แสดงว่าผลผลิตในหมู่บ้านของเราก็ก้าวขึ้นตามไปด้วย ปีที่แล้วคือ ปี 2562 มีพ่อค้าจาก
ชุมพรมารับซื้อทุเรียนในหมู่บ้าน เขาบอกว่า ผมต้องเตรียมเงินประมาณ 10 ล้าน เพื่อ
มารับเหมาทุเรียนในอำเภอเบตง เชื่อว่าหมู่บ้านเราก็นั่งในสิบล้าน นีมองจากคน
ภายนอกนะ ถ้ามองในมุมมองของชาวบ้านด้วยกันเอง พ่อค้าไม่ขาดทุนแน่นอน ถ้าขาดทุน
เขาจะมาทำไมทุกปี แต่ขณะเดียวกันชาวบ้านต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อลงทุนให้ผลผลิตที่เรา
ทำตรงตามความต้องการของตลาด อย่าลืมนะ ถ้าราคาทุเรียนหรือมังคุด ไม่เป็นไปตาม
ความต้องการของพ่อค้า หนามไม่เขียว ทุเรียนเป็นรู หนอนเจาะ ขนาดของทุเรียนไม่ได้
มาตรฐานก็ถูกปฏิเสธอยู่ดี และยังต้องต่อสู้กับลมฟ้าอากาศที่ไม่ค่อยเป็นใจเท่าไร พายุ
มา 1 ครั้ง กิ่งหักระนาว พายุไม่สามารถเลือกต้นได้ว่า ต้นนี้มี 100 ลูก ห้ามกิ่งหักนะ พุด
ได้ว่า ต้นไหนสุลุ่มพายุได้ก็รอด ต้นไหนอ่อนแอก็แพ้อายุ ผลเสียตกอยู่ที่เจ้าของสวนอีกว่า
ปีนี้จะคุ้มค่างกับต้นทุนที่เสียไปไหม ทุกอย่างมันมีข้อดี และข้อเสียแตกต่างกัน”

(ประสิทธิ์ชัย หอมหวาน, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“เศรษฐกิจหมู่บ้านเรา หากมองเรื่อง การปลูกยางพารา ถือว่าแย่มาก เพราะราคาถูก ซ้ำยัง
ก่อนนี้โลกรัมละ 20 บาท ซึ่งถูกกว่าปลาเค็มในท้องตลาด ทุกวันนี้ราคาซึ่ยังก่อน 1
กิโลกรัม เท่ากับ ขนมหิน 1 จาน กินได้แค่คนเดียว แต่ยั้งดีหน่อยช่วงฤดูทุเรียนมีรับจ้าง
ขึ้นโยงกิ่งทุเรียน เจ้าของสวนจ้างต้นละ 150 บาทขึ้นไป แล้วแต่ขนาดของต้น (ต้นเล็ก
ต้นใหญ่) ขนทุเรียน ลำเรียงทุเรียนขึ้นรถ ถ้าเป็นลูกจ้างเขา งานหมด เงินก็หมด เพราะ
เราทำงานเพื่อใช้หนี้ที่กู้ยืมเขามา”

(สำเนา ฝุ่นเงิน, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ช่วงนี้ยางราคาถูก ตัดได้ก็ตัดไปก่อน ดีกว่าไม่ได้ทำอะไรเลย เพราะลูกต้องไปโรงเรียน
ทุกวัน เงินที่ได้มา ซื้อข้าว ใส่น้ำมันรถ ค่าไฟ ต่างๆนานา”

(ณัชพล เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“เศรษฐกิจย่าแย่มาก วันไหนฝนตกยางก็ไม่ได้ตัด บางครั้งมีเงินติดตัว 100 บาท อาศัยฝาก
ข้างบ้านมาต้มกิน เพื่อนก็เอากับข้าวมาให้บ้าง แต่ไม่ทุกวัน ก็ต้องดิ้นรนกันไป รถปลา
ผ่านหน้าบ้านก็ได้แต่นั่งมอง แต่ก็มีโอกาสได้เข้ากลุ่มปุ๋ยหมู่บ้าน มีเจ้าหน้าที่มาแจก
ข้าวสารอาหารแห้งบ้างบางครั้ง”

(ณรงค์ฤทธิ เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“เศรษฐกิจทุกวันนี้ กระทบทุกครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นหมู่บ้านไหนก็ตาม สิ่งเดียวที่เราทำได้ตอนนี้ คือสู้ บ้านเราดีหน่อยที่มีดินปลูกอะไรก็ขึ้นมาเป็นผลผลิต ทำให้เราสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องซื้อ ถ้าเปรียบกับคนที่มึบ้านอยู่ในเมือง ทุกอย่างต้องซื้อ พริกต้องซื้อ มะเขือต้องซื้อ ตะไคร้ต้องซื้อ ถึอว่าเรายังมีคุณภาพชีวิตกว่าคนในเมืองเยอะเลย”

(สุพรรณษา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“มีรับจ้างฉีดยา ตัดหญ้า ถางป่า ที่สามารถเพิ่มรายได้มาจุนเจือให้กับครอบครัวได้ ใครจ้างก็ไป เพื่อให้มีเงิน แต่ยากก็ตัด วันไหนหยุดจากการตัดยางก็รับจ้างทำสวน”

(พิมลพรรณ สุดา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“รายได้มาจากการกรีดยางพารา และ การรับจ้างทำสวนทุเรียน แต่รายได้ก็ยังไม่เพียงพอ มีการกู้ธนาคาร ธ.ก.ส เพื่อนำเงินมาซื้อวัสดุในการทำกรเกษตร ไม่ว่าจะเป็นเครื่องฉีดยาทุเรียน ถังน้ำ ท่อน้ำหรือต้นทุเรียน คิดอย่างเดียวกันว่า คนอื่นทำได้ เราก็ต้องทำได้ แลกกับการเป็นหนี้ก็ยอม”

(วินิจ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“สมัยก่อนรายได้บางส่วนมีการนำไปเลี้ยงสังสรรค์ เลี้ยงเพื่อน เพื่อหาความสุขให้ตัวเอง บางครั้งก็ทำให้ครอบครัวเราอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ แต่ก็มีเพื่อนแนะนำมาให้ปลูกพืชแบบผสมผสานตามพระราชดำริในหลวงรัชการที่ 9 หลังจากให้เวลาไปกับการการทำสวน ก็ตัดขาดกับเพื่อนฝูงไปเลย”

(เกา อินขอ, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“สมัยก่อนคนในหมู่บ้านนิยมปลูกยางพารากันเยอะ เพราะ ยางมีราคาสูงในระดับหนึ่ง กรีดยางประมาณ 1 สัปดาห์ ได้จับเงินหลักหมื่น คิดว่าอาชีพนี้ยั่งยืนที่สุด แต่เมื่อเวลาผ่านไปราคายางตกต่ำ มีหนี้สินมากขึ้นถูกยึดรถ เพราะไม่มีเงินส่งค่างวดรถ”

(เกรียงไกร ใจหล้า, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ทำสวนยางพาราควบคู่กับสวนทุเรียน เป็นอาชีพที่อยู่กับคนในชุมชนมานานเป็น 20 ปี ซึ่งรายได้ก็ยังไม่พอใช้ ผู้นำชุมชนจึงเสนอแนะให้ชาวบ้านปลูกผักสวนครัวเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้ชาวบ้านดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องใช้เงิน”

(วรรณษา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“สวนทุเรียนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ปลูกตั้งแต่ปีพ.ศ. 2537 ตอนนั้นทุเรียนยังมีไม่มาก เพราะมีอาชีพกรีดยางพาราเป็นอาชีพหลัก ต่อมาไม่นาน ทุเรียนก็เริ่มขยายทั้งหมู่บ้าน

โดยชาวบ้านมองว่าหมู่บ้านเรามีน้ำคลองไหลผ่านและเป็นปัจจัยสำคัญในการปลูกทุเรียน ส่วนของเรามีน้ำคลอง ชุดบ่อกักเก็บน้ำไว้ใช้หน้าแล้ง จุดเริ่มต้นที่ทำให้หน้าเตี้ยหันมาปลูกทุเรียนคือ การตลาดในสมัยนั้นค่อนข้างสูง มีราคาดีกว่าพืชเศรษฐกิจอื่นๆ สาเหตุที่เลือกปลูกต้นทุเรียนเพราะราคาผลผลิตค่อนข้างสูง เราไม่ต้องใช้แรงงาน มีพ่อค้าคนกลางมาขอรับซื้อใต้ต้น ซึ่งต่างจากการปลูกมังคุดและเงาะที่เจ้าของสวนต้องเก็บไปขายเอง”

(ปรีชา คະดีเวียง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“มีการปลูกทุเรียน ผักสวนครัวไว้ข้างบ้าน มันสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ เราได้รับรายได้จากยางพารากับทุเรียน แต่เราไม่ต้องเอาเงินส่วนนี้ไปซื้อไขมัน ตะใคร้พริก ในท้องตลาด เพราะเมืองเบตงขึ้นชื่อเรื่องสินค้ามีราคาแพง”

(งศศักดิ์ แก้วมณี, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“หันมาปลูกผักสวนครัวมากขึ้น ด้วยเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ข้าวของราคาแพง กินเท่าที่ปลูกปลูกเท่าที่กิน ซื้อแต่น้ำมัน น้ำปลา เกลือ น้ำตาล เท่านี้ก็อยู่ได้แล้ว เราต้องประหยัดค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด”

(กิตติศักดิ์ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ครอบครัวอยู่กันสองคน บางวันไปจับกตปลาในครองใหญ่ โดยชวนเพื่อนไปกันหลายๆคน แล้วแบ่งปลากันกิน ไม่ต้องไปซื้อในท้องตลาด บางครั้งรถขายปลามาจอดหน้าบ้านก็ไม่มีใครซื้อ เพราะ อยู่กับแบบประหยัดที่สุด หากกับข้าวกับแกเล็มที่มีอยู่ในหมู่บ้านก็อยู่ได้แล้ว”

(สมบัติ ทินนอก, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ทุกๆวัน ช่วงเช้าจะมีการเข้าสวนก่อน เพราะอากาศไม่ร้อน ไปเดินดูผลผลิตที่เราปลูกไว้ บางวันก็ได้กล้วย บางวันก็ได้สับปะรด บางวันก็ได้หน่อไม้ เท่านี้ก็ได้อาหารมื้อเย็นแล้ว ซื้อกุ้ง ซื้อหมูมาแกง ก็อยู่ได้แล้วในชีวิตประจำวันไม่ต้องแข่งกับใคร แข่งกับเวลาอย่างเดียว”

(โสภา สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ช่วงฤดูผลไม้ อาหารการกินในสวนจะหาง่ายมาก ขึ้นอยู่กับความขยันของแต่ละคนนะว่าจะขยันทำสวนไหม ถ้าหากขยันทำ เราไม่จำเป็นต้องซื้อกับข้าวในตลาดเลย เพราะเรามีกับข้าวอยู่แล้ว บางครัวเรือนมีแค่มะละกอลูกเดียวก็ทำส้มตำ กินได้ทั้งครัวเรือน และยังมีการนำปลามาหมักเป็นปลาร้าเก็บไว้กินเป็นปี”

(สุภาพร ชุมทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

“ครอบครัวมีการซื้อเมล็ดผักมาปลูกเอง ไม่ว่าจะเป็น มะเขือ ผักทอง ถั่วฝักยาว พริกคน
ในบ้านชอบกินมะเขือป่น ก็ปลูกมะเขือ ชอบกินผักทองเชื่อมก็เอาเมล็ดผักทองมาปลูก
กินตำถั่วก็เอาถั่วมาปลูก จะกินน้ำพริก ก็นำผักที่ปลูกไว้มาต้มกิน ประหยัดค่าใช้จ่ายเยอะ
เลย เก็บเงินไว้ส่งลูกเรียน”

(สุนทร คະดีเวียง สัมภาษณ์เมื่อ 11 มีนาคม 2563)

4.1.8 การบริหารจัดการน้ำในชุมชน

ในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำป่าไหลหลากทำให้เชื่อนของชาวบ้านที่ทำไว้ประมาณ 7-8 เชื่อน
แต่กระเนระนาด เสียหายมากกว่าหนึ่งหมื่นบ้าน แต่เราก็ต้องรีบทำเชื่อนใหม่เพื่อรองรับน้ำในช่วงฤดูแล้ง
หากไม่เตรียมการไว้ล่วงหน้าจะส่งผลเสียกระทบโดยตรง

“เกิดเหตุการณ์เชื่อนแตก ต้องใช้เงินลงทุนทำที่กักเก็บน้ำใหม่ ท่อน้ำหัก ได้รับความ
เสียหาย ต้องลงทุนใหม่ทั้งหมด ต้องรีบแก้ไขในทันฤดูร้อน เพราะน้ำในคลองจะแห้ง
มีการแย่งชิงน้ำกันในช่วงหน้าแล้ง”

(ประวิทย์ จิตตารมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“ชาวบ้านมีการใช้เครื่องสูบน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้รดต้นทุเรียนในช่วงหน้าร้อน คลองแห้ง
น้ำไม่เพียงพอ ต้องตั้งมารคน้ำตอนกลางดึก เพราะกลางวันไม่มีน้ำใช้”

(สุวรรณ วงศ์พิพันธ์, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“มีการแย่งชิงน้ำในคลองในช่วงหน้าร้อน เพราะปัจจุบัน ชาวบ้านหันมาปลูกทุเรียนกัน
จำนวนมาก จึงทำให้น้ำในคลองไม่เพียงพอ เรียกได้ว่า คลองแห้ง น้ำไม่มีแรงดัน
จำเป็นต้องตั้ง ตีสามตีสี่เพื่อมารคน้ำต้นทุเรียนทั้งสิ้น”

(ละไม มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“ช่วงหน้าร้อนจะมีปัญหาเรื่องน้ำมาก คลองแห้ง บางปีไม่ได้รดน้ำทุเรียนเป็นอาทิตย์
ต้นทุเรียนตายทั้งสิ้น ต้องลงทุนใหม่ วางระบบน้ำให้ดี หน้าซำเจอกับปัญหาน้ำป่าไหล
หลาก น้ำพังเชื่อนเก็บน้ำมาก่อนหินมาทับท่อน้ำแตกหัก เสียหายหลายหมื่นบาท”

(เพียงเพ็ญ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“ตอนนี้มีผลกระทบทั้งหน้าฝนและหน้าแล้ง คือหน้าฝนมีน้ำป่า ส่วนหน้าแล้ง คลองแห้ง
น้ำไม่มีแรงดันขึ้นสุดยอดเขา เพราะบ้านสามร้อยไร่มีลักษณะที่เป็นภูเขาสูงชัน ทุเรียนที่อยู่
บนยอดเขาต้องใช้น้ำเค็มรด เพื่อให้ต้นทุเรียนอยู่รอด”

(สมนึก กะโห้, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“ช่วงหน้าแล้งตรงกับทุเรียนออกดอกพอดี หากมีน้ำไม่เพียงพอ ดอกทุเรียนจะร่วงหมด ติดผลน้อย เป็นปัญหากับชาวบ้านอย่างมาก และยังต้องหวั่นกับเหตุการณ์น้ำป่าไหลหลากในช่วงหน้าฝนอีก”

(มัญญ บุญพรหม, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“ระบบการจัดการน้ำของชุมชนอยู่ในช่วงการก่อตั้งประปาหมู่บ้านเพื่อให้เพียงพอต่อครัวเรือนในช่วงหน้าแล้ง จึงทำให้มีผลกระทบโดยตรงในด้านทรัพยากรน้ำ ต้องแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปก่อน โดยใช้น้ำที่ไหลตามธรรมชาติและแบ่งปันน้ำเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงกลางคืน และกลางวัน”

(พรนภา ชัยชาญ, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

4.1.9 ป่าไม้และแร่ธาตุในชุมชน

ชุมชนจำเป็นต้องมีการดูแลรักษาป่าไม้ในชุมชนเพื่อความอุดมสมบูรณ์ให้ต้นไม้ยังคงเขียวขจี เพื่อป้องกันภาวะโลกร้อนและเป็นแหล่งพักพิงของสัตว์ต่างๆ อาทิเช่น หมูป่า นก กระรอก รวมถึงการบำรุงรักษาแร่ธาตุในดิน เพื่อการดำรงชีพของคนในชุมชน

“ชาวบ้านในหมู่บ้านถือว่ามีความโชคดีในเรื่องทรัพยากรป่าไม้และแร่ธาตุในระดับหนึ่ง เพราะ ปลูกพืชผลชนิดใดก็ขึ้นตามความต้องการ”

(สว่าง สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“ก่อนหน้านี้อวนที่ใช้ปุ๋ยเคมีมากเกินไปจะมีสภาพดินแข็ง แต่เมื่อมีการวิเคราะห์ดิน และมีการแจกปุ๋ยบำรุงดินให้แก่พี่น้องชาวสวน แบบฟรีๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทำให้ชาวบ้านยิ้มขึ้นมาอีกครั้งว่า ดินสามารถกลับสู่สภาพเดิมได้อย่างรวดเร็ว ถือว่าเป็นโอกาสที่ดีในการปลูกพืชเพื่อสร้างรายได้กันต่อไป”

(หะเวดา ยี่ สาและ, มีนาคม 2563)

“ดินดี ดินร่วนซุยมากขึ้น เพราะมีการแจกปุ๋ยบำรุงดินฟรี โดยชาวบ้านขนปุ๋ยจากเกษตรอำเภอรัตนบุรี จังหวัดยะลา มาโรยในสวนของตัวเอง ซึ่งปุ๋ยชนิดนี้ สามารถไปเอาได้โดยไม่ต้องจำกัด บางคนเอารถกระบะไปขน วันละ 2-3 รอบ เพื่อนำมาใส่ในสวน ถือว่าเป็นข้อดี ช่วยสร้างแร่ธาตุในดินอีกด้วย”

(วิพัก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

4.1.10 ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในชุมชน

คนในชุมชนใช้สำเนียงการพูดเป็นสำเนียงอีสาน และสำเนียงใต้ มีการเรียกขานตามประสาเพื่อนบ้านทั่วไป คนอีสานฝึกพูดใต้ คนใต้ฝึกพูดอีสาน สลับกันไป เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการพูด แต่ก็สามารถเข้าใจภาษาได้ สื่อสารกันรู้เรื่อง

“บ้านสามร้อยไร่ มีสองศาสนา คือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม แต่เราสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยมีฐานตำรวกึ่งกลางแบ่งเขตระหว่างไทยพุทธและอิสลาม ซึ่งความเชื่อ ประเพณีก็จะต่างกัน ชาวบ้านที่นับถือศาสนาอิสลามมีการทำบุญที่มีสยิด ละหมาดวันศุกร์ งานแต่งก็จะแตกต่างกันกับคนไทยพุทธ”

(กัญญา หนูประดับ, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“คนไทยพุทธเข้าวัดทำบุญ มีกิจกรรมมากมายไม่ว่าจะเป็น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ สารทเดือนสิบ วันลากพระ งานศพ วันพระ งานบวช”

(วิระชัย จันใด, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“กิจกรรมประจำหมู่บ้านจะมีการแลกเปลี่ยนของขวัญ งานเลี้ยงสังสรรค์ในช่วงเทศกาล งานทำบุญหมู่บ้าน หรืออาจจะเป็นงานแต่ง งานบวชที่ทำให้คนในหมู่บ้านมารวมตัวกัน และกินอาหารร่วมกัน นอกจากนั้นมีการร้อง เต้น เล่นดนตรี เพื่อเพิ่มความบันเทิงในงาน”

(มนูญ มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“พิธีกรรมที่เห็นได้ชัด คือ การทำบุญหมู่บ้าน เป็นพิธีกรรมที่ช่วยขจัดสิ่งอัปมงคลออกจากหมู่บ้าน ในชาวบ้านอยู่ร่มเย็นเป็นสุข ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย สุขภาพร่างกายแข็งแรง ห่างไกลจากภัยอันตรายทั้งปวง”

(ชาญุ โครตอาษา, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

4.1.11 สุขอนามัยพื้นฐานในชุมชน

“ที่บ้านให้ความสำคัญการทานสะอาดอาหารมาก จำเป็นต้องมีตู้เก็บอาหาร เพื่อป้องกัน หนู จิ้งจก มด แมลงสาบ และเก็บไว้ค้างคืนได้อย่างปลอดภัย หมู่บ้านมีถังขยะจากหน่วยงานราชการ จะมีรถเก็บขยะมาเก็บเป็นประจำทุกวันส่วนเศษอาหารทิ้งในถุงดำ มัดจุกให้แน่นบ้านพยายามใส่ทรายอบเต เพื่อลดการวางไข่ของยุงในกระถางต้นไม้ และมีฝาดปิดโอ่งน้ำใช้ แต่น้ำดื่มน้ำใช้มีการซื้อจากร้าน ถึงละ 25 บาท นำมาใช้ในการหุงต้มอาหาร ส่วนน้ำชำระร่างกายใช้น้ำภูเขา”

(วาสนา มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

“ไปขนน้ำจาก บ้าน กม.26 ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 12 กิโลเมตร น้ำที่นั่นผ่านการตรวจสอบจากกองการบริหารส่วนตำบลอัยเยอร์เวงว่าได้มาตรฐานและน้ำไหลตลอดทั้งปี แต่ยังมีน้ำเพื่อทำการเกษตรที่ยังขาดแคลนในช่วงหน้าแล้ง นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่ อสม. ประจำหมู่บ้านคอยรายงานผลการตรวจโรคโควิด 19 อยู่เป็นประจำทุกเดือน และมีการเรียกให้ชาวบ้านฉีดวัคซีนในกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุ ตั้งแต่อายุ 70 ปีขึ้นไปเป็นประจำ ซึ่งในช่วงโรคระบาดโควิด 19 เจ้าหน้าที่อสม.มีการประกาศให้

ชาวบ้านทุกคนห้ามพบปะกับผู้คนภายนอกและเว้นระยะห่างประมาณ 2 เมตร เพื่อป้องกันโรคระบาด ถึงแม้อำเภอเบตง จังหวัดยะลา จะไม่มีผู้ติดเชื้อเลย แต่ก็ไม่ควรไว้วางใจเกี่ยวกับโรคระบาดชนิดนี้”

(ณรงค์ เบ็งใจ, สัมภาษณ์เมื่อ 12 มีนาคม 2563)

การดำรงชีพของชาวบ้านชุมชนบ้านสามร้อยไร่เป็นไปอย่างเรียบง่าย อยู่บนพื้นฐานของการมัธยัสถ์ ใช้จ่ายพอควรแก่ฐานะและใช้ชีวิตอย่างระมัดระวัง เพื่อให้ตนเองและครอบครัวสามารถอาศัยอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เป็นปัญหาขั้นพื้นฐานที่ทุกครัวเรือนประสบพบเจอ แต่การที่เราจะผ่านปัญหาเหล่านั้นไปได้จำเป็นต้องอาศัยเพื่อนบ้าน หรือหน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อให้ชาวบ้านหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขได้ ปัจจุบันกลุ่มนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศการจัดการดินปุ๋ยชุมชนดีเด่น อันดับ 1 ของจังหวัดยะลา และมีหน่วยงานสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้ผลิตภัณฑ์ต่อยอดจากเดิมมากขึ้น โดยหน่วยงานสนับสนุนทั้งด้าน ความรู้ความเข้าใจ เงินทุนในการพัฒนา การศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆในจังหวัดยะลาและจังหวัดสงขลา

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม

จากผลการวิจัยพบว่าการเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่แห่งนี้ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย อยู่ง่ายกินง่ายหาอาหารได้จากธรรมชาติอาหารหลักในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่หาได้จากบริเวณบ้านเรือนและสวน มีการปลูกไว้กินเองในครัวเรือนนำวัตถุดิบมาตัดแปลงเป็นอาหารภายในครอบครัวตามวิถีพออยู่ พอกิน พอใช้ โดยไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายรายวัน เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ห่างไกล อยู่ห่างตัวเมืองเบตง 36 กิโลเมตร ไม่มีรถรับส่งประจำทาง และกำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยชาวบ้านในพื้นที่มีความต้องการเพิ่มรายได้ของตนให้มากที่สุดการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและการใช้สารเคมีสำหรับการเกษตรเป็นสิ่งที่ขาดมิได้กับวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ จากผลการวิจัย คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีเพียง 2 คุณลักษณะที่ไม่ปรากฏในการดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่ม คือ ความกระตือรือร้นและนวัตกรรม ดังนั้นผลการวิจัยคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลามีทั้งหมด 14 คุณลักษณะ ดังนี้

4.2.1 ความสมัครใจ

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ เป็นกลุ่มที่มีความสมัครใจ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีความอิสระทางความคิด กล้าแสดงออก กล้าโต้แย้งมากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ง่ายกว่าการถูกบังคับ

“เราควรใส่ใจลงไปกับงานที่อยู่ตรงหน้าด้วย นี่คือเหตุผลหนึ่งของกลุ่ม ต้องมีความสมัครใจในการทำงาน ชาวบ้านในหมู่บ้านมีจำนวน 200 คนจะบังคับให้มาทำกลุ่มปุ๋ยทั้งหมด คงเป็นไปได้ ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละคนด้วย”

(สมนึก กะให้, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กรกฎาคม 2563)

4.2.2 ยืนหยัดต่อสู้และทำงานหนัก

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีเป็นกลุ่มที่มีคุณลักษณะด้านยืนหยัดต่อสู้และทำงานหนัก เห็นได้จากโครงการการผลิตปุ๋ยไว้ใช้เองและจำหน่ายมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตลอดจนการจัดทำระเบียบในการปฏิบัติงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในด้านการเงินและการจัดซื้อที่ชัดเจน ต่อสู้ และอดทนกับปัญหาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

“การก่อตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมา เราต้องมีความอดทนมีความอดทนมากพอไหม อดทนต่อแรงกดดันได้ไหม แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความอดทนได้ คือ ความยากจน กลัวไม่มีรายได้เลี้ยงครอบครัวเพราะเป็นงานหนักพอสมควร เราจึงต้องมีการแบ่งงานกันทำอย่างทั่วถึง ไม่มีการเอาเปรียบ ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่ย่อท้อ”

(วาสนา มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กรกฎาคม 2563)

“การตั้งใจทำอะไรจริงจังไม่ว่าจะเป็นการทำสวน หรือการรวมกลุ่มกันทำงานใหญ่ เราต้องใช้หัวใจในการทำงาน เพื่อนทำได้ เราก็ทำได้ หากใจเรารู้ เรามีความคาดหวังว่าเราจะชนะได้ การชนะคือการชนะใจตนเอง”

(เภา อินขอ, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กรกฎาคม 2563)

“คนเราต้องต่อสู้กับฝนฟ้าอากาศที่ไม่เต็มใจ หน้าฝนเราต้องเจอกับฝนฟ้าอากาศ หน้าแล้งต้องเจอกับภัยแล้ง แต่เราก็ต้องสู้เพื่อความอยู่รอด ต้องมีความพยายาม ดิ้นรน เป็นมิตรกับทุกคน เราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้”

(สุพรรณษา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กรกฎาคม 2563)

4.2.3 ผูกพันต่อเป้าหมาย

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยตนเองสามารถนำไปสู่เป้าหมายในอนาคตได้ สมาชิกกลุ่มมีบทบาทการทำงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ดังนั้นต้องมีทักษะในการรับมืองานที่ท่าลงไป มีแรงกระตุ้น มีสมาธิ และที่สำคัญคือ มีความรู้สึกพึงพอใจกับเป้าหมายที่วางไว้

“คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาของกลุ่มปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ส่วนนักส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทหน้าที่ช่วยขับเคลื่อนหมู่บ้านให้รับรู้ถึงความเป็นมาตั้งแต่ดั้งเดิม เข้าใจสภาพปัญหาในปัจจุบันจนเข้าถึงความต้องการของหมู่บ้าน”

(อารีฟ มหัตถนิยพันธ์, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กรกฎาคม 2563)

4.2.4 ความคิดสร้างสรรค์

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการโน้มน้าวให้ชาวเกษตรกรเปิดใจยอมรับมากขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออก พยายามคิดสร้างสรรค์ หาวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้านของเรา และพึ่งพาตนเองได้

“การผลิตปุ๋ยให้ตรงกับกรวดค่าวิเคราะห์ดินในแต่ละพื้นที่ มีหัวใจหลักคือ พื้นที่เพาะปลูก และทำความเข้าใจ การโน้มน้าวให้เกษตรกรเปิดใจยอมรับนวัตกรรมและความรู้จากภายนอกเข้ามาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งการผลิตปุ๋ยเพื่อใช้ในการเพาะปลูกทุเรียนในหมู่บ้านเป็นหนึ่งในโครงการที่ชาวบ้านให้ความสนใจ เนื่องจากชาวบ้านต้องการลดต้นทุนในการผลิต สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ตลอดทั้งปี จึงเริ่มรวมกลุ่มกัน”

(กิตติศักดิ์ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563)

4.2.5 ยอมรับความเสี่ยง

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการกล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาด มีความอดทน และสามารถยอมรับความเสี่ยงได้ ส่งผลให้กลุ่มสร้างรายได้ด้วยตัวเองและประสบความสำเร็จได้

“การสร้างรายได้ด้วยตัวเองต้องเป็นคนกล้าเสี่ยง เพื่อให้งานที่ทำประสบความสำเร็จ และมี รายได้เพิ่มมากขึ้น”

(สำเนา ฝูงเงิน, สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563)

“ความสำเร็จในระยะแรกเริ่มเกิดขึ้นได้เพราะมีชาวบ้านที่พร้อมเรียนรู้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าทดลอง มีตัวอย่างเกษตรกรที่เอาดินไปตรวจปรากฏว่า ดินขาดธาตุอาหาร ทำให้ทุเรียนมีผลขนาดเล็ก หรือเรียกว่า ลูกตกไซค์ ก็เลยลองใช้ปุ๋ยสั่งตัดตามค่าวิเคราะห์ดิน หว่านลงในดิน แน่ใจว่าต้นทุนต่ำกว่าครั้งที่ และยังได้ผลผลิตดีเป็นที่น่าพอใจ ถ้าเราสามารถลดต้นทุนการทำสวนทุเรียน กำไรมากขึ้น รายจ่ายของเราก็ลดลงตามไปด้วย”

(สุวรรณ วงศ์พิพันธ์, สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563)

4.2.6 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการประกอบอาชีพแบบพอเพียงและใช้ชีวิตแบบอิสระห่างไกลจากมลพิษทางถนน ปลอดภัย และมีเวลาว่างหลังจากการทำสวน

“บ้านเราใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พออยู่ พอกิน พอใช้ ใช้เวลาว่างหลังจากการทำสวน มารวมกลุ่มกัน พุดคุย และทำความเข้าใจร่วมกันได้”

(วีระชัย จันโต, สัมภาษณ์เมื่อ 18 กรกฎาคม 2563)

“ทุกคนก็ทำหน้าที่ของตนเอง ส่วนใหญ่ก็ไปสวน สวนใครสวนมัน เจอกันอีกทีก็ตอนเย็นมานั่งพุดคุยกัน ไม่ต้องตื่นนอนมาก หิวก็กินข้าว ง่วงก็นอน ใช้ชีวิตแบบพอเพียง เราเป็นผู้กำหนดชีวิตของเราเองว่าเราต้องใช้ชีวิตของเราอย่างไรให้มีความสุข ไม่กดดัน ไม่เครียด ไม่จน สุขภาพแข็งแรง”

(วินิจ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 10 กรกฎาคม 2563)

4.2.7 ผลกำไรเพื่อการลงทุน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการหาแหล่งลงทุนที่ต่ำกว่าราคาท้องตลาด และพยายามสร้างผลกำไรให้กับคนในชุมชนเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และส่งเสริมให้เกษตรกรดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายและมีความสุข

“รายได้ก็โอเคครับ มันประหยัดค่าใช้จ่ายไปหลายอย่าง ถ้าเราออกไปซื้อปุ๋ยตามตลาด มันจะแพงกว่าในหมู่บ้าน เพราะเราผลิตปุ๋ยใช้เองทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงตามไปด้วย เหมือนเราซื้อตามตลาดกระสอบละ 2,000 บาท แต่ถ้าเราซื้อในหมู่บ้านตกระสอบละ 900-1,000 บาท จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้ในแต่ละปีครับ”

(ณัชพล เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563)

“หากชาวบ้านต้องการให้ได้ผลผลิตตรงตามความต้องการ พวกเราจะร่วมกันวิเคราะห์ที่ดิน ให้ความรู้วิชาการ และสามารถจำหน่ายปุ๋ยให้กับพี่น้องเกษตรกรในราคาต้นทุนการผลิตด้วยราคาในท้องตลาดราคาแพง การทำปุ๋ยทำให้เห็นว่าลดต้นทุนจำนวนมาก ขณะเดียวกันผลผลิตก็ได้ลดลงเลย ต้นทุนเรียนมีความแข็งแรง ผลตก กิ่งไม่ค่อยฉีกทำให้มีผลกำไรมากขึ้น”

(อารีฟ มหัตศินยพันธ์, สัมภาษณ์เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563)

“ปุ๋ยที่ซื้อตามตลาดมีราคาแพงมาก ราคาปุ๋ยในแต่ละปีมีการปรับราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ปุ๋ยมีความจำเป็นที่เราต้องใช้ทุกปี แต่ลงทุนสูงมาก หากเราผลิตกันเองมีความเป็นไปได้ว่า สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายได้”

(มนัญญ มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 15 กรกฎาคม 2563)

4.2.8 ผลิตสินค้าและบริการ

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการนำแม่ปุ๋ยมาผสมตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อเกิดเป็นสินค้าและบริการในชุมชน มีการรับออเดอร์จากลูกค้า ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นโดยการโอนเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์จากผู้ผลิตไปยังลูกค้าที่มาซื้อปุ๋ยของสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

“ผู้ใหญ่บ้านมอบหมายให้ชาวบ้านภายในหมู่บ้านรับผิดชอบงานในการรับออเดอร์จากลูกค้า เราต้องทำให้เสร็จทันช่วงเวลาที่กำหนด และนัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า โดยชาวบ้านต้องร่วมกันทำงาน”

(ชาญ โครตอาษา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

“ผมมีหน้าที่ในการผลิตปุ๋ย บรรจุปุ๋ยลงกระสอบตามที่ลูกค้าสั่ง ส่วนใหญ่ลูกค้าจะมารับสินค้าเอง ในช่วงแรกยังไม่เป็นที่รู้จัก ออเดอร์น้อยมาก ระยะเวลา 1 เดือนได้ประมาณ 2-5 กระสอบ อยู่ในช่วงที่ชาวบ้านกำลังทดลอง ว่าปุ๋ยที่เราผลิตเองส่งผลดีต่อต้นทุนเรียนมากน้อยแค่ไหน”

(วีระชัย จันใด, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

“มีการเยี่ยมชมสวนของลูกค้า ว่าปุ๋ยที่ใส่เป็นอย่างไรบ้าง ดีไหม และให้คำแนะนำ
เกี่ยวกับการตัดกิ่ง ดูแลต้นเพิ่มเติม”

(มนัญญา บุญพรหม, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

4.2.9 แก้ไขปัญหาร่วมกัน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการเรียกลูกทิมของตนเองมาคุยกันอย่าง
ต่อเนื่องพยายามหาคำตอบของปัญหาให้ได้ว่าสมาชิกกลุ่มต้องการอะไร แล้วใช้กฎระเบียบเป็นหลักในการ
แก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดความเป็นกลางมากขึ้น การพูดคุยร่วมกันเป็นแนวทางเดียวที่สามารถทำให้
โครงการขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน

“การแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านจะมีการนัดประชุมลูกบ้านเพื่อทราบปัญหา
ของชุมชนร่วมกัน แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมารวมกันเป็นโครงการเดียวกันได้”

(วิพัท แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

“ชีวิตคนทำสวนสามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกอย่างถ้าเราตัดสินใจลงมือทำ ทุกคนมีโอกาส
เหมือนกันหมดอยู่ที่ความขยัน”

(สว่าง สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

4.2.10 ประโยชน์ของชุมชน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ให้กับเกษตรกรให้ผู้
เข้าอบรมได้ประโยชน์สูงสุดสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้และลงมือปฏิบัติงานทันทีเพื่อส่งออก
จำหน่ายโดยไม่ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง

“ได้มีการสอนวิธีการผลิตปุ๋ย มีสูตรที่ใช้ตามค่าวิเคราะห์ดิน รวมถึงการใช้ปุ๋ยในแปลง
การเกษตร ที่นี้เป็นแหล่งเรียนรู้ ถ้าใครสนใจหรืออยากลงมือทำสามารถมาขอเรียนรู้
ได้ เป็นกลุ่มที่เผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกร”

(วาสนา มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

“ที่เราต้องแก้ไขคือ ตอนนี้เรื่องถุงมือ และหน้ากากอนามัย กลุ่มของเรายังไม่มี
แต่ปัจจุบันก็ยังไม่มีการแก้ไขในส่วนตรงนี้ เพราะกลุ่มก็พึ่งตั้ง เงินที่ได้มานำไปซื้อเก้าอี้
พลาสติกบ้าง นำไปซื้อกระดานไวท์บอร์ด นำไปปรับปรุงสถานที่บ้าง ยังไม่มีเงินมา
แก้ไขในส่วนตรงนี้ เอาเท่าที่มีไปก่อน”

(กิตติศักดิ์ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

4.2.11 รับผิดชอบและมีคุณธรรม

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการจัดให้มีระบบการป้องกันโดยการปิดกั้นแฉอย่างแน่นหนาเพื่อป้องกันการลักขโมยในยามวิกาลหรือในช่วงลับตาคน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มทุกคน

“อาคารเก็บปุ๋ยมีการล็อกกุญแจทุกครั้งเพื่อป้องกันโจรขโมยปุ๋ยในช่วงดึก ยังไม่มีการขโมยเกิดขึ้น แต่เราก็ต้องป้องกันไว้ก่อน หากปุ๋ยหายขึ้นมา คณะกรรมการและสมาชิกต้องรับผิดชอบร่วมกัน นี่คือกฎของกลุ่ม ต้องดูแลเป็นอย่างดี ทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์ในหน้าที่ของตัวเองไม่ลักเล็กขโมยน้อย และที่สำคัญไม่โกงราคาปุ๋ยทางกลุ่มมีการติดป้ายราคาปุ๋ยให้ลูกค้ายืนยันและเห็นได้ชัด”

(กัญญา หนูประดับ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

4.2.12 การตัดสินใจร่วมกัน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวสามารถช่วยในเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ และการจัดจำหน่ายสินค้าการสร้างทางเลือกสู่การผลิตสินค้าและบริการที่ถูกลงกว่า มีคุณภาพสูงกว่า มีความรวดเร็ว มีการบริการที่ประทับใจมากกว่า

“คนที่ตัดสินใจประกอบธุรกิจปุ๋ยในชุมชนจะต้องมีความเสี่ยง กล้าทดลอง ต้องลงทุนด้วยเงินตนเองเพื่อที่จะให้ประสบความสำเร็จนะครับ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวจากทำงาน ชาวบ้านจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งนั้นร่วมกัน เป็นงานท้าทายความคิด เพื่อให้กลุ่มปุ๋ยบรรลุผลสำเร็จ กลุ่มสามารถแก้ปัญหาได้”

(นายสมบัติ ทินนอก, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

“การตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้นำกับชาวบ้านในชุมชนในการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายในการทำงานทำให้กลุ่มปุ๋ยจัดตั้งมาแล้วเป็นเวลา 2 ปี และคาดว่าจะมีการพัฒนาในอนาคตอย่างต่อเนื่อง”

(วิพิก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

“ชาวบ้านทุกคนมีโอกาสศึกษาดูงานทำให้มีความรู้แล้วบ้าง สามารถตัดสินใจได้ว่า ควรจัดจำหน่ายในราคาเท่าไร จึงจะเหมาะสม มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเก็บไว้เป็นหลักฐาน”

(วินิจ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 สิงหาคม 2563)

4.2.13 การมีส่วนร่วม

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งเรื่องต่างๆได้ที่สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มต่อไปได้

“เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นการช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการสร้างแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกัน โดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อหรือการแสดงความคิดเห็นในเรื่องสภาพชุมชน ในปัจจุบันและการกำหนดอนาคตของหมู่บ้านว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด”

(วิพีก แซ่ลิม, สัมภาษณ์เมื่อ 18 สิงหาคม 2563)

“เราจะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเก็บตัวอย่างดินในแปลงเพื่อนำมาวิเคราะห์ เริ่มจากการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสม หากมีพื้นที่ใหญ่กว่า 25 ไร่ ให้แบ่งออกเป็นแปลงย่อย การเก็บต้องเดินสุ่มเก็บตัวอย่างดิน ประมาณ 15-20 จุด สลับพื้นปลา โดยมีวิธีเก็บคือ ขุดดินประมาณ 30 เซนติเมตร เลือกเฉพาะดินส่วนตรงกลางมารวมกัน”

(เพียงเพ็ญ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 18 สิงหาคม 2563)

4.2.14 ความยั่งยืนทางการเงิน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการประเดิมเรื่องความยั่งยืนทางการเงินได้ โดยสมาชิกกลุ่มทุกคนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานกลุ่มเพื่อให้กลุ่มปุ๋ยมีรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี

“พัฒนากลุ่มปุ๋ยให้มีความยั่งยืนและตลอดไป ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเปิดโอกาสทางการตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น” (ณรงค์ เบ็งใจ, 18 สิงหาคม 2563)

คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่จะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเติบโตให้กลุ่มได้อย่างยั่งยืน เพราะเป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่จะลงทุนลงแรงของตนเองเพื่อนำกำไรที่เกิดขึ้นไปใช้เพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม ที่ดำเนินการโดยมีเป้าหมายหลักไปเพื่อทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่บนพื้นฐาน ชอบคิด ชอบทำ มีความหวัง ความตั้งใจในการทำงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในอนาคต ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องศึกษาต่อไปว่า คุณลักษณะข้างต้นมีความเหมาะสมที่สามารถนำไปพัฒนากลุ่มได้มากน้อยเพียงใด

4.3 การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

4.3.1 องค์ประกอบของคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ต้องพัฒนา

1) ด้านความรู้

“นักวิชาการทางด้านเกษตรให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในด้านความคิดสร้างสรรค์ ผลกำไรเพื่อการลงทุน ประโยชน์ของชุมชน และการตัดสินใจร่วมกัน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในการศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ”

(วรรณดา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 4 เมษายน 2564)

“ความรู้ที่ได้มาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชนได้ ผ่านการถ่ายทอดความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคม”

(ธงศักดิ์ แก้วมณี, สัมภาษณ์เมื่อ 4 เมษายน 2564)

“จัดอบรมสร้างแรงจูงใจให้เป็นบุคคลที่มีความเอื้ออาทรต่อชุมชน มีใจเปิดกว้างช่วยเหลือกัน และสามารถพึ่งพาตนเองได้”

(พิมลพรรณ สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 4 เมษายน 2564)

“จัดโครงการอบรมเพื่อให้เกิดแนวความรู้ใหม่มาใช้ได้จริง ระบุปัญหาของกลุ่มเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่ม และบุคคลภายนอกชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้”

(สุพรรณษา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 4 เมษายน 2564)

“การโน้มน้าวให้เกษตรกรเปิดใจยอมรับนวัตกรรมและความรู้จากภายนอกเข้ามาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งการผลิตปุ๋ยเพื่อใช้ในการเพาะปลูกทุเรียนในหมู่บ้านเป็นหนึ่งในโครงการที่ชาวบ้านให้ความสนใจ เนื่องจาก ชาวบ้านต้องการลดต้นทุนในการผลิต สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ตลอดทั้งปี จึงเริ่มรวมกลุ่มกัน”

(กิตติศักดิ์ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 4 เมษายน 2564)

2) ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน

“การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะด้านการยืนหยัดต่อสู้และทำงานหนัก โดยการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน ใคร ทำอะไร และปฏิบัติอย่างไรให้ชัดเจน ตระหนักให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีความอดทนต่อสู้กับปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานได้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต”

(สว่าง สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 สิงหาคม 2564)

“สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยอาศัยความรู้ที่ได้มาลงมือปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม รวมถึงความรับผิดชอบและคุณธรรมที่สมาชิกจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และปฏิบัติอยู่ในศีลธรรม”

(ละไม มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“พยายามให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมทุกระบวนการเพื่อให้เกิดความชำนาญและเข้าใจกระบวนการทำงานตั้งแต่เริ่มการผลิตจนถึงการส่งจำหน่าย”

(เภา อินขอ, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“ฝึกพัฒนาสมาชิกกลุ่มด้วยการตั้งเป้าหมาย ติดตามโครงการการอบรมนอกสถานที่ เพื่อให้สมาชิกมีความรู้เพิ่มเติม เมื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายมีรางวัลตอบแทนเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ตั้งใจทำงานและพัฒนางานต่อไปในอนาคต”

(ณรงค์ เบ็ญใจ, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“สมาชิกต้องมีหลักการบริหารงานทำงานของกลุ่ม มีความทุ่มเทและจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนในการทำงาน”

(วิพัก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“ต่อยอดผลผลิตเพื่อสร้างผลกำไรเพิ่มมากขึ้น ผลกำไรที่ได้สามารถทำให้สมาชิกสามารถพึ่งพาตนเองและเป็นทุนสำหรับอนาคตได้”

(สำเนา ผุ่นเงิน, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“ประชาสัมพันธ์ให้สินค้าและบริการของชุมชนมีความยั่งยืนและน่าเชื่อถือหรือเข้าร่วมโครงการอำเภอเคลื่อนที่หรือจังหวัดเคลื่อนที่เพื่อกระจายข่าวสารข้อมูลกลุ่มโดยสมาชิกกลุ่มต้องติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม”

(ชาญ โคตรอาษา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องแสวงหารายได้ให้เพิ่มมากขึ้นและลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อให้สภาพทางการเงินคล่องตัว มีการบริหารจัดการด้านการเงินอย่างเป็นระบบทำบัญชีรายรับ รายจ่าย”

(กัญญา หนูประดับ, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

3) ด้านมนุษยสัมพันธ์

“การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมควรพัฒนาคุณลักษณะด้านผูกพันต่อเป้าหมาย กล่าวคือ เน้นการให้สมาชิกกลุ่มมีบทบาทในการทำงานร่วมกันตั้งแต่ริเริ่มจนถึงขั้นสุดท้าย สร้างมนุษยสัมพันธ์ร่วมกันด้วยการ พุดคุย ทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประเด็นหลักในการตั้งข้อเคลื่อนแนวทางการทำงาน”

(วีระชัย จันใด, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็น รับฟัง และตัดสินใจร่วมกันได้ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในระดับชุมชน”

(วิพัก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“สมาชิกต้องรับรู้ปัญหาของกลุ่มร่วมกันและพูดคุย ปรึกษาหารือร่วมกัน และรวบรวม ข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ว่ากลุ่มควรแก้ไขไปในทิศทางใดบ้าง จำเป็นต้องลงมือปฏิบัติ ตามความต้องการของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย”

(พรนภา ชัยชาญ, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“สร้างเครือข่ายชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อขยายผลผลิต ตระหนักถึงสุขภาพร่างกาย ของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับความพร้อมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกทุกคนมีความภูมิใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้กลุ่ม ขับเคลื่อนต่อไปได้”

(ณัชพล เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้งที่ปรากฏในกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย เป็น คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและคุณธรรม ที่ทำหน้าที่หน้าควบคู่กันเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งด้านการพัฒนาจำเป็นต้องมีเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการทำงานของกลุ่มคนจำนวนมาก ได้แก่ ความจริงจริงในการรับบริการ ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกัน

“สร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น พยายามตั้ง คำถามที่พบเจออยู่เสมอ เกี่ยวกับการผลิตและบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า”

(กิตติศักดิ์ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“สมาชิกกลุ่มต้องยอมรับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ได้ หากมีการปรับปรุง ระบบการบริหารงานในชุมชน จำเป็นต้องมีมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดซ้ำ”

(สว่าง สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“พัฒนาสมาชิกให้เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ ชยัน อดทน มัธยัสถ์ และแบ่งปัน หรือพัฒนาสมาชิกให้เป็นบุคคลที่มีเหตุผล มีความพอประมาณ และรอบคอบ”

(สุภาพร ชุมทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

“สมาชิกทุกคนเข้าอบรมเกี่ยวมารยาทต่อเพื่อนร่วมงาน โดยกลุ่มจะให้ความสำคัญ เรื่องการให้เกียรติซึ่งกันและกัน และสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานได้ดี”

(ณรงฤทธิ์ เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 5 เมษายน 2564)

4.3.2 วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม

วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเบตงและผู้นำชุมชนร่วมกันเสนอ

วิธีการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อสร้างโอกาสให้กับสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ย ได้พัฒนาตนเองอย่างไม่หยุดยั้งและสามารถส่งผลต่อรายได้ของกลุ่มโดยตรง การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมให้ครบองค์ประกอบทั้ง 16 คุณลักษณะจะเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สมาชิกกลุ่มปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่สามารถดำเนินการปฏิบัติงานได้อย่างเชี่ยวชาญและมีคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ได้ดังต่อไปนี้

วิธีการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในด้านการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของสมาชิกกลุ่มในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเพิ่มประสิทธิภาพของสมาชิกกลุ่มในชุมชนสามารถทำได้ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปรุมนิเทศ ส่งไปดูงานต่างประเทศ ร่วมสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อสมาชิกกลุ่มทุกคนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของชุมชน ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการศึกษาออกเป็น 3 วิธี

1) การจัดอบรม ระยะเวลาเตรียมการ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ ดำเนินการเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน พบปะบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคม พุดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงเป้าหมายและความต้องการการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการพัฒนา ช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ และนำชาวบ้านไปทัศนศึกษาดูงานอีก 7 อำเภอในจังหวัดยะลาที่มีการจัดตั้งกลุ่มในลักษณะเดียวกันกับชุมชนบ้านสามร้อยไร่ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ชาวบ้านว่าแนวทางการพัฒนาดังกล่าวนี้มีความเป็นไปได้จริง

“การแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชนจะมีการนัดประชุมเพื่อทราบปัญหา แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมารวมกันเป็นโครงการเดียวกันได้ และการตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้นำกับชาวบ้านในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการทำงาน”

(วิพัก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

กิจกรรมที่ 2 การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือกันได้แก่ สมาชิกกลุ่มปุ๋ยสำนักงานเกษตรอำเภอ(เกษตรตำบล) และทีมปฏิบัติการตำบล กิจกรรมนี้มุ่งเน้นให้เกิดความพร้อมในการดำเนินงาน เช่น การเตรียมคนในชุมชน เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติงาน ซึ่งในทางปฏิบัติจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน เตรียมนักพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคี ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ รวมถึงการร่วมกันทำงานในชุมชนของสมาชิกกลุ่มปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ แนวทางการดำเนินงาน คือ สนับสนุนโครงการ กิจกรรมตามแผนความต้องการรายได้ในชุมชนตามโครงการประชารัฐ ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลไว้ที่ศูนย์ปฏิบัติการอำเภอ

“ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อเป็นแรงผลักดัน ทำให้หาหนทางที่จะไปสู่เป้าหมาย การสร้างเป้าหมายให้ชัดเจนทำให้ผู้ที่มีความต้องการพัฒนาตนเองจะไม่ปล่อยตัวเองไป

ตามโชคชะตา แต่เลือกที่จะหาหนทางไปสู่เป้าหมายด้วยความกระตือรือร้น ดังนั้นหาก
คุณเป็นผู้หนึ่งที่มีความต้องการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าในการทำงานด้านใด ค้นหา
ตัวตนให้เจอ เพื่อให้เป้าหมายจะเป็นจริงในการเดินทางต่อไป”

(เกียรติศักดิ์ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“มีจุดมุ่งหมายการทำงานที่แน่แน่ว อดทนต่อการทำงานหนักให้ได้ ทำงานอย่างเต็มกำลัง
ความสามารถ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาอะไรก็ตาม ก็ต้องรับผิดชอบให้สำเร็จ
เท่านั้น”

(กัญญา หนูประดับ, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่เอารอดเอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหาผลกำไรจนเกินควร
จากการเบียดเบียนประโยชน์ของสังคมโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะก่อให้เกิด
วิกฤตตามมา ตลอดจนให้คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างประหยัดและอย่างมี
คุณภาพ”

(สำเนา ฝุ่นเงิน, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ สามารถที่จะวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคตข้างหน้าได้อย่าง
แม่นยำและพร้อมรับเหตุการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการใน
อนาคต มีเวลาใช้ความคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขยายกิจการหรือลงทุนใหม่ มีการวางแผน
สั่งการ ตัดสินใจทำงานตามที่วางไว้ กล้าลงทุนจ้างผู้บริหารมืออาชีพมาช่วยงานมากกว่า
เป็นธุรกิจครอบครัว รู้จักปรับ เปลี่ยนแปลงการบริหารสามารถทำให้ธุรกิจประสบ
ความสำเร็จ”

(วาสนา มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

2) การจัดทำโครงการ ระยะเวลาดำเนินงาน เป็นการลงมือปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงาน
ที่เสนอไว้ มีรายละเอียดดังนี้

เมื่อวันที่ 23 เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 เวลา 13.30 น. โดยมีนายหะเวดา ยี่ สาและ
เป็นประธานในการจัดเวทีการอบรม และมีนายณัฐภูมิ เจ๊ะหะมะ ปลัดประจำตำบลอัยเยอร์เวง และ
ร.ต.ท. สุชาติ จตุรงค์ รับมอบหมายหน้าที่แทนผู้กอง มว. ฉก.ตชด ๔๔๔๒ บ้านสามร้อยไร่ เป็นที่ปรึกษา
ช่วยเหลือ การจัดอบรมชาวบ้าน ผลการจัดอบรมมีผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 30 คน

การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เน้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา และการ
ให้การศึกษาแก่ชุมชน โดยการอภิปรายและถกปัญหา เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านทั้งใน
ระดับบุคคลและกลุ่ม เพื่อประเมินปัญหาและความ ต้องการของชุมชน พร้อมกับการประเมินความ
เป็นไปได้ด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบกิจกรรม แผนงาน โครงการ
ที่จะนำมาพัฒนาชุมชน หลังจากการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนแล้ว ผู้นำชุมชนบ้านสามร้อยไร่และเจ้าหน้าที่

เกษตรกรอำเภอเบตงร่วมกันประเมินความต้องการของชุมชนและหาแนวทางแก้ไข ซึ่งแนวทางแก้ไขจะต้องมีหลายทางเลือก ผู้นำชุมชนบ้านสามร้อยไร่และเจ้าหน้าที่เกษตรกรอำเภอเบตงร่วมกันตัดสินใจว่าแนวทางแก้ไขโดยวิธีใดเหมาะสมกับชุมชน หรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งผู้นำชุมชนบ้านสามร้อยไร่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่จะดำเนินการในลำดับต่อไปว่าจะนำกิจกรรมการพัฒนาอะไรบ้างมาดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนบ้านสามร้อยไร่สามารถได้รับผลโดยตรงและพึ่งตนเองได้ด้านการผลิตสินค้าและบริการเกี่ยวกับปุ๋ยในชุมชน

กำหนดกิจกรรม แผนงาน โครงการเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม เป็นกิจกรรมที่สร้างกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกกิจกรรมที่กำหนดร่วมกัน ว่าจะต้องดำเนินการกิจกรรมใดบ้างเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยร่วมกันทำ

“การผลิตปุ๋ยเพื่อใช้ในการเพาะปลูกทุเรียนในหมู่บ้านเป็นหนึ่งในโครงการที่ชาวบ้านให้ความสนใจ เนื่องจาก ชาวบ้านต้องการลดต้นทุนในการผลิต สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ตลอดทั้งปี จึงเริ่มรวมกลุ่มกัน”

(กิตติศักดิ์ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหาผลกำไรจนเกินควรจากการเบียดเบียนประโยชน์ของสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะก่อให้เกิดวิกฤตตามมา ตลอดจนถึงการใช้จ่ายทรัพยากรในชุมชนอย่างประหยัดและอย่างมีคุณภาพ”

(สำเนา ผุ่นเงิน, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ สามารถที่จะวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคตข้างหน้าได้อย่างแม่นยำและพร้อมรับเหตุการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการในอนาคต มีเวลาใช้ความคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขยายกิจการหรือลงทุนใหม่ มีการวางแผนสั่งการ ตัดสินใจทำงานตามที่วางไว้ กล้าลงทุน จ้างผู้บริหารมืออาชีพมาช่วยงานมากกว่าเป็นธุรกิจครอบครัว รู้จักปรับ เปลี่ยนแปลง การบริหารสามารถทำให้อุรกิจประสบความสำเร็จ”

(วาสนา มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

3) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย ระยะเวลาตลอด ติดตามและประเมินผล โดยผู้นำชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และ ชาวบ้าน ร่วมกันดำเนินการ ปฏิบัติงานตามแผนงานที่ร่วมกันสร้างขึ้น ของการวิจัยติดตาม ตรวจสอบทุกกิจกรรมที่เป็นแผนงานว่าครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่ และจัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอและสรุปผลการปฏิบัติงานเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐกับคนในชุมชน รวมทั้งการสรุปบทเรียน ถอดบทเรียน ถอดองค์ความรู้ ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการเรียนรู้กระบวนการทำงาน แก้ไขจุดอ่อนที่เคยเกิดขึ้น เพื่อจะได้ไม่ต้องทำผิดซ้ำอีกในครั้งต่อไป แล้วจัดทำรายงานประจำปี และสานต่อให้ชุมชนอื่นนำผลการพัฒนาไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป

“พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในด้านการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องมีความ
 สัมผัสใจในการทำงานเพื่อชุมชน จึงเป็นความรู้สึกลึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็น
 สาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษาร่วมกัน เช่น การช่วยกันดูแล
 รักษาอุปกรณ์การผลิต ตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชน
 ร่วมมือกระทำเพื่อให้เกิดปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนร่วม”

(ประวิทย์ จิตตารมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องมีความขยัน มีใจเร่ร่อนเร่รียบ มีพลังในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา
 หากเกิดพัฒนาได้สามารถช่วยลดพ้นจากความล้มเหลวได้”

(ชาญ โครตอาษา, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“สมาชิกกลุ่มที่ต้องการประสบความสำเร็จ ต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
 ไม่พอใจที่จะทำในสิ่งซ้ำ ๆ เหมือนแบบดั้งเดิม แต่เป็นผู้ที่ชอบเอาประสบการณ์ที่ผ่าน
 มานำมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิมนำมาใช้กับการบริหารธุรกิจ
 เป็นผู้เข้าถึงปัญหาแล้วหาทางแก้ไข หาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการ ปรับปรุง
 กระบวนการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา กล้าที่จะผลิตสินค้าที่แตกต่างจากตลาดที่มีอยู่
 เดิม กล้าใช้วิธีการขายที่ไม่เหมือนใคร กล้าประดิษฐ์ค้นคว้าสิ่งแปลกใหม่เข้าสู่ตลาด
 และเกือบทุกครั้งของความแตกต่างนั้นทำให้ได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังกล้า
 คิดค้นประดิษฐ์เครื่องจักร เครื่องมืออุปกรณ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิต นำเทคโนโลยีใหม่
 ๆ มาใช้ พร้อมทั้งแสวงหาวัตถุดิบใหม่ ๆ มาทดแทนปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน
 นำระบบการจัดการสมัยใหม่ให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนการผลิต ความคิด
 สร้างสรรค์นี้อาจคิดขึ้นมาเอง”

(มะหะดาयी สาและ, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องยอมรับความเสี่ยงและกล้าล้มเหลว การยอมรับความเสี่ยงเกิดจากการกล้าลงมือ
 ปฏิบัติ การตั้งกลุ่มปุ๋ยขึ้นมาอาจจะประสบความสำเร็จในระยะสั้นหรือระยะยาว
 ล้วนเป็นบททดสอบให้สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยทุกคนมีความเข้มแข็งขึ้นได้”

(พิมลพรรณ สุดา, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องพยายามหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการต่อยอดผลกำไรในชุมชน ถึงแม้จะเชี่ยวชาญ
 ชำนาญในการ แต่ความรู้และประสบการณ์อย่างอื่น หรือที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ ก็ต้องหา
 ความรู้เพิ่มเติมอยู่ โดยเฉพาะความรู้ข้อมูลทางการตลาด เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย
 ทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้เขาวิเคราะห์สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
 ความรู้ไม่มีวันเรียนจบ ความรู้จะได้จากการสัมมนาฝึกอบรม อ่านหนังสือทำให้มี
 ความรู้เพิ่มขึ้น และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยให้ข้อคิดเห็นแก้ไขปัญหาล้างเหล่านี้จะเป็น
 วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้งานสำเร็จเร็วขึ้น”

(สุภาพร ชุมทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“การปฏิบัติงานของ เป็นการมองผลงานในอดีตที่เคยทำผิดพลาดนำมาเป็นบทเรียน สะท้อน ไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือนำไป ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงานให้มุ่งไปสู่การทำงานที่ดีกว่าเดิม โดยมองเหตุการณ์ ต่างๆว่าเป็นโอกาสที่จะได้เรียนรู้ในการทำงาน บางครั้งแม้ว่าจะไม่สามารถทำได้สำเร็จก็ จะหยุดคิดเพื่อหาวิธีใหม่ๆมาแก้ไขปัญหา ไม่มุทะลุยึดมั่นกับแผนเดิมแล้ว ทำไม่ได้ ผู้ประกอบการจะต้องยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานจนทำได้สำเร็จ และฟังความ คิดเห็นของผู้รู้ผู้แนะนำ”

(วาสนา มีทอง สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องรู้จักรับผิดชอบต่องานที่ทำเป็นอย่างดี เป็นผู้นำในการทำสิ่งต่าง ๆ มักจะมี ความคิดริเริ่มแล้วลงมือทำเอง หรือมอบหมายให้ผู้อื่นทำ และเป็นผู้ดูแลจนงานสำเร็จ ไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยจะรับผิดชอบผลการตัดสินใจ ไม่ว่าจะผลออกมาจะดี หรือไม่ มีความเชื่อว่าความสำเร็จเกิดจากความเอาใจใส่ความพยายามความ รับผิดชอบมิใช่เกิดจากโชค”

(เกา อินขอ, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

“ต้องมีลักษณะการเป็นผู้นำ รู้หลักการบริหารงานจัดการที่ดี เมื่อต้องทำงานร่วมกับ บุคลากรหลายระดับในภาวะที่แตกต่างกันออกไปตามระยะการเติบโตของกิจการ ซึ่ง ลักษณะของความเป็นผู้นำก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วย โดยเฉพาะระยะเริ่มทำธุรกิจ จะต้องรับบทเป็นผู้นำที่ลงมือทำทุกอย่างด้วยตนเอง ทำงานหนักเพื่อให้บรรลุ ความสำเร็จเอาใจใส่ผู้ร่วมงานวางแนวทางการทำงาน พร้อมให้คำแนะนำ ผู้ร่วมงาน รับคำสั่งด้วยความเต็มใจปฏิบัติ เป็นผู้กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และเป็นกันเอง ผลงาน ดำเนินไปด้วยดี ต่อมากิจการเติบโตขึ้นการบริหารงานก็เปลี่ยนแปลงไป ลูกน้องมีการ เปลี่ยนแปลงและเชื่อมั่นได้มากขึ้น ไว้วางใจและแบ่งความรับผิดชอบให้ลูกน้องมากขึ้น จนถึงปล่อยให้ดำเนินการเอง ส่วนตนเองจะได้มีเวลาใช้ความคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์ ขยาย กิจการหรือลงทุนใหม่ มีการวางแผนสั่งการ ตัดสินใจทำงานตามที่วางไว้ กล้าลงทุนจ้าง ผู้บริหารมืออาชีพมาช่วยงานมากกว่าเป็นธุรกิจเครือญาติ รู้จักปรับ เปลี่ยนแปลงการ บริหารสามารถทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ”

(วิพัก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 6 เมษายน 2564)

เมื่อมองเห็นโอกาสแห่งความเป็นไปได้ พร้อมทั้งพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ผู้ประกอบการจะมุ่งมั่นใช้พลังงานความคิดสติปัญญา ความสามารถทั้งหมด ทำงานหนักทุ่มเทให้กับงาน เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามช่องทางที่วางไว้ โดยไม่คำนึงถึงความยากลำบาก และยังคงต่อสู้ต่อไป พร้อม จะทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับงาน เกิดการเรียนรู้ถึงความผิดพลาดจากที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขไปสู่ความสำเร็จ พอใจภูมิใจที่งานออกมาดีเด่น จุดมุ่งหมายทางธุรกิจมิได้อยู่ที่ทำการใด แต่จะทำเพื่อการขยายความ

เจริญเติบโตของกิจการ กำไรเป็นเพียงเครื่องสะท้อนว่าจะทำได้ และไม่เพียงสนใจที่ผลบรรลุเป้าหมาย แต่สนใจวิธีการของขบวนการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายของชุมชน

การเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมต้องกล้าตัดสินใจมีความหนักแน่นไม่หวาดหวั่นเชื่อมั่นในตนเองกับงานที่ทำ มีจิตใจของนักต่อสู้แม้งานจะหนักก็ทุ่มเทให้สุดความสามารถไม่กลัวงานหนัก ถือว่างานหนักนั้นเป็นงานท้าทายใช้ความรู้ สติปัญญา ความสามารถของตนเองในการทำงาน และจะภูมิใจเมื่อทำได้สำเร็จ ความมูมามะพยายามนั้นเป็นการทุ่มเทชีวิตจิตใจ มีการแข่งขันกับตัวเองและแข่งขันกับเวลา ขวนขวายหาทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคจนสามารถบรรลุผลสำเร็จ

4.3.3 หลักการบริหารงาน PDCA

คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้กลุ่มมีประสิทธิภาพให้มากที่สุดและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ทั้งนี้ มี 2 คุณลักษณะที่ไม่ปรากฏในกลุ่ม คือ ความกระตือรือร้นและนวัตกรรม โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่สามารถทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจให้เกิดเป็นแนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ควบคู่กับการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีอยู่เดิมให้เกิดการพัฒนาไปพร้อมกัน โดยอาศัยการศึกษาหลักการบริหาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ Plan (การวางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) และ Action (การปรับปรุง) โดยมีแนวทางการศึกษา ดังนี้

1) วางแผนงานตามเป้าหมาย (Plan) ซึ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอเกษตรอำเภอ และปราชญ์ชาวบ้าน ได้กำหนดขั้นตอนแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ดังนี้

สมาชิกกลุ่มร่วมกันกำหนดกิจกรรมพัฒนาสมาชิก ด้านการมีส่วนร่วมให้มีศักยภาพมากขึ้น ประชาสัมพันธ์กลุ่มสมาชิกให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อให้เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ทางกลุ่มยังไม่ปรากฏนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมา พยายามกำหนดให้การศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้มากขึ้นเพื่อนำนวัตกรรมต่างชุมชน มาปรับใช้และเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ของชุมชนให้ดูน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

“ประชุมวางแผน ให้สมาชิกกลุ่มทุกคนรับทราบเพื่อให้กิจกรรมที่จะดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยพิจารณาจากพันธกิจ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้กลุ่มมีความรู้ อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร สมาชิกกลุ่มพยายามแสวงหาความรู้ใหม่โดยการอบรมเกี่ยวกับเกษตร ศึกษาดูงานจากภายนอก และรักษาความรู้เก่าที่มีอยู่ เพื่อนำความรู้ใหม่ มาพัฒนาต่อยอดในทางปฏิบัติ”

(สำเนา ฟุ่น เงิน, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“สมาชิกในกลุ่มร่วมกันคิดชื่อโครงการการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่ ที่สามารถตอบโจทย์ให้กับชุมชนได้เป็นรูปธรรม”

(ชาญ ไครตอาษา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“กำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้ง 14 คุณลักษณะที่พบในกลุ่ม ไปพัฒนาเป็นโมเดลต่อไปเพื่อให้กระบวนการทำงานมีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการกำหนดระยะเวลาในการจัดทำโครงการ และผู้รับผิดชอบโครงการ”

(เกา อินขอ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“พัฒนาข้อตกลงที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผนการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่ ให้ครบทั้ง 16 คุณลักษณะ”

(เกรียงไกร ใจหล้า, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“สมาชิกกลุ่มร่วมกันจัดทำแบบประเมิน คู่มือการพัฒนากลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ให้เป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีคุณภาพ กำหนดบทบาท กำหนดระยะเวลาในการติดตามและประเมินผล”

(ณรงค์ เป็งใจ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“สมาชิกกลุ่มทุกคนจะต้องรู้ว่าตนเองนั้นอยากทำอะไรต้องการอะไร แล้วจึงตั้งเป้าหมาย และวิธีการในการดำเนินชีวิตให้ชัดเจน”

(วิพัก แซ่ลิ้ม, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“เราจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง การวางแผนช่วยให้คาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความเสี่ยงเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้”

(วาสนา มีทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“สมาชิกกลุ่มมีการประชุมว่า เราพยายามที่จะพัฒนาทางด้านคุณลักษณะผู้ประกอบการให้มีกระบวนการการทำงานให้มากที่สุดและสอดคล้องกับสถานะทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน และส่งเสริมให้ชาวบ้านเล็งเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมให้มากที่สุด”

(ณัชพล เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

2) การปฏิบัติตามแผน (Do)

วันที่ 31 มีนาคม 2564 เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเบตง พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเบตง ร่วมกับนายวิพัก แซ่ลิ้ม ประธานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลอัยเยอร์เวง ซึ่งเป็นศพช.ระดับ A+ ร่วมอบรมให้ความรู้ ขับเคลื่อนงานด้านดินปุ๋ยสู่เกษตรกรชาวเบตง เพื่อช่วยในการลดต้นทุนการผลิตและใช้ปุ๋ยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานอย่างยั่งยืน

งานส่งเสริมการใช้ดินปุ๋ยอย่างถูกต้อง นับเป็นอีกหนึ่งภารกิจของกรม ซึ่งมีหน่วยงานย่อยอย่างศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) เป็นผู้ดูแลหน่วยงานดังกล่าวตั้งขึ้นมาโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ปี 2558 เนื่องจากเห็นความจำเป็นในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้เรื่องดินและปุ๋ยอย่างถูกต้อง ประกอบกับปัจจุบันจากนโยบาย Thailand 4.0 และยุทธศาสตร์ 20 ปีของรัฐบาล รวมทั้งนโยบายเกษตรอัจฉริยะของกระทรวงเกษตรที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาสนับสนุนการใช้งานในกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถแข่งขัน ดังนั้น การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินจึงเป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีเกษตรที่จะช่วยสร้างความแม่นยำและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการผลิตพืชของเกษตรกร ช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตได้จริง

ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง ได้เป็นส่วนหนึ่งในเครือข่ายของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ด้านดินและปุ๋ย โดยจะมีบทบาทสำคัญเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้เรื่องการจัดการดินและปุ๋ยที่ถูกต้องให้กับเกษตรกรในชุมชน ผ่านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และแปลงเรียนรู้ ให้บริการตรวจวิเคราะห์ดินด้วยชุดตรวจสอบ N P K และ pH ในดินอย่างรวดเร็ว แปลผลและให้คำแนะนำการจัดการดินและปุ๋ยเบื้องต้นตามค่าวิเคราะห์ดิน ทำให้เกษตรกรที่มารับบริการทราบถึงปริมาณธาตุอาหารหลักของดินในพื้นที่ตนเอง ควรต้องใส่ปุ๋ยอย่างไรให้เหมาะสม เพื่อให้ดินเกิดความอุดมสมบูรณ์และตรงกับความต้องการของพืช ซึ่งตรงนี้จะช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างมาก และช่วยเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตไปพร้อมๆ กันด้วย

กรมส่งเสริมการเกษตรได้พัฒนาต่อยอดการดำเนินงานของ ศดปช. ที่มีศักยภาพให้ดำเนินการภายใต้ โครงการพัฒนาธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการวิเคราะห์ดินและใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินและเพื่อพัฒนา ต่อยอด ศดปช. 394 ศูนย์ ในพื้นที่ 63 จังหวัด ซึ่งศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง เป็นหนึ่งในศูนย์ที่มีศักยภาพให้สามารถดำเนินธุรกิจในการจัดหาปุ๋ยที่มีคุณภาพใช้ในชุมชน สร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

“การขยายผลการใช้เทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินจากศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ไปสู่แปลงใหญ่ รวมทั้งเกษตรกรทั่วไปอย่างกว้างขวาง คาดว่าจะทำให้เกษตรกรลดต้นทุนเฉลี่ยร้อยละ 20 เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยร้อยละ 10 และ ศดปช. ได้รับการยกระดับเป็นผู้ประกอบการในชุมชน มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน”

(วาสนา มีทอง,สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

วันที่ 22-23 กุมภาพันธ์ 2564 นายอารีฟ มหัตศนียพันธ์ เกษตรอำเภอเบตง พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเบตง จัดอบรมโครงการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ กิจกรรมถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร แปลงใหญ่ทุเรียนบ้านปิยะมิตร 3 ตำบลอัยเยอร์เวง โดยเน้นการถ่ายทอดเรื่องการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตและการเชื่อมโยงตลาด ได้แก่ ด้านการพัฒนาเกษตรกรสู่ Smart Farmer การรวมกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม การเก็บตัวอย่างดินและความสำคัญของการวิเคราะห์ดิน การผสมปุ๋ยใช้เองตามค่าวิเคราะห์ดิน และการผลิตขยายชีวภัณฑ์เพื่อป้องกันกำจัดโรค ฦ อาคาร

เอนกประสงค์บ้านปิยะมิตร 3 หมู่ที่ 7 ตำบลอัยเยอร์เวง รวมไปถึงการศึกษาดูงาน ณ แปลงนายวิพัก แซ่ลิ้ม ประธานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนอีกด้วย หมู่ที่ 11 ตำบลอัยเยอร์เวง

สำหรับ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นหนึ่งในโครงการสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย โดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตที่ได้ก็มีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งระบบการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ จะทำให้เกิดความร่วมมือในการผลิตโดยเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ที่ติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ ทำให้เกิดขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ เพิ่มอำนาจต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิตและห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ การจัดการปัจจัยการผลิต การผลิต เทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการผลิต การแปรรูป แป้งต้นและการตลาด

วันที่ 25 ธันวาคม 2563 นายอารีฟ มหัตศินยนนท์ เกษตรอำเภอบेतง พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบेतง และศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลอัยเยอร์เวง ยื่นขอใบอนุญาตจำหน่ายปุ๋ย ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยะลา โดยมีนายไพศอล หะยีสาและ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยะลา ให้คำแนะนำในการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต เป็นการบูรณาการขับเคลื่อนโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร ตามบัญชีท้าย พ.ร.ก. ให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 ซึ่งโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการวิเคราะห์ดินและใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ที่มีศักยภาพให้สามารถดำเนินธุรกิจในการจัดหาปุ๋ยที่มีคุณภาพใช้ในชุมชน สร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองให้แก่เกษตรกร โดยใช้ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาบริการธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service)

นอกจากนี้ยังได้ร่วมประชุมเครือข่ายคณะกรรมการศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ระดับจังหวัด ครั้งที่ 1 ปี 2564 ณ ห้องประชุม 3 สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้แทนศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนทุกศูนย์ (ประธานและเกษตรกรสมาชิก) ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ความสำเร็จในการขับเคลื่อนการดำเนินงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต ปัญหาอุปสรรคที่พบในการขยายผลการใช้ปุ๋ยเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยปีที่ผ่านมาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลอัยเยอร์เวง ได้รับการประเมินความเข้มแข็งอยู่ในระดับ A+ และนายวิพัก แซ่ลิ้ม ประธาน ศดปช.ตำบลอัยเยอร์เวง ได้รับเลือกให้เป็นประธานเครือข่ายศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ปี 2564 อีกด้วย ทั้งนี้มีประธานและเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน ระดับอำเภอ เข้าร่วมการประชุม รวมจำนวน 30 ราย

วันที่ 22 ธันวาคม 2563 นายอารีฟ มหัตศินยนนท์ เกษตรอำเภอบेतง พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบेतง ร่วมกับเจ้าหน้าที่กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาเทคนิคและการบริหารธุรกิจให้แก่สมาชิก ศดปช. ครั้งที่ 1 เพื่อสร้างการ

รับรู้ความเข้าใจโครงการ ทบทวนด้านเทคนิค ร่วมพิจารณาแนวทางการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ ของโครงการ โมเดลธุรกิจ และแนวทางการบริหารจัดการธุรกิจบริการดินและปุ๋ย การวางแผนการให้บริการ การกำหนดค่าบริการ การจัดการรายได้ ความรู้การบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและสามารถดูแลกิจการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (โสภา สุตา, 25 เมษายน 2564)

วันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 นายอารีฟ มหัทธินันท์ เกษตรอำเภอบางแพ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอบางแพ ลงพื้นที่หมู่ที่ 11 ตำบลอัยเยอร์เวง ซึ่งแจ้งโครงการตามคู่มือการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเข้าใจต่อประธานศพช.ตำบลอัยเยอร์เวง และวางแผนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งศพช. ตำบลอัยเยอร์เวง มีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจบริการด้านดินและปุ๋ย

สำหรับโครงการพัฒนาธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service) เป็นโครงการของกรมส่งเสริมการเกษตร ตามบัญชีท้าย พ.ร.ก. ให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการวิเคราะห์ดินและใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ที่มีศักยภาพให้สามารถดำเนินธุรกิจในการจัดหาปุ๋ยที่มีคุณภาพใช้ในชุมชน สร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองให้แก่เกษตรกร โดยใช้ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาบริการธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service) รวบรวมจัดหาปุ๋ยและส่งเสริมการใช้ปุ๋ยสั่งตัดเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกรเป้าหมายในโครงการ ได้แก่ เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และแปลงใหญ่ที่ปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญ (ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย มันสำปะหลัง ไม้ผล พืชผัก ยางพารา ปาล์มน้ำมัน) ใน 394 ศูนย์ (ศดปช.)/อำเภอ 63 จังหวัด จำนวนประมาณ 107,000 ราย (อย่างต่ำ 272 ราย ต่อศูนย์/อำเภอ)

สำหรับอำเภอบางแพมี ศดปช. อยู่ที่ตำบลอัยเยอร์เวง ซึ่งมีการดำเนินการให้บริการตรวจวิเคราะห์ดิน และจัดทำปุ๋ยสั่งตัด ซึ่งประกอบด้วย แม่ปุ๋ย 3 สูตร ได้แก่ สูตร 46-0-0, สูตร 18-46-0 และสูตร 0-0-60 โดยคณะกรรมการ ศดปช. และเป็นเครือข่ายหนึ่งของ ศพก. ที่มีบทบาทภารกิจเป็นแหล่งเรียนรู้และให้บริการด้านดินและปุ๋ยของชุมชน ซึ่งโครงการดังกล่าวจะเข้ามาช่วยพัฒนาต่อยอดให้สามารถดำเนินธุรกิจบริการดินและปุ๋ยเพื่อชุมชน (One Stop Service) เพื่อขยายผลการเกษตรแม่นยำ เพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต สร้างรายได้และมีความยั่งยืน (สุนทร คະตีเวียง, 25 เมษายน 2564)

“ต้องมีความสามารถในการชักจูงโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการทำงานรู้จักใช้ความสามารถในการทำงานสร้างทัศนคติเชิงบวกและแรงจูงใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่ม”

(สุพรรณษา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“เปิดเวทีการประชุมในการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารงานโครงการให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย”

(วินิจ ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“ดำเนินการจัดอบรม มีวิทยากรที่เป็นบุคคลจากภายนอกและเชี่ยวชาญด้านคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มในชุมชน”

(ประสิทธิ์ชัย หอมหวล, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“ชุมชนพยายามจะจัดกิจกรรม เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้ง 16 ประการ โดยส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้มากที่สุด คำนี้ การปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย”

(วีระชัย จันใด, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“ผู้นำชุมชนพยายามจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบและมีเหตุผล”

(พิมลพรรณ สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“ผู้นำชุมชนพยายามส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มจัดกิจกรรมสร้างเหตุการณ์จำลอง กิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ทั้ง 16 ประการให้สมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในรูปแบบของโมเดล”

(ชาญ ไครตอาษา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“ผู้นำชุมชนพยายามจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนของสมาชิกกลุ่มคำนึงถึงความถูกต้องและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดอย่างสม่ำเสมอ”

(สุภาพร ชุมทอง, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“ชุมชนพยายามจัดกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มได้มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ ตามแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่”

(ณรงค์ฤทธิ์ เข้มมา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

3) การตรวจสอบ (Check)

“ต้องรู้จักการประเมินตนเอง ไม่ทำสิ่งใดเกินตัว เกินความสามารถ จะได้ไม่ประสบกับความล้มเหลวในการลงทุนทำธุรกิจ ในระยะแรกการคาดการณ์ตลาดยังไม่ชัดเจน แต่ทำธุรกิจแบบใจใหญ่ แทนที่จะเริ่มเล็กๆไปก่อน แต่กลับไปลงทุนใหญ่ทีเดียว ผลลัพธ์ไม่สามารถหาตลาดได้ สินค้าที่ผลิตได้ก็ไม่

สามารถจะระบายออกไปได้ ผลสุดท้ายมีสินค้าค้างสต็อก เงินทั้งหมดก็มาจมอยู่กับสินค้า ไม่สามารถหาเงินลงทุนต่อไปได้ นี่เป็นสาเหตุของความเกินตัว ทำให้ธุรกิจล้มเหลวได้” (วาสนา มีทอง, 7 เมษายน 2564)

“ผู้นำชุมชนจะมีหน้าที่ในการตรวจสอบสิ่งที่เรียนรู้จากการจัดกิจกรรมกลุ่ม เรื่องการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมให้ครบ 16 ประการ และแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ยังบกพร่องให้มีความสมบูรณ์ โดยทำการศึกษาจากภายนอกชุมชน”

(สุพรรณษา ยามรัมย์, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“จัดทำการประเมินผลงานขั้นตอนการดำเนินโครงการของชุมชนบ้านสามร้อยไร่ที่ได้จัดตั้งชื่อ โครงการใหม่ขึ้นมา โดยทำการประเมินด้วยตนเอง หรือมาจากการประเมินจากคนในชุมชน”

(สว่าง สุตา, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

4) การปรับปรุง (Action)

“มีการกำหนดเรื่องที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ดูว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้าง”

(มะหะดาयी สาและ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“สมาชิกกลุ่มพยายามปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มให้มากขึ้น”

(เกา อินขอ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“หน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชนพยายามพัฒนากลุ่มและปรับปรุงผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่เป็นระยะ และร่วมกันประเมินคุณภาพของการปฏิบัติงานร่วมกัน พิจารณาว่ามีคุณลักษณะใดที่ต้องปรับปรุง”

(กัญญา หนูประดับ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

“นำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อค้นหานวัตกรรมสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชน มาพัฒนาให้เกิดเป็นโมเดลรูปแบบใหม่ สร้างองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน คุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมข้อใดที่ได้อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และเสนอแนวทางการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมในอนาคต”

(หะแวดาयी สาและ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 เมษายน 2564)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย ใช้วิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) มีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 33 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ปลัดตำบล 1 คน สมาชิกอบต. 1 คน บัณฑิตอาสา 1 คน คณะกรรมการการจัดซื้อ 1 คน กรรมการตรวจรับพัสดุ 1 คนเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ 1 คน นักวิชาการ 1 คน สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย 20 คน และผู้ซื้อ 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลระหว่างการลงพื้นที่พร้อมทั้งใช้กล้องบันทึกภาพและเสียง ประกอบการสัมภาษณ์และถอดข้อมูลเสียงให้ได้อยู่ในรูปของข้อความ เพื่อทำการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่ค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร และหนังสือ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งเป็นผู้บันทึกผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก

5.1 สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่หนึ่ง คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

จากผลการวิจัยคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 14 คุณลักษณะ ได้แก่ ความสนใจ ยินยอมต่อผู้ทำงานหนัก ผูกพันต่อเป้าหมาย ความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับความเสี่ยง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลกำไรเพื่อการลงทุน ผลิตสินค้าและบริการ แก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประโยชน์ของชุมชน รับผิดชอบและคุณธรรม การตัดสินใจร่วมกัน การมีส่วนร่วม และความยั่งยืนทางการเงิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1.1 ความสนใจ

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ เป็นกลุ่มที่มีความสนใจ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีความอิสระทางความคิด กล้าแสดงออก กล้าโต้แย้งมากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ง่ายกว่าการถูกบังคับ สอดคล้องกับแนวคิดของ Spear and Eric Bidet (2003) กล่าวไว้ว่าการประกอบการเพื่อสังคมมีความเป็นอิสระจัดตั้งขึ้นด้วยความสนใจของผู้มีส่วนร่วมและมีการบริหารจัดการภายใต้กรอบที่กำหนดขึ้นจากสมาชิกแต่อยู่ภายใต้กฎหมายหรือการกำกับของรัฐบาล การประกอบการเพื่อสังคมมีอิสระในการดำเนินการถึงแม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่น

5.1.2 ยืนหยัดต่อสู้และทำงานหนัก

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ไม่มีเป็นกลุ่มที่มีคุณลักษณะด้านยืนหยัดต่อสู้และทำงานหนัก เห็นได้จากโครงการการผลิตปุ๋ยไว้ใช้เองและจำหน่ายมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ตลอดจนการจัดทำระเบียบในการปฏิบัติงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรในด้านการเงินและการจัดซื้อที่ชัดเจน ต่อสู้ และอดทนกับปัญหาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่พยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มความสามารถยืนหยัดและทำงานหนักแม้มีปัญหาและแข่งกล้าขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่กดดัน

5.1.3 ผูกพันต่อเป้าหมาย

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยตนเองสามารถนำไปสู่เป้าหมายในอนาคตได้ สมาชิกกลุ่มมีบทบาทการทำงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ดังนั้นต้องมีทักษะในการรับมืองานที่ท้าทาย มีแรงกระตุ้น มีสมาธิ และที่สำคัญคือ มีความรู้สึกพึงพอใจกับเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของสิริลักษณ์ หาญวัฒนานุกูล (2543) เกี่ยวกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้ตั้งเป้าหมาย ทำการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเพื่อเตรียมเอาชนะอุปสรรคนั้นจนประสบความสำเร็จสร้างผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

5.1.4 ความคิดสร้างสรรค์

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถการโน้มน้าวให้เกษตรกรเปิดใจยอมรับมากขึ้น กล้าคิด กล้าแสดงออกที่สามารถ“พยายามคิดสร้างสรรค์ หาวิธีการใหม่ๆมาพัฒนาหมู่บ้านของเราและพึ่งพาตนเองได้ จึงเสนอโครงการการผลิตปุ๋ยประจำชุมชนและดำเนินการวัดค่าวิเคราะห์ดินในแต่ละพื้นที่ที่มีหัวใจหลักคือ พื้นที่เพาะปลูกผลไม้ในชุมชน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำปุ๋ยที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ รวมถึงการพูดจาโน้มน้าวให้เกษตรกรเปิดใจยอมรับแนวคิดนี้ และส่งเสริมให้คนในชุมชนศึกษาหาความรู้จากภายนอกเข้ามาประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนเอง ซึ่งการผลิตปุ๋ยเพื่อใช้ในการเพาะปลูกทุเรียนในชุมชนเป็นหนึ่งในโครงการที่ชาวบ้านให้ความสนใจ เนื่องจาก ชาวบ้านต้องการลดต้นทุนในการผลิต สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ตลอดทั้งปี จึงเริ่มรวมกลุ่มกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตนา ฐานิถนกร (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง“ธุรกิจแห่งการสร้างสรรค์สังคม” กล่าวไว้ว่า แนวคิดการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์สังคมเป็นหลักโดยยึดแนวทางการพัฒนาสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมใช้โอกาสและนวัตกรรมในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความมั่งคั่งยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยที่ผลตอบแทนที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจสังคม จะมีการนำกลับไปสู่การกระจายสู่สังคมและช่วยให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5.1.5 ยอมรับความเสี่ยง

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการกล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาด มีความอดทน และสามารถยอมรับความเสี่ยงได้ ความสำเร็จในระยะแรกเริ่มเกิดขึ้นได้เพราะมีชาวบ้านที่พร้อมเรียนรู้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าทดลอง มีตัวอย่างเกษตรกรที่เอาดินไปตรวจปรากฏว่า ดินขาดธาตุอาหาร ทำ

ให้ทุเรียนมีผลขนาดเล็กกว่ามาตรฐานที่ตลาดกำหนดไว้ มีการทดลองใช้ปุ๋ยสังคตตามค่าวิเคราะห์ดินหวานลงในดิน ต้นทุเรียนลดลงอย่างเห็นได้ชัด และได้ผลผลิตดีเป็นที่น่าพอใจ ส่งผลให้กลุ่มสร้างรายได้ด้วยตัวเอง และประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Spear and Eric Bidet (2003) กล่าวว่า การประกอบการเพื่อสังคมมีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจเหมือนภาคธุรกิจทั่ว ๆ ไป ระดับความเสี่ยงขึ้นอยู่กับความพยายามของสมาชิกและผู้มีส่วนร่วมภายในองค์กรเพื่อรักษากิจการให้ปลอดภัย

5.1.6 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการประกอบอาชีพแบบพอเพียงและใช้ชีวิตแบบอิสระห่างไกลจากมลพิษทางถนน ปลอดภัย และมีเวลาว่างหลังจากการทำสวน สอดคล้องกับงานวิจัยของพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ ระยะที่ 1 : การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวไว้ว่า มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ พออยู่ พอกิน พอประมาณ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคมอย่างยั่งยืน

5.1.7 ผลกำไรเพื่อการลงทุน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการหาแหล่งลงทุนที่ต่ำกว่าราคาท้องตลาด และพยายามสร้างผลกำไรให้กับคนในชุมชนเพื่อลดรายจ่าย ประหยัดค่าใช้จ่ายไปหลายอย่าง ถ้าเราออกไปซื้อปุ๋ยตามตลาด มันจะแพงกว่าในหมู่บ้าน เพราะเราผลิตปุ๋ยใช้เองทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงตามไปด้วย เหมือนเราซื้อตามตลาดกระสอบละ 2,000 บาท แต่ถ้าเราซื้อในหมู่บ้านตกระสอบละ 900-1,000 บาท จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้ในแต่ละปี การทำปุ๋ยทำให้ลดต้นทุนจำนวนมาก ขณะเดียวกันผลผลิตก็ไม่ได้ลดลงเลย ต้นทุเรียนมีความแข็งแรง ผลตก กิ่งไม่ค่อยฉีกทำให้มีผลกำไรมากขึ้น และชุมชนยังมีการส่งเสริมให้เกษตรกรดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายและมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยุทธ ชำนาญเลิศกิจ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง “กิจการเพื่อสังคมในระบบตลาด เป็นพื้นฐานเพื่อตอบแทนทางสังคมต่อการลงทุนที่ยั่งยืน” พบว่า ความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมสามารถอธิบายได้จากการสร้างมูลค่าทางสังคม ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของกิจการเพื่อสังคม การดำเนินกิจการเพื่อสังคมจะต้องสามารถสร้างให้เกิดมูลค่าทางสังคมและเศรษฐกิจไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนเพื่อสังคมให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.8 ผลิตสินค้าและบริการ

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการนำแม่ปุ๋ยมาผสมตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อเกิดเป็นสินค้าและบริการในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านมอบหมายให้ชาวบ้านภายในหมู่บ้านรับผิดชอบงานในการรีบอร์เตอร์จากลูกค้า ทำให้เสร็จทันช่วงเวลาที่กำหนด และนัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า โดยชาวบ้านต้องร่วมกันทำงาน นอกจากนั้น มีการเยี่ยมชมสวนของลูกค้า และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับลำต้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชามญช์ ศรีจำเริญรัตน์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการคำนวณสูตรปุ๋ยบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ทำให้เกษตรกรสามารถผสมปุ๋ยใช้เองได้ โดยได้ปุ๋ยเคมีที่ตรงตามความต้องการของพืชมากที่สุดและเป็นการลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี โดยสามารถ

กำหนดสูตรปุ๋ยผสมที่ต้องการได้อย่างอิสระและกำหนดน้ำหนักรวมของปุ๋ยผสมที่ต้องการได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สานิตย์ หนูนิล (2557) อธิบายเกี่ยวกับ การดำเนินการที่ยั่งยืนทางการเงิน มีศักยภาพในการหารายได้ด้วยตนเอง ดำเนินการรูปแบบธุรกิจ มีรายได้จากการขายผลผลิตสินค้า การให้บริการเป็นสัดส่วนสำคัญ สะท้อนถึงโอกาสในการเกิดความยั่งยืนทางการเงินของกิจการ

5.1.9 แก้ไขปัญหาร่วมกัน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการเรียกกลุ่มทีมของตนเองมาคุยกันอย่างต่อเนื่องพยายามหาคำตอบของปัญหาให้ได้ว่าสมาชิกกลุ่มต้องการอะไร แล้วใช้กฎระเบียบเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดความเป็นกลางมากขึ้น การพูดคุยร่วมกันเป็นแนวทางเดียวที่สามารถทำให้โครงการขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงานและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยหลักการ หรือวิธีการที่ถูกต้องที่มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ส่งเสริมการทำงานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

5.1.10 ประโยชน์ของชุมชน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ให้กับเกษตรกรให้ผู้ใช้อบรมได้ประโยชน์สูงสุดสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้และลงมือปฏิบัติงานทันทีเพื่อส่งออกจำหน่ายโดยไม่ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง สอดคล้องกับแนวคิดของพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2557) อธิบายการประกอบการเพื่อสังคมมีความเชื่อมโยงกับสังคมโดยตรงเพราะเป็นองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของสังคมมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง คุณลักษณะของการประกอบการเพื่อสังคม คือ ความปรารถนาที่ส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบของคนในระดับท้องถิ่น

5.1.11 รับผิดชอบและมีคุณธรรม

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการจัดให้มีระบบการป้องกันโดยการปิดกั้นแจอย่างแน่นหนาเพื่อป้องกันการลักขโมยในยามวิกาลหรือในช่วงลับตาคน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มทุกคน ผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีคุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ มีระเบียบวินัยในการทำงานมีความขยัน อดทน และเสียสละการเคารพในสิทธิและทรัพย์สินของผู้อื่น ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีเจตคติที่ดีต่อหน่วยงานมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีการประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

5.1.12 การตัดสินใจร่วมกัน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวสามารถช่วยในเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ และการจัดจำหน่ายสินค้าการสร้างทางเลือกสู่การผลิตสินค้าและบริการที่ถูกลงกว่า มีคุณภาพสูงกว่า มีความรวดเร็ว มีการบริการที่ประทับใจมากกว่า ใช้หลักการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิก อำนาจในการตัดสินใจใช้หลักการของ “หนึ่งสมาชิกหนึ่งเสียง”

โดยที่อำนาจไม่ได้กระจายไปตามจำนวนหุ้นหรือสัดส่วนของเงินทุนที่แต่ละคนมีอยู่และรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในผลที่เกิดขึ้น จากการตัดสินใจไม่ว่าผลนั้นดีหรือไม่

5.1.13 การมีส่วนร่วม

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งเรื่องต่างๆได้ที่สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไปได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมรส โชติบุญชูร (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ นับถือ ร่วมมือ ร่วมใจ อยู่รวมกันด้วยดีอย่างมีความสุข โดยมีจุดมุ่งหมายให้ตนเองมีความสุขและให้คนอื่นและสังคมมีความสุข หากมีความสุขแล้ว การทำงานในองค์กรก็ราบรื่น สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นอย่างดี

5.1.14 ความยั่งยืนทางการเงิน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการประเด็นเรื่องความยั่งยืนทางการเงินได้ โดยสมาชิกกลุ่มทุกคนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานกลุ่มเพื่อให้กลุ่มปุ๋ยมีรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี สอดคล้องกับแนวคิดของ สานิตย์ หนูนิล (2557) กล่าวว่า การหารายได้ด้วยตนเอง ต้องดำเนินการรูปแบบธุรกิจ มีรายได้จากการขายผลิตสินค้า การให้บริการเป็นสัดส่วนสำคัญที่สะท้อนถึงโอกาสในการเกิดความยั่งยืนทางการเงินของกิจการผลกำไรส่วนใหญ่ถูกนำไปลงทุนกลับไปใช้ในการขยายผลหรือคืนผลประโยชน์นั้นให้แก่สังคมและชุมชน

5.2 วัตถุประสงค์ที่สอง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม ของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา สามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวทางหลัก ที่ทำให้สมาชิกกลุ่มปุ๋ยประสบความสำเร็จในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม คือ แนวทางคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม และ หลักการบริหารงาน (PDCA) สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.2.1 องค์ประกอบของคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่ต้องพัฒนา

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม เป็นการวิเคราะห์กิจกรรมใด และนำไปทดลองใช้ เพื่อมาเป็นแนวทางปฏิบัติที่ควรทำเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะนิสัย ความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานและทักษะฝีมือในทางที่ดีขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ลูกค้า และผู้รับบริการ มีแนวทางในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) พัฒนาด้านความรู้

นักวิชาการทางด้านเกษตรให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในด้านความคิดสร้างสรรค์ ผลกำไรเพื่อการลงทุน

ประโยชน์ของชุมชน และการตัดสินใจร่วมกัน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณในการศึกษาตามสถานที่ต่างๆ ความรู้ที่ได้มาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชนได้ ผ่านการถ่ายทอดความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคม ผ่านการจัดอบรมสร้างแรงจูงใจให้เป็นบุคคลที่มีความเอื้ออาทรต่อชุมชน เพื่อให้เกิดแนวความรู้ใหม่มาใช้ได้จริง สอดคล้องกับแนวความคิดของศุภชัย เหมือนโพธิ์ (2561) วิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กล่าวไว้ว่า การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความเหมาะสมในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนปราชญ์ชาวบ้านมีการผสมผสานความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ มีการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นกลับมาใช้ในการต่อยอดทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคมร่วมกันทุกคน ผู้นำและคนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาสถาบัน องค์กรหน่วยงานต่างๆในชุมชน และมีความร่วมมือของเครือข่ายต่าง ๆ ส่งผลต่อความสำเร็จในองค์กรชุมชนการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อแสดงเป้าหมายในอนาคตในการเตรียมความพร้อมในการแสวงหาเครือข่ายใหม่ๆอยู่เสมอ

2) พัฒนาด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะด้านการยืนหยัดต่อสู้และทำงานหนัก โดยการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน ใคร ทำอะไร และปฏิบัติอย่างไรให้ชัดเจน ตระหนักให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีความอดทน ต่อสู้กับปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานได้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยอาศัยความรู้ที่ได้มาลงมือปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม รวมถึงความรับผิดชอบและคุณธรรมที่สมาชิกจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และปฏิบัติอยู่ในศีลธรรม โดยพยายามให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการเพื่อให้เกิดความชำนาญและเข้าใจกระบวนการทำงาน ตั้งแต่เริ่มการผลิตจนถึงการส่งจำหน่าย สอดคล้องกับแนวความคิดของ สิริลักษณ์ หาญวัฒนากุล (2557) กล่าวไว้ว่า ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ นำความรู้ และผลสะท้อนที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติงานในอดีตเพื่อมาประยุกต์ใช้ในอนาคตเพื่อให้ได้ผลดีกว่าเดิม จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และมีแนวความคิดใหม่ๆในการนำสิ่งของที่ไม่ได้ใช้แล้ว หรือทรัพยากรที่ถูกทิ้งหรือสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการได้ การที่มีคนหรือแรงงานที่มีทักษะความสามารถ ย่อมทำให้เป้าหมายขององค์กรนั้นบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3) พัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมควรพัฒนาคุณลักษณะด้านผูกพันต่อเป้าหมาย กล่าวคือ เน้นการให้สมาชิกกลุ่มมีบทบาทในการทำงานร่วมกันตั้งแต่ริเริ่มจนถึงขั้นสุดท้าย สร้างมนุษยสัมพันธ์ร่วมกันด้วยการ พูดคุย ทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประเด็นหลักในการตั้งขับเคลื่อนแนวทางการทำงาน เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็น รับฟัง และตัดสินใจร่วมกันได้ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาในระดับชุมชน ผ่านการพูดคุย ปรึกษาหารือร่วมกัน และรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ว่ากลุ่มควรแก้ไขไปในทิศทางใดบ้าง จำเป็นต้องลงมือปฏิบัติตามความต้องการของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการสร้าง

เครือข่ายชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อขยายผลผลิต ตระหนักถึงสุขภาพร่างกายของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับ ความพร้อมในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกทุกคนมีความ ภูมิใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้กลุ่มขับเคลื่อนต่อไปได้ สอดคล้องกับแนวความคิดของ ธรรมรส โชติบุญชู (2546: 6) กล่าวไว้ว่าการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ นับถือ ร่วมมือ ร่วมใจ อยู่ร่วมกันด้วยดีอย่างมีความสุข การที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเต็มใจ การสร้างเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้ที่ตนเองติดต่อ มีความสุภาพอ่อน น้อม วางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานเข้าใจความต้องการ ขั้นพื้นฐานของผู้อื่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถเข้ากับบุคคลอื่นได้ การยอมรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น และความสามารถในการทำงานเป็นทีม เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้ผู้ประกอบการ เพื่อสังคม

4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้งที่ปรากฏในกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย เป็น คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบและคุณธรรม ที่ทำหน้าที่หน้าควบคู่กันเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งด้านการพัฒนาจำเป็นต้องมีเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการทำงานของกลุ่มคนจำนวนมาก ได้แก่ ความจริงจริงในการรับบริการ ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังสามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน พัฒนาสมาชิกให้เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ ชยัน อดทน มัธยัสถ์ และแบ่งปัน หรือพัฒนาสมาชิกให้เป็นบุคคลที่มีเหตุผล มีความพอประมาณ และรอบคอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น พยายามตั้งคำถามที่พบเจออยู่เสมอ เกี่ยวกับการผลิตและ บริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า ผู้ประกอบการเพื่อสังคมสามารถเข้าใจในแนวทางของการ ประพฤติดี ประพฤติชอบ ทั้งทางกาย วาจา และใจเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม โดยมีเป้าหมาย สูงสุดคือการแสดงออกในรูปพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลการกระทำในปัจจุบัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการทาง ปัญญาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางจริยธรรม และสามารถนำไปสู่ความสำเร็จของการทำงานได้อย่าง ราบรื่นตามเป้าหมายที่กลุ่มหรือชุมชนวางไว้

5.2.2 วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม

วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเบตงและผู้นำชุมชนร่วมกันเสนอ วิธีการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม เพื่อสร้างโอกาสให้กับสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ย ได้พัฒนา ตนเองอย่างไม่หยุดยั้งและสามารถส่งผลกระทบต่อรายได้ของกลุ่มโดยตรง การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการ เพื่อสังคมให้ครบองค์ประกอบทั้ง 16 คุณลักษณะจะเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สมาชิกกลุ่มปุ๋ยบ้านสามร้อย ไร่สามารถดำเนินการปฏิบัติงานได้อย่างเชี่ยวชาญและมีคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการพัฒนาคุณลักษณะ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ 3 วิธี ดังนี้

1) การจัดอบรม ระยะเวลาเตรียมการ นำทีมโดย ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบปะพูดคุยกับสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ พัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคม พูดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงเป้าหมายและความต้องการ

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการพัฒนา ช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ และนำชาวบ้านไปทัศนศึกษาดูงานอีก 7 อำเภอในจังหวัดยะลาที่มีการจัดตั้งกลุ่มในลักษณะเดียวกันกับชุมชนบ้านสามร้อยไร่ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ชาวบ้านว่าแนวทางการพัฒนาดังกล่าวนี้นี้มีความเป็นไปได้จริง การจัดอบรมเป็นการเพิ่มความรู้และทักษะในการทำงานในปัจจุบันหรือเตรียมที่จะทำงานใหม่ในอนาคต และเป็นการทำให้มีความรู้ทางเทคนิคทันต่อเทคโนโลยี ฝึกอบรม เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ สามารถยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะของบุคคลทำให้สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งนั้นได้ โดยไม่ได้มุ่งที่ตัวงานแต่มุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามท้องที่ความต้องการ

2) การจัดทำโครงการ เป็นการลงมือปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานที่เสนอไว้ร่วมกันระหว่าง ประธานกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย ปลัดประจำตำบลอัยเยอร์เวง และที่ปรึกษาของกลุ่มดำเนินการช่วยเหลือจัดอบรมให้ความรู้ชาวบ้าน โดยการอภิปรายและอภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม เพื่อประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกัน พร้อมกับประเมินความเป็นไปได้ของกลุ่มในอนาคต โดยร่วมกันระดมความคิดหาแนวทางแก้ไขโดยวิธีที่เหมาะสมกับชุมชน หรือมีความเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งผู้นำชุมชนบ้านสามร้อยไร่จะเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่จะดำเนินการในลำดับต่อไปว่าจะนำกิจกรรมการพัฒนาอะไรบ้างมาดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนบ้านสามร้อยไร่สามารถได้รับผลโดยตรงและพึ่งตนเองได้ด้านการผลิตสินค้าและบริการเกี่ยวกับปุ๋ยในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาพร พุทธิพิบูล, (2555: 8) กล่าวไว้ว่าโครงการเป็นกิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาคน เน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้ประกอบการเพื่อสังคม และเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำและเพื่อนที่เข้าร่วมอบรม เปิดโอกาสผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยการใช้คำถามนำให้คิดและให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคม แสดงความเห็นในมุมมองของตน และผู้นำคอยสนับสนุนและให้กำลังใจ

3) การเรียนรู้ตามอัธยาศัย นำทีมโดยผู้นำชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และ ชาวบ้าน ร่วมกันดำเนินการ และประชาสัมพันธ์ผ่าน facebook และช่องทางเพจต่างที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในเขตอำเภอเบตง ปฏิบัติงานตามแผนงานที่ร่วมกันสร้างขึ้น ติดตาม ตรวจสอบทุกกิจกรรมที่เป็นแผนงานว่าครบถ้วนและถูกต้องหรือไม่ และนำเสนอผลการปฏิบัติงานเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐกับคนในชุมชน รวมทั้งการสรุปบทเรียน ถอดบทเรียน ถอดองค์ความรู้ ร่วมกันระหว่างการทำสมาธิกลุ่ม กำลังทำงานอยู่ รวมถึงการจัดโครงการทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตรนอกชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาระบบการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน แก้ไขจุดอ่อนที่เคยเกิดขึ้น เพื่อจะได้ไม่ต้องทำผิดซ้ำอีกในครั้งต่อไป แล้วจัดทำรายงานประจำปี และสานต่อให้ชุมชนอื่นนำผลการพัฒนาไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป ซึ่งจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดูแลรักษาอุปกรณ์การผลิต ตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชน ร่วมมือกระทำเพื่อให้เกิดปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม ทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค ถูกกดดันอย่างใหญ่หลวงก็ไม่สามารถหยุดยั้งได้ขอเพียงให้งานที่รับผิดชอบสำเร็จเท่านั้น และต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้อื่น หรือแสวงหาผลกำไรจนเกินควร จากการเบียดเบียนประโยชน์ของสังคมโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะก่อให้เกิดวิกฤตตามมา ตลอดจนให้คำนึงถึงการใช้ทรัพยากร

ในชุมชนอย่างประหยัดและอย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับแนวคิดของ อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์ (2556: 128-260) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ตามอธยาศัย เป็นการสอนงานในขณะที่ทำงานให้คำปรึกษาแนะแนว การติดตาม สังเกต การทำกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเป็นวิทยากรภายใน และการดูงานนอกสถานที่

5.2.3 หลักการบริหารงาน (PDCA)

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ดำเนินการพัฒนาตามกรอบกระบวนการพัฒนา 4 ขั้นตอนคือ วางแผนงานตามเป้าหมาย (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action) โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

1) วางแผนงานตามเป้าหมาย (Plan)

ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ เกษตรอำเภอ และประชาชนชาวบ้าน ได้กำหนดขั้นตอนแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันกำหนดกิจกรรมพัฒนาสมาชิกด้านการมีส่วนร่วมให้มีศักยภาพมากขึ้น ประชาสัมพันธ์กลุ่มสมาชิกให้กว้างขวางมากขึ้นเพื่อให้เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ทางกลุ่มยังไม่ปรากฏนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมา พยายามกำหนดให้การศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้มากขึ้นเพื่อนำนวัตกรรมต่างชุมชน มาปรับใช้และเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ของชุมชนให้ดูน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ให้สมาชิกกลุ่มทุกคนรับทราบเพื่อให้กิจกรรมที่จะดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยพิจารณาจากพันธกิจ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของกลุ่มผลิตภัณฑ์คืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องรู้อะไร ขณะนี้กลุ่มมีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร สมาชิกกลุ่มพยายามแสวงหาความรู้ใหม่โดยการอบรมเกี่ยวกับเกษตร ศึกษาดูงานจากภายนอก และรักษาความรู้เก่าที่มีอยู่ เพื่อนำความรู้ใหม่ มาพัฒนาต่อยอดในทางปฏิบัติ ร่วมกันคิดชื่อโครงการการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่ ที่สามารถตอบโจทย์ให้กับชุมชนได้เป็นรูปธรรม กำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้ง 14 คุณลักษณะที่พบในกลุ่ม ไปพัฒนาเป็นโมเดลต่อไปเพื่อให้กระบวนการทำงานมีคุณภาพมากขึ้น รวมถึงการกำหนดระยะเวลาในการจัดทำโครงการ และผู้รับผิดชอบโครงการ พัฒนาข้อตกลงที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผนการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่ ให้ครบทั้ง 16 คุณลักษณะ และส่งเสริมให้ชาวบ้านเล็งเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมให้มากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ สถาพร พงศพิศกุล,(2555: 8) บทบาทของวิทยากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องวางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ทั้งในส่วนของเนื้อหาและกิจกรรมที่สามารถเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการวิเคราะห์และการเรียนรู้ รวมถึงความต้องการการวางแผน การตรวจสอบและการประเมินผล โดยการกำหนดหลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถมาประยุกต์ใช้กับ ทฤษฎีหรือนำหลักการมาใช้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ประกอบการและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง มีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด

2) การปฏิบัติตามแผน (Do)

เปิดเวทีการประชุมในการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารงานโครงการให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามเป้าหมาย ดำเนินการจัดอบรม มีวิทยากรที่เป็นบุคคลจากภายนอกและเชี่ยวชาญด้านการประกอบการเพื่อสังคมให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มในชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ โดยส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้มากที่สุด โดยให้คำนึงการปฏิบัติงานที่ถูกต้องและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย สร้างสถานการณ์จำลอง บทบาทสมมุติเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตในรูปของโมเดลโดยคำนึงถึงความถูกต้องและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดอย่างสม่ำเสมอ ผู้ประกอบการเพื่อสังคมรับรู้แนวทางปฏิบัติตามขั้นตอนของทักษะนั้นๆอย่างชัดเจน การประยุกต์ใช้หรือลงมือปฏิบัติ สามารถเรียนรู้และตอบสนองต่อการพัฒนาของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเป็นการพัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

3) การตรวจสอบ (Check)

ผู้นำชุมชนจะมีหน้าที่ในการตรวจสอบสิ่งที่เรียนรู้จากการจัดกิจกรรมกลุ่มและแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆเพิ่มเติมทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน และจัดทำการประเมินผลงานขั้นตอนการดำเนินโครงการของชุมชนบ้านสามร้อยไร่ที่ได้จัดตั้งชื่อโครงการใหม่ขึ้นมา โดยทำการประเมินด้วยตนเอง และมาจากการประเมินจากคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ พิสุทธา อารีราษฎร์, (2553: 8-9) กล่าวไว้ว่า การตรวจสอบเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้คิดวิเคราะห์สามารถตั้งองค์ประกอบต่าง ๆ มาหลอมรวมกันภายใต้โครงร่างใหม่อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากเดิม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ชัดเจนและมีข้อสรุป ครอบคลุมถึงการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะคิดซึ่งมีมากหรือกระจายกันอยู่มาหลอมรวมกัน คนที่คิดสังเคราะห์ได้เร็วกว่าย่อมได้เปรียบกว่าคนที่สังเคราะห์ไม่ได้ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจและเห็นภาพรวมของสิ่งนั้นได้มากกว่า

4) การปรับปรุง (Action)

สมาชิกกลุ่มพยายามปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องของการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มให้มากขึ้น นอกจากนั้นมีหน่วยงานภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชนพยายามพัฒนากลุ่มและปรับปรุงผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่เป็นระยะ และร่วมกันประเมินคุณภาพของการปฏิบัติงานร่วมกันพิจารณาว่ามีคุณลักษณะใดที่ต้องปรับปรุง เพื่อนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อค้นหานวัตกรรมสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชน มาพัฒนาให้เกิดเป็นโมเดลรูปแบบใหม่ สร้างองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน คุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่มีอยู่แล้วพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และเสนอแนวทางการปฏิบัติให้มีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

5.3.1 จากการศึกษา พบว่า คุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่ปรากฏในกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ทั้ง 16 ประการ มีคุณลักษณะบางด้านที่ปรากฏให้เห็นไม่ครอบคลุมมากนัก จึงควรพัฒนากับกลุ่มอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

5.3.2 จากผลการศึกษา พบว่า ควรศึกษาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมเพิ่มเติม และนำคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่ปรากฏทั้ง 16 ประการไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคมในอนาคต

5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 จากการศึกษา ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งการวิจัยที่พบอาจไม่ครอบคลุมถึงแนวทางการพัฒนา ทำอย่างไรให้คนมีส่วนร่วมมากขึ้นและเล็งเห็นความสำคัญของการประกอบการเพื่อสังคมในอนาคต

5.4.2 จากผลการศึกษา ควรมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมจึงจำเป็นต้องศึกษาการประกอบการเพื่อสังคมจากชุมชนอื่นเพื่อนำมาพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมให้เกิดเป็นนวัตกรรมรูป

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่

แบบสัมภาษณ์งานวิจัย

เรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในพื้นที่บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม และแนวทางพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม มี 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม บ้านสามร้อยไร่

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.1 ชื่อและนามสกุลผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.2 ตำแหน่งหน้าที่การงานผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.3 ประสบการณ์ในการทำงาน

1.4 วัน/เดือน/ ปีที่สัมภาษณ์

1.5 สถานที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม

(1) คุณลักษณะทั่วไปของสมาชิกกลุ่ม

- a. ท่านคิดว่าสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง
- b. ท่านคิดว่าคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมของกลุ่มหรือไม่ อย่างไร
- c. ท่านคิดว่าสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ควรมีคุณสมบัติของอย่างไรบ้าง

(2) การยืนยันคุณลักษณะของสมาชิกกลุ่ม

- a. ท่านได้คิดแสวงหาโอกาส และหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้สถานประกอบการมีการพัฒนาหรือไม่ อย่างไร
- b. ท่านทราบข้อมูลความเคลื่อนไหวทางการตลาดมากน้อยเพียงใด
- c. ท่านมีการติดตามผลความต้องการของลูกค้าหรือไม่ อย่างไร
- d. ท่านมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้การช่วยเหลือหรือไม่ อย่างไร
- e. ท่านรับฟังความคิดเห็นของพนักงานมากน้อยเพียงใด
- f. ท่านเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด
- g. ท่านมีอิสระในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาหรือไม่เพียงใด
- h. ท่านมีนิสัยกล้าเสี่ยงมากน้อยเพียงใด
- i. สมาชิกกลุ่มมีแผนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการตลาดในระยะยาวหรือไม่ อย่างไร

- j. โครงสร้างการทำงานและหน้าที่ต่างๆให้พนักงานทราบหรือไม่ อย่างไร
- k. ท่านสามารถทำงานได้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมายหรือไม่
- l. ในปี 2562 ที่ผ่านมามีท่านได้ซื้ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในสถานประกอบการหรือไม่ อย่างไร
- m. ในช่วงปี 2562 ท่านได้ศึกษาค้นคว้า ทดลอง เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการรูปแบบใหม่หรือไม่ อย่างไร
- n. ในที่ประชุมท่านเปิดโอกาสให้ท่านได้เสนอแนะถึงความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆหรือไม่ อย่างไร
- o. ท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าหรือบริการมากน้อยเพียงใด
- p. ท่านติดตามข่าวสารและสถานการณ์ปัจจุบันที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานหรือไม่ อย่างไร

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบเพื่อสังคม

- (1) ท่านคิดว่าคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นที่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ยังบกพร่องหรือควรปรับปรุง มีอะไรบ้าง
- (2) ท่านคิดว่าคุณลักษณะของสมาชิกในข้อ (1) สามารถพัฒนาได้หรือไม่
- (3) ท่านคิดว่าสมาชิกของกลุ่มมีความพร้อมในการพัฒนาคุณลักษณะตามข้อ (1) หรือไม่ อย่างไร
- (4) ท่านคิดว่าการพัฒนาคุณลักษณะของสมาชิกในข้อ (1) จะส่งผลดีต่อกกลุ่มหรือไม่ อย่างไร
- (5) ท่านคิดว่าการพัฒนาคุณลักษณะของสมาชิกในข้อ (1) ควรใช้รูปแบบ วิธีการ แนวทางอย่างไร
- (6) ท่านมีแนวทางการพัฒนาด้านความรู้ได้อย่างไร
- (7) ท่านมีแนวทางการพัฒนาในด้านการปฏิบัติงานอย่างไร
- (8) ท่านมีแนวทางการพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์อย่างไร
- (9) ท่านมีแนวทางการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างไร
- (10) ท่านคิดว่าหลักการบริหารงานของกลุ่มมีความพร้อมต่อการพัฒนากลุ่มได้หรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กัญพร ชีระเวคิน,จิตาภากรศิริกุล และชนวรรณ แสงสุวรรณ.(2560).กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประสิทธิผลการบริหารจัดการกิจการเพื่อสังคมด้านอุตสาหกรรมอาหารอินทรีย์ในประเทศไทยวารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (ฉบับพิเศษ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). เปิดตัวหลักสูตรใหม่“ผู้ประกอบการเพื่อสังคม” สืบค้นเมื่อ22ตุลาคม 2562, จาก <http://www.kriengsak.com/index.php?components>.
- จตุพร จุ้ยใจงาม.(2557).รูปแบบการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการทางสังคมในประเทศไทยคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร:
- จตุพร จุ้ยใจงามและพรชัย เทพปัญญา.(2557).กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบอบทุนนิยมสมัยใหม่กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ.วารสารวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชัยยุทธ์ ชำนาญเลิศกิจ.(2557).กิจการเพื่อสังคมในระบบตลาดเป็นฐานเพื่อผลตอบแทนทางสังคมต่อการลงทุนที่ยั่งยืน.วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 71-85
- ณัฐชามญฑ์ ศรีจำเริญรัตน์,ประสิทธิ์ชัย เกษตรทรัพย์สิน พรพรรณ วังน้อย และ วิไลวรรณ ลิ้มทอง.(2559).การพัฒนาระบบการคำนวณสูตรปุ๋ยบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์.วารสารวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
- ธรรมรส โชติคุณุช.(2546). “การบริหารแบบมีส่วนร่วม”ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 9 –12. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตนา ฐานิตอนกร.(2554).ธุรกิจแห่งการสร้างสรรค์สังคม.วารสารนักบริหาร.มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีที่ 31 ฉบับที่2 หน้า 30 – 36
- ประพิน นุชเปี่ยม,ติญุทธรัตน์ ประทีปพรณรงค์ และ บงกช เจนจรัสสกุล.(2561).วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย:ข้อสังเกตบางประการต่อร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม.บทความวิจัย สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, (110-141)
- พิสุทธิ อาธิราษฎร์.(2553). ผลการจัดการ เรียนรู้เน้นผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์บน เครือข่ายคอมพิวเตอร์.มหาสารคาม : คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วาสนา มีทอง.(2557).แผนพัฒนาชุมชนบ้านสามร้อยไร่.องค์การบริหารส่วนตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
- ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และ ชีรศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ.(2561). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์.วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย
- สานิตย์ หนูนิล.(2555).กิจการเพื่อสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย,(4)197-205
- สานิตย์ หนูนิล.(2557).การวิเคราะห์องค์การประเภทกิจการเพื่อสังคมนวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วีรบูรณ์ วิสารทสกุล.(2553).ผู้ประกอบการทางสังคม.จากบทความ Toward a better understanding of social entrepreneurship : Some important distinctions ซึ่งเขียนโดย Jerr Boschee และJim McClurg (2003)
- สรเสรี วงศ์ชะอุ่ม.(2554). เรื่องเล่าจากอดีตเลขาธิการสภาพัฒนา . พิมพ์ครั้งที่ 1, หน้า 30-40
- สากล จริยวิทยานนท์.(2553).การประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneurship) หลักการและแนวคิดเพื่อการพัฒนาสังคม.วารสารพัฒนาสังคม, 12(1), 45-68
- สุภาภร ภิญโญฉัตรจินดา.(2561).การวิเคราะห์การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมของผู้ประกอบการในเขตประกอบการสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดอยุธยา.บทความวิชาการ ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สถาพร พงษ์พิบูล.(2555).คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้.วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ปีที่6 ฉบับที่ 2
- สถณี อาชวานันทกุล และ ภัทราพร แยมละออ.(2560).คู่มือการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ฉบับปรับปรุง. สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย (สกว.)กรุงเทพมหานคร

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธ์.(2556).การสำรวจการใช้เครื่องมือการพัฒนาบุคลากร.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ

ภาษาอังกฤษ

- Austin, J. E., Leonard, H., Reficco, E., & Wei-Skillern, J. (2006). Social entrepreneurship: it's for corporations too. *Social entrepreneurship: New models of sustainable social change*, 169-180.
- Austin, J., Stevenson, H., & Wei-Skillern, J. (2006). Social and commercial entrepreneurship: same, different, or both?. *Entrepreneurship theory and practice*, 30(1), 1-22.
- Ashoka : Innovators for the Public. (n.d.). ผู้ประกอบการสังคมคือ? Retrieved April 22, 2010, from http://thailand.ashoka.org/social_entrepreneur.
- Bacq, S. and Janessen, F. (2008). From social entrepreneurship as a practice to a legitimate field of research : Literature review and classification. In *European Summer University Conference on Entrepreneurship*. Norway: Bodo.
- Banks, J. (1972). *The sociology of social movements*. London: McMillan.
- Barendsen, L. and Gardner, H. (2004). Is the social entrepreneur a new type of leader?. *Leader to leader*, 34, 43-50.
- Bird, B. J. (1989). *Entrepreneurial behavior*. London: Scott, Foresman.
- Bornstein, D. (2004). *How to change the world : Social entrepreneurs and the power of new ideas*. New York: Oxford University Press.
- Boschee, J. (1998). *Merging mission and money: A board member's guide to social entrepreneurship*. Washington, D.C.: The National Center for Nonprofit Boards.
- Brooks, A. C. (2009). *Social entrepreneurship : A modern approach to social venture creation*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Brophy, D. J. and Shulman, J. M. (1992). A finance perspective on entrepreneurial research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(3), 61-71.
- Dees, J. G. (1998). Social enterprise : Private initiatives for the common good. *Harvard Business Review*, 76 (Jan.-Feb.), 54-58.
- Dees, G., Emerson, J., & Economy, P. (2001). *Enterprising nonprofits: A toolkit for social entrepreneurs* (p.353). John Wiley & Sons, NewYork.
- Dees, J. G., Emerson, J., & Economy, P. (2002). Strategic Tools for Social Entrepreneurs: Enhancing thePerformance of Your Enterprising Nonprofit. *Administration In Social Work* (Vol. 30, p. 326).doi:10.1300/J147v30n01
- Dees, G., & Anderson, B. B. (2007). Framing a Theory of Social Entrepreneurship: Building on Two Schools of Practice and Thought. In R. Mosher-Williams, *Research on Social Entrepreneurship: Understanding and Contributing to an Emerging Field* (pp. 39-66).
- Dees, J. G. (1998). Social enterprise : Private initiatives for the common good. *Harvard Business Review*, 76 (Jan.-Feb.), 54-58.
- Dees, J. G. (2001). The meaning of social entrepreneurship. Retrieved May 3, 2010, from http://www.caseatduke.org/document/dees_seadef.pdf.
- Dees, J.G. (1998). The meaning of social entrepreneurship. Duke Fuqua School of Business Available online: http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf.

- Dees, J. G. (2003). Social entrepreneurship is about innovation and impact, not income. *Social edge*.
- Dees, J. G. (2012). A tale of two cultures: Charity, problem solving, and the future of social entrepreneurship. *Journal of business ethics*, 111(3), 321-334.
- Johnson, Simon, (2000). Corporate Governance in the Asian Financial Crisis. *Journal of Financial Economics*, 2000, forthcoming
- Dave, P., Wadhwa, V., Aggarwai, S., & Seetharaman, A. (2013). The impact of research and development on the financial sustainability of information technology (IT) companies listed on the S&P500 index. *Journal of Sustainability Development*, 6(11), 123-138.
- Delai, I., & Takahashi, S. (2011). Sustainability measurement system: A reference model proposal. *Social Responsibility Journal*, 7(3), 438-471.
- Do, S. G. (2009). Impacts of social capital on entrepreneurship, innovation, and economic development in the Knowledge Economy (Doctoral dissertation). Virginia, US: George Mason University. (UMI No. 3393615)
- Ergin, E. (2012). Corporate governance ratings and market-based financial performance: Evidence from Turkey. *International Journal of Economics and Finance*, 4(9), 61-68.
- Gandy, J. D. (2012). The relationship between social entrepreneurship and organizational effectiveness (Doctoral dissertation). Texas, US: Dallas Baptist University. (UMI No. 3547013)
- Haat, M. H. C., Rahman, R. A., & Mahenthiran, S. (2008). Corporate governance, transparency and performance of Malaysian companies. *Managerial Auditing Journal*, 23(8), 744-778.
- Hadad, S. & Gauca, O. (2014). Social impact measurement in social entrepreneurship organizations. *Management & Marketing: Challenges for the Knowledge Society*, 9(2), 119-136.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis (7th ed.)*. US: Pearson Education Limited.
- Harazin, P., & Kosi, K. (2013). Social challenges: Social innovation through social responsibility. *Social and Management Sciences*, 21(1), 27-38. 204 SUTHIPARITHAT Vol.31 No.99 July – September 2017
- Hervieux, C., Gedajlovic, E., & Turcotte, M. B. (2010). The legitimization of social entrepreneurship. *Journal of Enterprise Communities: People, and Places in the Global Economy*, 4(1), 37-67.
- Jackson, C. A. (2014). Corporate social responsibility training: Exploring the antecedents to corporate social entrepreneurship (Doctoral dissertation). Kansas, US: Kansas State University. (UMI No. 3627741)
- Jiao, H. (2011). A conceptual model for social entrepreneurship directed toward social impact on society. *Social Enterprise Journal*, 7(2), 130-149.
- Jones, S., Frost, G., Loftus, J., & van der Laan, S. (2007). An empirical examination of the market returns and financial performance of entities engaged in sustainability reporting. *Australian Accounting Review*, 17(1), 78-87.
- Joseph, C. (2013). Understanding sustainable development concept in Malaysia. *Social Responsibility Journal*, 9(3), Banks, J. (1972). *The sociology of social movements*. London : McMillan.
- Bacq, S. and Janessen, F. (2008). From social entrepreneurship as a practice to a legitimate field of research : Literature review and classification. In European Summer University Conference on Entrepreneurship. Norway: Bodo.

- Mair, J., Robinson, J., & Hockerts, K. (Eds.).(2006). Social entrepreneurship (p. 3). New York: Palgrave Macmillan
- Robinson, J., 2006. Navigating Social and Institutional Barrier to Markets: How Social Entrepreneurs Identify and Evaluate Opportunities, New York: Palgrave Macmillan
- Martin, R. L., & Osberg, S. (2007). Social entrepreneurship: The case for definition (Vol. 5, No. 2, pp.28-39). Stanford: Stanford social innovation review.
- Mair, J., & Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of world business*, 41(1), 36-44.
- Nadler, L., and Z. Nadler. Corporate Human Resource Development. New York: Van Nostrand Reinhold, 1980.
- Robinson, J., 2006. Navigating Social and Institutional Barrier to Markets: How Social Entrepreneurs Identify and Evaluate Opportunities, New York: Palgrave Macmillan
- Schumpeter (1934) Schumpeter, J. A. 1934. The theory of economic development: An inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle: Transaction Publishers.
- Alvord, S. H., Brown, L. D. and Letts, C. W. (2004). Social entrepreneurship and social transformation : An exploratory study. *Journal of Applied Behavioral Science*, 40(3), 260-282.
- Mair, J., & Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of world business*, 41(1), 36-44.
- Mair, J., Robinson, J., & Hockerts, K. (Eds.). (2006). Social entrepreneurship (p. 3). New York: Palgrave Macmillan.
- Martin, R. L., & Osberg, S. (2007). Social entrepreneurship: The case for definition (Vol. 5, No. 2, pp. 28-39). Stanford: Stanford social innovation review.
- Kuratko, D. F. and Hodgetts, R. M. (2001). Entrepreneurship : A contemporary approach. Texas: Harcourt.
- Mair, J., Robinson, J., & Hockerts, K. (Eds.). (2006). Social entrepreneurship (p. 3). New York: Palgrave Macmillan
- Kirzner, I. M. 1973. Competition and entrepreneurship: University of Chicago Press Chicago, IL.
- Martin, R. L., & Osberg, S. (2007). Social entrepreneurship: The case for definition (Vol. 5, No. 2, pp. 28-39). Stanford: Stanford social innovation review.
- Martin, Diane M. (2009) "The entrepreneurial marketing mix", *Qualitative Market Research: An International Journal*, Vol. 12 Issue: 4, pp.391-403.
- Nicholls, A., & Murdock, A. (2012). The nature of social innovation. In *Social innovation* (pp. 1-30). Palgrave Macmillan UK.
- Sahlman, W. A. (1996). Some thoughts on business plans. Harvard Business School Publ..
- Shane, S. A. (2003). A general theory of entrepreneurship: The individual-opportunity nexus. Edward Elgar Publishing.
- Short, J. C., Moss, T. W., & Lumpkin, G. T. (2009). Research in social entrepreneurship: Past contributions and future opportunities. *Strategic entrepreneurship journal*, 3(2), 161-194.
- Schumpeter, J. A. 1934. The theory of economic development: An inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle: Transaction Publishers.

บุคคลานุกรม

1.นางสาววาสนา มีทอง	สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2563
2.นายอารีฟ มหัทศนียนนท์	สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2563
3.นางสาวสุพรรณษา ยามรัมย์	สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2563
4.นายสมนึก กะโห้	สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2563
5.นายสำเนา ฝุ่นเงิน	สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม 2563
6.นายณรงค์ฤทธิ์ เข้มมา	สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม 2563
7.นายวินิจ ยามรัมย์	สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม 2563
8.นางสุวรรณ วงศ์พิพันธ์	สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม 2563
9.นายณัฏพล เข้มมา	สัมภาษณ์วันที่ 15 กรกฎาคม 2563
10.นายมนูญ มีทอง	สัมภาษณ์วันที่ 15 กรกฎาคม 2563
11.นายวีระชัย จันใด	สัมภาษณ์วันที่ 18 กรกฎาคม 2563
12.นายวิพิก แซ่ลิ้ม	สัมภาษณ์วันที่ 7 สิงหาคม 2563
13.นายมนูญ บุญพรหม	สัมภาษณ์วันที่ 7 สิงหาคม 2563
14.นายสว่าง สุดา	สัมภาษณ์วันที่ 7 สิงหาคม 2563
15.นายสมบัติ ทินนอก	สัมภาษณ์วันที่ 7 สิงหาคม 2563
16. นางเพียงเพ็ญ ยามรัมย์	สัมภาษณ์วันที่ 18 สิงหาคม 2563
17.นางสาวพิมลพรรณ สุดา	สัมภาษณ์วันที่ 4 เมษายน 2564
18.นางวรรณดา ยามรัมย์	สัมภาษณ์วันที่ 4 เมษายน 2564
19.นายรงค์ศักดิ์ แก้วมณี	สัมภาษณ์วันที่ 4 เมษายน 2564
20.นายกิตติศักดิ์ ยามรัมย์	สัมภาษณ์วันที่ 4 เมษายน 2564
21.นายณรงค์ เป็งใจ	สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2564
22.นางกัญญา หนูประดับ	สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2564
23.นางสาวสุภาพร ชุมทอง	สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2564
24.นางสาวพรนภา ชัยชาญ	สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2564
25.นายชาญ โครตอาษา	สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2564
26.นายเอก อินชอ	สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2564
27.นายประวิทย์ จิตตารมย์	สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2564
28.นายหะแวดาฮี สาและ	สัมภาษณ์วันที่ 7 เมษายน 2564
29.นายประสิทธิ์ชัย หอมหวน	สัมภาษณ์วันที่ 7 เมษายน 2564
30.นายเกรียงไกร ใจหล้า	สัมภาษณ์วันที่ 7 เมษายน 2564
31. นางละไม มีทอง	สัมภาษณ์วันที่ 25 เมษายน 2564
32.นางโสภา สุดา	สัมภาษณ์วันที่ 25 เมษายน 2564
33.นางสุนทร คະตีเวียง	สัมภาษณ์วันที่ 25 เมษายน 2564

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวจิราพัชร เกตรักทอง	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	6120220614	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	พุทธศักราช 2561

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

LIVE

ครั้งที่ **11**

Online

เชิญร่วมประชุมและนำเสนอผลงานวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ

Community-led **Social Innovation**
in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis

นวัตกรรมทางสังคมของชุมชน
ในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลก
ท่ามกลางวิกฤตโควิด -19

19 กุมภาพันธ์ 2564

ช่วง 1

08.00 - 09.00 น. ลงทะเบียนออนไลน์

09.00 น. ถ่ายทอดสด

- กอดรหัสนวัตกรรมสังคมเกิดใหม่แบบมีส่วนร่วมรับมือสถานการณ์โควิด-19
- ประกาศพลาจวล์โปสเตอร์ดีเด่น

ช่วง 2

10.00 - 15.00 น.

นำเสนอผลงานวิชาการภาคบรรยายออนไลน์

ศาสตราจารย์ ดร.นิตยศรี แสงเดือน
อธิการบดี วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ SCT

กอดรหัส

นวัตกรรมสังคมเกิดใหม่
แบบมีส่วนร่วมรับมือ
สถานการณ์โควิด-19

ดร.พวงรัตน์ จินตพล
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการศึกษา

<https://conference.sct.ac.th/11>

สารบัญผลงานวิชาการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ เทคโนโลยีภาคใต้วิจัย ครั้งที่ 11 ประจำปีการศึกษา 2563 Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis : นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19

H การจัดการและบริหารธุรกิจ: การจัดการ แบบบรรยาย (Oral Presentation)

ผลกระทบของปัญหาการให้บริการที่มีผลต่อการรับรู้สารสนเทศห้องสมุดสีเขียวของนิสิตคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม <i>อัศววิชัย รอบคอบ, วีราภรณ์ ลิมานนท์วราไชย และ จินณ์ณิชา รอบคอบ</i>	HO1-HO10
ปัจจัยการจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ผู้ประกอบการ กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีทองดีเจริญ <i>ปฐมพงศ์ กุกแก้ว, พิธาน แสนภักดี และ ภูษงค์ เทียนเจริญ</i>	HO11-HO17
ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บัตรเครดิตเชิงเกษตรกรรมและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี <i>ธนัชชนม์ แจ้งขำ และ ภัสสร พยงหอม</i>	HO18-HO24
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการสำนักงานที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี สาขาศรีประจันต์ <i>พิธาน แสนภักดี, ปฐมพงศ์ กุกแก้ว และ ชัยญานุช รักอยู่</i>	HO25-HO32
ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อมูลค่าการส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของประเทศไทยไปยังประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ฮองกง และ สหรัฐอเมริกา <i>ปาริชาติ ขุนประเสริฐ และ บุษกร ถาวรประสิทธิ์</i>	HO33-HO40
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการค้าระหว่างประเทศของไทยกับบางประเทศของอาเซียน <i>อานิตา อาแวเฮง และ บุษกร ถาวรประสิทธิ์</i>	HO41-HO47
การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา <i>จิราพัชร เกตร์ภักทอง และ อาหวั่ง ล่ามัย</i>	HO48-HO55
แนวทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากร ที่ทำการปกครองอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย <i>อาภาพร อินทร์นุรักษ์ และ ธเนศ ยุคันตวนิชชัย</i>	HO56-HO60

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2563

หัวข้อ "Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis: นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19"
19 กุมภาพันธ์ 2564 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

The Development of Social Entrepreneur Characteristics: A Case of Fertilizer Producer Group of Sam Roi Rai Village, Ayer Weng Subdistrict, Betong District, Yala Province

จิราพัชร เกตรักทอง*¹ และ อาหวัง ล่านุ้ย²

Jirapat Katraktong*¹ and Awang Lanui²

นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์¹

Graduate Student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University¹

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์²

Thesis Advisor of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University²

*Corresponding author, e-mail mr0969372865@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นการวิจัยคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก และร่วมการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้มาจาก 3 แหล่งข้อมูลสามเส้าที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย เวลา สถานที่ และบุคคล เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

ผลการศึกษา พบว่า คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้ง 16 คุณลักษณะ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ มีคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้งสิ้น 14 ประการ ได้แก่ ความสนใจ ยินยอมต่อผู้ทำงานหนัก ผูกพันต่อเป้าหมาย ความคิดสร้างสรรค์ ยอมรับความเสี่ยง ปรึกษาเศรษฐกิจพอเพียง ผลกำไรเพื่อการลงทุน ผลิตสินค้าและบริการ แก้ไขปัญหาร่วมกัน ประโยชน์ของชุมชน รับผิดชอบและคุณธรรม การตัดสินใจร่วมกัน การมีส่วนร่วม และความยั่งยืนทางการเงิน โดยมี 2 คุณลักษณะ เท่านั้น ที่สมาชิกกลุ่มยังขาดคุณสมบัติ คือ ความกระตือรือร้นในการทำงาน และการสร้างนวัตกรรม โดยสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม เพื่อให้การประกอบกิจการนั้นมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของลูกค้าในชุมชน

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ผู้ประกอบการเพื่อสังคม

Abstract

The purpose of this research was to study social entrepreneur characteristics of fertilizer, Ban Sam Roi Rai, Ayer Weng Subdistrict, Betong District, Yala Province, This qualitative research selected key informants for in-depth interview and focus group discussion. Triangulation was applied for data confirmation. The research instrument was interviewing form.

The results found that 16 social entrepreneur characteristics after literature review was obtained. It indicated that 14 social entrepreneur characteristics from analysis of the entrepreneur in Sam Roi Rai village were found, namely: willingness, determination, hard working, goal engagement, critical thinking, risk acceptance, sufficiency economy philosophy, profit for investment, products' producer and services, co - problem solving, community benefits, responsibility and virtue, joint decision, participation and financially sustainable. The social entrepreneur characteristics of fertilizer group still lack of only 2 characters were enthusiastic working and creative innovation. Therefore the fertilizer producer group should further be studied social entrepreneur characteristics to efficiently the operation achievement and responsive to customer needs in the community.

Keywords: Development of Social Entrepreneurship Characteristics, Social Entrepreneurship

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2563

หัวข้อ “Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis: นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19”
19 กุมภาพันธ์ 2564 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

บทนำ

ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศไม่ยั่งยืนในระดับจุลภาค เกิดจากปรากฏการณ์ “หมดงบ จบงาน ชาวบ้านเปื้อน” แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องแก้ที่ “คน” โดยส่งเสริมให้บุคคลเหล่านั้น มีกระบวนการทางความคิด คือ คิดชอบ ทำชอบ (สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม, 2559) รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ซื่อสัตย์สุจริต มีความขยัน มีความอดทน และมีจิตใจที่เอื้ออาทร หากคนไทยปฏิบัติได้ตามแนวปรัชญาที่สามารถดำเนินชีวิตไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ จะทำให้ประเทศก้าวหน้าไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550) โดยใช้วิธีการประกอบการเพื่อสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างธุรกิจเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน จะไม่เน้นการสร้างกำไรเป็นเป้าหมายสูงสุด แต่ยึดพันธกิจทางสังคมเป็นหลัก เพื่อนำไปสู่การค้าเงินธุรกิจที่ยั่งยืน และแก้ไขปัญหาทางสังคมที่ยั่งยืน (วรินทรา ศิริสุทธิกุล, 2560) โดยมุ่งเน้นไปที่ผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่เป็นผู้เห็นปัญหาทางสังคมได้อย่างชัดเจนและใช้หลักการของผู้ประกอบการเพื่อสังคมในการออกแบบและจัดระบบทางธุรกิจเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดและเพิ่มทุนทางสังคมที่ไม่ใช่เพื่อผลกำไรส่วนบุคคลแนวความคิดนี้สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้นได้อย่างกว้างขวาง (สินี จักรธรานนท์, 2553)

การประกอบการเพื่อสังคมนั้น จำเป็นต้องศึกษาจากคุณลักษณะของการประกอบการเพื่อสังคมผ่านการประสานความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับผลตอบแทนในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และผลตอบแทนทางการเงิน โดยมีพื้นฐานจากความสนใจของเจ้าของกิจการ (Social Entrepreneur) ที่ต้องการสร้างผลตอบแทนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้รูปแบบการบริหารจัดการของธุรกิจและการทำประโยชน์แก่สังคมพร้อมกับการพิจารณาคุณลักษณะของการประกอบการเพื่อสังคม และสามารถอธิบายในมิติต่างๆร่วมกันได้อย่างชัดเจน เกี่ยวกับ การผลิตสินค้าและบริการที่ต่อเนื่อง ความเป็นอิสระ ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ จ่ายเงินตามค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ (Roger Spear and Eric Bidet, 2003) กระบวนการผลิต การกำกับดูแลกิจการที่ดี ความยั่งยืนทางการเงินผลกำไรเพื่อการลงทุน รูปแบบองค์กรที่หลากหลายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (วราภรณ์ สามโกเศศ, 2554) ส่งเสริมให้ประชาชน มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยตรง (พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์, 2552) ไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น (สานิตย์ หนูนิล, 2557)

บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นชุมชนที่มีการจัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยขึ้นมาเพื่อส่งเสริมให้ชาวเกษตรกรในชุมชนมีรายได้และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ขณะเดียวกันหมู่บ้านสามร้อยไร่ตกอยู่ในสภาวะผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ชาวบ้านมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันและความสามัคคีของชาวบ้านเริ่มหายไป การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้จำเป็นต้องอาศัยคนในพื้นที่ที่เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและวางนโยบายพัฒนาชุมชนให้ส่งผลกระทบทางบวกมากที่สุด เริ่มจากการระดมความคิดเห็นของคนในพื้นที่ เรียนรู้บริบทชุมชนและจัดทำแผนพัฒนา เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงเกี่ยวกับพืชผลทางการเกษตรในชุมชนควบคู่กับการจัดปัญหาความยากจนและลดปัญหานี้สิน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีงานทำ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ กำหนดเป้าหมายการบริหารกลุ่มให้ชัดเจน เพิ่มทักษะการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ภายใต้การควบคุมการบริหารจัดการของผู้นำชุมชน (วิพัก แซ่ลิ้ม, 2560)

จากสภาพการณ์ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคมให้เกิดเป็นนวัตกรรมผ่านงานวิจัยที่สามารถทำให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเองได้และขยายผลได้อย่างยั่งยืน ซึ่งบางประเด็นมีความซ้ำซ้อน ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดและมุมมองของผู้ประกอบการเพื่อสังคมแต่ละบุคคลคนภายใต้สภาพแวดล้อมและสังคมที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่ปรากฏในงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 16 ประการ ได้แก่ ความสมัครใจผลิตสินค้าและบริการ กระตือรือร้นและไม่อยู่นิ่ง ความเสี่ยง ยินยอมต่อสูลู่และทำงานหนัก แก้ไขปัญหาพร้อมกัน ผูกพันต่อเป้าหมาย ประโยชน์ของชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ รับผิดชอบและมีคุณธรรม ยอมรับความเสี่ยง ใช้หลักการตัดสินใจร่วมกัน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วม ผลกำไรเพื่อการลงทุน และความยั่งยืนทางการเงิน มาใช้ในการศึกษาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษา คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ย บ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีวิธีการวิจัย ดังนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 15 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบสามเเล้ว จาก 3 แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล
- 2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัย แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง สุ่ม ปากกา
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตามความมุ่งหมายของงานวิจัย ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน จากแหล่งที่แตกต่างกัน และเข้าไปอยู่ในแหล่งข้อมูล ปฏิบัติตนให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นผู้สังเกตกิจกรรม และถอดบทเรียน ใช้การรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน จากหลายบุคคล ตามระยะเวลาการดำเนินการวิจัย โดยเปิดเผยวัตถุประสงค์การศึกษา คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ในการสื่อสารพูดคุยและบันทึกข้อมูลที่ได้พบได้ฟังมาทั้งหมด สอบถามเกี่ยวกับ ความคิดเห็น เหตุผล และมุมมอง ของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์จะเริ่มจากคำถามทั่วไป เพื่อสร้างความรู้สึกคุ้นเคยกับคนในชุมชน จะเป็นการสร้างแนวคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งคำถามแต่ละครั้งของแต่ละคน จะแตกต่างกันไปตามบริบทของคำตอบของผู้ให้ข้อมูล
- 4) การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสื่อสารพูดคุย เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม โดยนำคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมทั้ง 16 ประการ มาถอดบทเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการเพื่อนำไปต่อยอดการพัฒนาชุมชนต่อไป และเป็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม ให้แก่ชุมชนอื่นๆได้ใช้เป็นแนวปฏิบัติตาม
- 5) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเเล้ว คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลการศึกษาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคม ที่ผู้วิจัยได้นั้น ถูกต้องหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ หากผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีต่างไปจากเดิม การตีความข้อมูลแตกต่างกันได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งวิธีการรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันนี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า การเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่แห่งนี้ดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย อยู่ง่ายกินง่าย อาหารที่ได้จากธรรมชาติอาหารหลักในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่ได้จากบริเวณบ้านเรือนและสวน มีการปลูกไว้กินเองในครัวเรือน นำวัตถุดิบมาดัดแปลงเป็นอาหารภายในครอบครัวตามวิถีพออยู่ พอกิน พอใช้ โดยไม่ต้องออกค่าใช้จ่ายรายวัน เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ห่างไกล อยู่ห่างตัวเมืองเบตง 36 กิโลเมตร ไม่มีรถรับส่งประจำทาง และกำลังประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยชาวบ้านในพื้นที่มีความต้องการเพิ่มรายได้ของตนให้มากที่สุดการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและการใช้สารเคมีสำหรับการเกษตรเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้กับวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ จากผลการวิจัย คุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีเพียง 2 คุณลักษณะที่ไม่ปรากฏในการดำเนินงานของกิจกรรมกลุ่ม คือ ความกระตือรือร้นและนวัตกรรม ดังนั้นผลการวิจัยคุณลักษณะผู้ประกอบการเพื่อสังคมบ้านสามร้อยไร่ ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีทั้งหมด 14 คุณลักษณะ ดังนี้

1. ความสมัครใจ

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ เป็นกลุ่มที่มีความสมัครใจ เปิดโอกาสให้สมาชิกมีความอิสระทางความคิด กล้าแสดงออก กล้าโต้แย้งมากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ง่ายกว่าการถูกบังคับ

“เราควรใส่ใจลงไปกับงานที่อยู่ตรงหน้าด้วย นี่คือเหตุผลหนึ่งของกลุ่ม ต้องมีความสมัครใจในการทำงาน ชาวบ้านในหมู่บ้านมีจำนวน 200 คนจะบังคับให้มาทำกลุ่มปุ๋ยทั้งหมด คงเป็นไปได้ ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละคนด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์ 18 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ Spear and Eric Bidet (2003) กล่าวไว้ว่าการประกอบกิจการเพื่อสังคมมีความเป็นอิสระจัดตั้งขึ้นโดยความสมัครใจของผู้มีส่วนร่วมและมีการบริหารจัดการภายใต้กรอบที่กำหนดขึ้นจากสมาชิก แต่อยู่ภายใต้กฎหมายหรือการกำกับของรัฐบาล การประกอบกิจการเพื่อสังคมมีอิสระในการดำเนินการถึงแม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่น

2. ยินยอมต่อสู้และทำงานหนัก

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ไม่มีเป็นกลุ่มที่มีคุณลักษณะด้านยินยอมต่อสู้และทำงานหนัก เห็นได้จากโครงการการผลิตปุ๋ยไว้ใช้เองและจำหน่ายมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนตลอดจนการจัดทำระเบียบในการปฏิบัติงานที่เป็น

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2563
 หัวข้อ “Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis: นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19”
 19 กุมภาพันธ์ 2564 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ลายลักษณ์อักษรในด้านการเงินและการจัดซื้อที่ชัดเจน ต่อสู้ และอดทนกับปัญหาและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

“การก่อตั้งกลุ่มนี้ขึ้นมา เราต้องมีความอดทนมีความอดทนมากพอไหม อดทนต่อแรงกดดันได้ไหม แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีความอดทนได้ คือ ความยากจน กล่าวคือไม่มีรายได้เสี่ยงครอบครัวเพราะเป็นงานหนักพอสมควร เราจึงต้องมีการแบ่งงานกันทำอย่างทั่วถึง ไม่มีการเอาเปรียบ ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่ย่อท้อ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 18 มิถุนายน 2563)

“การตั้งใจทำอะไรจริงใจไม่ว่าจะเป็นการทำสวน หรือการรวมกลุ่มกันทำงานใหญ่ เราตั้งใจหัวใจในการทำงานเพื่อนำให้ได้ เราทำได้ หากใจเราสู้ เรามีความคาดหวังว่า เราจะชนะได้ การชนะคือการชนะใจตนเอง” (สัมภาษณ์คนที่ 2, 25 มิถุนายน 2563)

“คนเราต้องต่อสู้กับฝนฟ้าอากาศที่ไม่เต็มใจ หน้าฝนเราต้องเจอกับฝนฟ้าอากาศ หน้าแล้งต้องเจอกับภัยแล้ง แต่เราก็ต้องสู้เพื่อความอยู่รอด ต้องมีความพยายาม ตื่นรน เป็นมิตรกับทุกคน เราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 23 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของสิริลักษณ์ ชาญวิฒนานุกูล (2543) เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่พยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มความสามารถยืดหยุ่นและทำงานหนักแม้มีปัญหาและเผชิญกับภัยแล้งได้สถานการณ์ที่กดดัน

3. ผู้พันต่อเป้าหมาย

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้วยตนเองสามารถนำไปสู่เป้าหมายในอนาคตได้ สมาชิกกลุ่มมีบทบาทการทำงานร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงตอนสุดท้าย ดังนั้นต้องมีทักษะในการรับมืองานที่ห่างไป มีแรงกระตุ้น มีสมาธิ และที่สำคัญคือ มีความรู้สึกพึงพอใจกับเป้าหมายที่วางไว้

“คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาของกลุ่มปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ ส่วนนักส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทหน้าที่และกลไกที่ช่วยขับเคลื่อนหมู่บ้านให้รับรู้ถึงความเป็นมาตั้งแต่ดั้งเดิม เข้าใจสภาพปัญหาในปัจจุบันจนเข้าใจถึงความต้องการของหมู่บ้านและถ่ายทอดแนวทางพัฒนาหมู่บ้านไปสู่อนาคตได้อย่างเป็นระบบ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 10 กันยายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของสิริลักษณ์ ชาญวิฒนานุกูล (2543) เกี่ยวกับผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้ตั้งเป้าหมาย ทำการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเพื่อเตรียมเอาชนะอุปสรรคนั้นจนประสบความสำเร็จสร้างผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

4. ความคิดสร้างสรรค์

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถการโน้มน้าวให้ชาวเกษตรกรเปิดใจยอมรับมากขึ้น กล่าวคือกล้าแสดงออกที่สามารถ “พยายามคิดสร้างสรรค์ ทหาวิธีการใหม่ๆ มาพัฒนาหมู่บ้านของเราและพึ่งพาตนเองได้

“การผลิตปุ๋ยให้ตรงกับกรวดคาวีเคราะห์ดินในแต่ละพื้นที่ และหัวใจหลักคือ พื้นที่เพาะปลูก และทำความเข้าใจการโน้มน้าวให้เกษตรกรเปิดใจยอมรับนวัตกรรมและความรู้จากภายนอกเข้ามาประยุกต์ใช้ในหมู่บ้าน ซึ่งการผลิตปุ๋ยเพื่อใช้ในการเพาะปลูกทุเรียนในหมู่บ้านเป็นหนึ่งในโครงการที่ชาวบ้านให้ความสนใจ เนื่องจาก ชาวบ้านต้องการลดต้นทุนในการผลิตสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ตลอดทั้งปี จึงเริ่มรวมกลุ่มกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 30 กรกฎาคม 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของนิธินา ฐานิตธนกร (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ธุรกิจแห่งการสร้างสรรค์สังคม” กล่าวไว้ว่า แนวคิดการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์สังคมเป็นหลักโดยยึดแนวทางพัฒนาสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ คำนี้ถึงความรับผิดชอบต่อสังคมใช้โอกาสและนวัตกรรมในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยที่ผลตอบแทนที่ได้มาจากการประกอบธุรกิจสังคม จะมีการนำกลับไปสู่การกระจายสู่สังคมและช่วยให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

5. ยอมรับความเสี่ยง

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการกล้าตัดสินใจอย่างเด็ดขาด มีความอดทน และสามารถยอมรับความเสี่ยงได้ ส่งผลให้กลุ่มสร้างรายได้ด้วยตัวเองและประสบความสำเร็จได้

“การสร้างรายได้ด้วยตัวเองต้องเป็นคนกล้าเสี่ยง เพื่อให้งานที่ทำประสบความสำเร็จและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 4 สิงหาคม 2563)

“ความสำเร็จในระยะแรกเริ่มเกิดขึ้นได้เพราะมีชาวบ้านที่พร้อมเรียนรู้ กล่าวคือ กล่าวทำ กล่าวทดลอง มีตัวอย่างเกษตรกรที่เอาดินไปตรวจปรากฏว่า ดินขาดธาตุอาหาร ทำให้ทุเรียนมีผลขนาดเล็ก โดยใช้ปุ๋ยสั่งตัดตามคำวิเคราะห์ดินหว่านลงในดิน แน่แน่นอนว่า ต้นทุเรียนกว่าครึ่งพื้นที่ และยังได้ผลผลิตดีเป็นที่น่าพอใจ ถ้าเราสามารถลดต้นทุนการทำสวนทุเรียน กำไรมากขึ้น รายจ่ายของเราก็ลดลงตามไปด้วย” (สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ Spear and Eric Bidet

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2563

หัวข้อ “Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis: นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19”
19 กุมภาพันธ์ 2564 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

(2003) กล่าวว่า การประกอบการเพื่อสังคมมีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจเหมือนภาคธุรกิจทั่ว ๆ ไป ระดับความเสี่ยงขึ้นอยู่กับความพยายามของสมาชิกและผู้มีส่วนร่วมภายในองค์กรเพื่อรักษากิจการให้ปลอดภัย

6. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการประกอบอาชีพแบบพอเพียงและใช้ชีวิตแบบอิสระห่างไกลจากมลพิษทางถนน ปลอดภัย และมีเวลาว่างหลังจากการทำสวน

“บ้านเราใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พออยู่ พอใช้ ใช้เวลาว่างหลังจากการทำสวน มารวมกลุ่มกันพูดคุย และทำความเข้าใจร่วมกันได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 30 กรกฎาคม 2563)

“ทุกคนก็ทำหน้าที่ของตนเอง ส่วนใหญ่ก็ไปสวน สวนใครสวนมัน เจอกันอีกทีก็ตอนเย็น มานั่งพูดคุยกัน ไม่ต้องตื่นรนมาก หิวก็กินข้าว ว่างก็นอน ใช้ชีวิตแบบพอเพียง เราเป็นผู้กำหนดชีวิตของเราเองว่า เราต้องใช้ชีวิตของเรายังไงให้มีความสุข ไม่กดดัน ไม่เครียด ไม่จน สุขภาพแข็งแรง” (สัมภาษณ์คนที่ 2, 9 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ ระยะที่ 1: การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวว่า มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ พออยู่พอกิน พอประมาณ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคมอย่างยั่งยืน

7. ผลกำไรเพื่อการลงทุน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการหาแหล่งลงทุนที่ต่ำกว่าราคาท้องตลาด และพยายามสร้างผลกำไรให้กับคนในชุมชนเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และส่งเสริมให้เกษตรกรดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายและมีความสุข

“รายได้ก็โอเคครับ มันประหยัดค่าใช้จ่ายไปหลายอย่าง ถ้าเราออกไปซื้อปุ๋ยตามตลาด มันจะแพงกว่าในหมู่บ้าน เพราะเราผลิตปุ๋ยใช้เองทำให้ค่าใช้จ่ายลดลงตามไปด้วย เหมือนเราซื้อตามตลาดกระสอบละ 2,000 บาท แต่ถ้าเราซื้อในหมู่บ้านตกกระสอบละ 900-1,000 บาท จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้ในแต่ละปีครับ” (สัมภาษณ์คนที่ 2, 9 มิถุนายน 2563)

“หากชาวบ้านต้องการให้ได้ผลผลิตตรงตามความต้องการต้อง พวกเราจะร่วมกันวิเคราะห์ดิน ให้ความรู้วิชาการ และสามารถจำหน่ายปุ๋ยให้กับพี่น้องเกษตรกรในราคาต้นทุนการผลิตด้วยราคาในท้องตลาดราคาแพง การทำปุ๋ยทำให้เห็นว่าการต้นทุนจำนวนมาก ขณะเดียวกันผลผลิตก็ไม่ได้ลดลงเลย ต้นทุเรียนมีความแข็งแรง ผลตก กิ่งไม่ค่อยมีทำให้มีผลกำไรมากขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 10 กันยายน 2563)

“ปุ๋ยที่ซื้อตามตลาดมีราคาแพงมาก ราคาปุ๋ยในแต่ละปีมีการปรับราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ปุ๋ยมีความจำเป็นที่เราต้องใช้ทุกปี แต่ลงทุนสูงมาก หากเราผลิตกันเอง มีความเป็นได้ว่า สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายได้” (สัมภาษณ์คนที่ 3, 22 กรกฎาคม 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยยุทธ ชำนาญเลิศกิจ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง “กิจการเพื่อสังคมในระบบตลาด เป็นพื้นฐานเพื่อตอบสนองทางสังคมต่อการลงทุนที่ยั่งยืน” พบว่า ความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคมสามารถอธิบายได้จากการสร้างมูลค่าทางสังคม ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของกิจการเพื่อสังคม การดำเนินกิจการเพื่อสังคมจะต้องสามารถสร้างให้เกิดมูลค่าทางสังคม และเศรษฐกิจไปพร้อมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนเพื่อสังคมให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. ผลิตินค้าและบริการ

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการนำแม่ปุ๋ยมาผสมตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อเกิดเป็นสินค้าและบริการในชุมชน ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นโดยการโอนเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์จากผู้ผลิตไปยังลูกค้าที่มาซื้อปุ๋ยของสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

“ผู้ใหญ่บ้านมอบหมายให้ชาวบ้านภายในหมู่บ้านรับผิดชอบงาน จำเป็นต้องทำให้เสร็จทันช่วงเวลาที่กำหนด และนัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า โดยชาวบ้านต้องร่วมกันทำงาน” (สัมภาษณ์คนที่ 1, 20 กรกฎาคม 2563)

“มีหน้าที่ในการผลิตปุ๋ย บรรจูปุ๋ยลงกระสอบตามที่ลูกค้าสั่ง ส่วนใหญ่ลูกค้าจะมารับสินค้าเอง ในช่วงแรกยังไม่เป็นที่รู้จัก ระยะเวลา 1 เดือนได้ประมาณ 2-5 กระสอบ อยู่ในช่วงที่ชาวบ้านกำลังทดลอง ว่าปุ๋ยที่เราผลิตเองส่งผลดีต่อต้นทุเรียนมากน้อยแค่ไหน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 30 กรกฎาคม 2563)

“มีการเยี่ยมชมสวนของลูกค้า ว่าปุ๋ยที่ใส่เป็นอย่างไรบ้าง ดีไหม และให้คำแนะนำเกี่ยวกับ การตัดกิ่ง ดูแลต้นเพิ่มเติม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 18 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชามณู ศรีจำเริญรัตน์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการคำนวณสูตรปุ๋ยบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ทำให้เกษตรกรสามารถผสมปุ๋ยใช้เองได้ โดยได้ปุ๋ยเคมีที่ตรงตามความต้องการของพืชมากที่สุดและเป็นกรดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี โดยสามารถกำหนดสูตรปุ๋ยผสมที่ต้องการได้อย่างอิสระและกำหนดน้ำหนักกรรมของปุ๋ยผสมที่ต้องการได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ สานิตย์ หนูนิล (2557)

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2563

หัวข้อ "Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis: นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19"
19 กุมภาพันธ์ 2564 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

อธิบายเกี่ยวกับ การดำเนินการที่ยั่งยืนทางการเงิน มีศักยภาพในการหารายได้ด้วยตนเอง ดำเนินการรูปแบบธุรกิจ มีรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ การให้บริการเป็นส่วนสำคัญ สะท้อนถึงโอกาสในการเกิดความยั่งยืนทางการเงินของกิจการ

9. แก้ไขปัญหาพร้อมกัน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการเรียกลูกค้าของตนเองมาคุยกันอย่างต่อเนื่องพยายามหาคำตอบของปัญหาให้ได้ว่าสมาชิกกลุ่มต้องการอะไร แล้วใช้กฎระเบียบเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดความเป็นกลางมากขึ้น การพูดคุยร่วมกันเป็นแนวทางเดียวที่สามารถทำให้โครงการขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน

“การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านจะมีการนัดประชุมลูกบ้านเพื่อทราบปัญหาของชุมชนร่วมกัน แล้วนำปัญหาเหล่านั้นมารวมกันเป็นโครงการเดียวกันได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 25 มิถุนายน 2563)

“ชีวิตคนทำสวนสามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกอย่างถ้าเราตัดสินใจลงมือทำ ทุกคนมีโอกาสเหมือนกันหมดอยู่ที่ความขยัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 9 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของทัศนีย์ ปัทมสนธิ และ ธนัช กนกเทศ (2557) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการเพื่อสังคม สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงานและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยหลักการ หรือวิธีการที่ถูกต้องที่มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์ส่งเสริมการทำงานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

10. ประโยชน์ของชุมชน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ให้กับเกษตรกรให้ผู้เข้าอบรมได้ประโยชน์สูงสุด สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้และลงมือปฏิบัติงานทันทีเพื่อส่งออกรายได้โดยไม่ต้องพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง

“ได้มีการสอนวิธีการผลิตปุ๋ย มีสูตรที่ใช้ตามค่าวิเคราะห์ดิน รวมถึงการใช้ปุ๋ยในแปลงการเกษตร ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ถ้าใครสนใจหรืออยากลงมือทำสามารถมาขอเรียนรู้ได้ เป็นกลุ่มที่เผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกร” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 18 มิถุนายน 2563)

“ที่เราต้องแก้ไข คือ ตอนนี้เรื่องถุงมือ และหน้ากากอนามัย กลุ่มของเรายังไม่มี แต่ปัจจุบันก็ยังไม่มีมีการแก้ไขในส่วนตรงนี้ เพราะกลุ่มก็เพิ่งตั้ง เงินที่ได้มานำไปซื้อเก้าอี้พลาสติกบ้าง นำไปซื้อกระดานไวท์บอร์ด นำไปปรับปรุงสถานที่บ้าง ยังไม่มีเงินมาแก้ไขในส่วนตรงนี้ เอาเท่าที่มีไปก่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 24 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของพิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2557) อธิบายการประกอบการเพื่อสังคมมีความเชื่อมโยงกับสังคมโดยตรงเพราะเป็นองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของสังคมมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง คุณลักษณะของการประกอบการเพื่อสังคม คือ ความปรารถนาที่ส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบของคนในระดับท้องถิ่น

11. รับผิดชอบต่อและมีคุณธรรม

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการจัดให้มีระบบการป้องกันโดยการปิดกั้นแจกจ่ายอย่างแน่นหนาเพื่อป้องกันการลักขโมยในยามวิกาลหรือในช่วงลับตาคน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มทุกคน

“อาคารเก็บปุ๋ยมีการล็อกกุญแจทุกครั้งเพื่อป้องกันโจรขโมยปุ๋ยในช่วงดึก ยังไม่มีการขโมยเกิดขึ้น แต่เราก็ต้องป้องกันไว้ก่อน หากปุ๋ยหายขึ้นมา คณะกรรมการและสมาชิกต้องรับผิดชอบร่วมกันคือ กฎของกลุ่ม ต้องดูแลเป็นอย่างดี ทุกคนต้องมีความซื่อสัตย์ในหน้าที่ของตัวเองไม่ลักเล็กขโมยน้อย และที่สำคัญไม่โกงราคาปุ๋ย ทางกลุ่มมีการคิดป้ายราคาปุ๋ยให้ลูกค้ารับรู้และเห็นได้ชัด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 4 สิงหาคม 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ ทัศนีย์ ปัทมสนธิ และ ธนัช กนกเทศ. (2554) กล่าวว่า ผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่มีคุณลักษณะของผู้ประกอบการในด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ มีระเบียบวินัยในการทำงานมีความขยัน อดทน และเสียสละการเคารพในสิทธิและทรัพย์สินของผู้อื่น ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีเจตคติที่ดีต่อหน่วยงานมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีการประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

12. การตัดสินใจร่วมกัน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งการการตัดสินใจดังกล่าวสามารถช่วยในเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ และการจัดจำหน่ายสินค้าการสร้างทางเลือกสู่การผลิตสินค้าและบริการที่ถูกกว่า มีคุณภาพสูงกว่า มีความรวดเร็ว มีการบริการที่ประทับใจมากกว่า

“คนที่ตัดสินใจประกอบธุรกิจปุ๋ยในชุมชนจะต้องมีความเสี่ยง ถ้าทดลอง ต้องลงทุนด้วยเงินตนเองเพื่อที่จะให้ประสบความสำเร็จนะครับ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวจากทำงาน ชาวบ้านจะต้องรับผิดชอบสิ่งนั้นร่วมกัน เป็นงานท้าทายความคิด เพื่อให้กลุ่มปุ๋ยบรรลุผลสำเร็จ กลุ่มสามารถแก้ปัญหาได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 4 สิงหาคม 2563)

“การตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้นำกับชาวบ้านในชุมชนในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการทำงานทำให้กลุ่มปุ๋ยจัดตั้งมาแล้วเป็นเวลา 2 ปี และคาดว่าจะมีการพัฒนาในอนาคตอย่างต่อเนื่อง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 25 มิถุนายน 2563)

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2563
 หัวข้อ “Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis: นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19”
 19 กุมภาพันธ์ 2564 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

“ชาวบ้านทุกคนมีโอกาสศึกษาดูงานทำให้มีความรู้แล้วบ้าง สามารถตัดสินใจได้ว่า ควรจัดจำหน่ายในราคาเท่าไร จึงจะเหมาะสม มีการจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเก็บไว้เป็นหลักฐาน” (สัมภาษณ์คนที่ 3, 9 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับ แนวคิดของ พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2557) อธิบายเกี่ยวกับใช้หลักการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิก อำนาจในการตัดสินใจใช้หลักการของ “หนึ่งสมาชิกหนึ่งเสียง” โดยที่อำนาจไม่ได้กระจายไปตามจำนวนหุ้นหรือสัดส่วนของเงินทุนที่แต่ละคนมีอยู่และรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในผลที่เกิดขึ้น จากการตัดสินใจไม่ว่าผลนั้นดีหรือไม่

13. การมีส่วนร่วม

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในการมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ แสดงความคิดเห็นหรือโต้แย้งเรื่องต่างๆได้ที่สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไปได้

“เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นการช่วยให้ชาวบ้านเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีการสร้างแหล่งเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงความคิดเห็น รับฟัง และหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นธรรมโดยใช้การวาดรูปเป็นสื่อหรือการแสดงข้อคิดเห็นในเรื่องสภาพชุมชนในปัจจุบันและการกำหนดอนาคตของหมู่บ้านว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 25 มิถุนายน 2563)

“เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเก็บตัวอย่างดินในแปลงเพื่อนำมาวิเคราะห์ เริ่มจากการกำหนดพื้นที่ให้เหมาะสม หากมีพื้นที่ใหญ่กว่า 25 ไร่ ให้แบ่งออกเป็นแปลงย่อย การเก็บต้องเดินสุ่มเก็บตัวอย่างดิน ประมาณ 15-20 จุด สลับพื้นที่ปลูก โดยมีวิธีเก็บ คือ ขุดดินประมาณ 30 เซนติเมตร เลือกเฉพาะดินส่วนตรงกลางรวมกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 10 กันยายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ ธรรมรส โชติภูษิต (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งความรักใคร่ นับถือ ร่วมมือ ร่วมใจ อยู่ร่วมกันด้วยดีอย่างมีความสุข โดยมีจุดมุ่งหมายให้ตนเองมีความสุขและให้คนอื่นและสังคมมีความสุข หากมีความสมดุลแล้ว การทำงานในองค์การก็ราบรื่น สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นอย่างดี

14. ความยั่งยืนทางการเงิน

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่มีความสามารถในประเด็นเรื่องความยั่งยืนทางการเงินได้ โดยสมาชิกกลุ่มทุกคนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารงานกลุ่มเพื่อให้กลุ่มปุ๋ยมีรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี

“พัฒนากลุ่มปุ๋ยให้มีความยั่งยืนและตลอดไป ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเปิดโอกาสทางการตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น” (สัมภาษณ์ 9 มิถุนายน 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ สานิตย์ หนูนิล (2557) กล่าวว่า การหารายได้ด้วยตนเองต้องดำเนินการรูปแบบธุรกิจ มีรายได้จากการขายผลผลิตสินค้า การให้บริการเป็นสัดส่วนสำคัญที่สะท้อนถึงโอกาสในการเกิดความยั่งยืนทางการเงินของกิจการผลกำไรส่วนใหญ่นำไปลงทุนกลับไปใช้ในการขยายผลหรือคืนผลประโยชน์ให้แก่สังคมและชุมชน

สรุป

ผู้ประกอบการเพื่อสังคม มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง กล้าเสี่ยง สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เกิดการยอมรับจากคนภายนอกมากขึ้น ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการพักอาศัยอยู่บริเวณบ้านสามร้อยไร่ ทำให้ผู้ประกอบการไม่เสี่ยงต่อการลงทุนเพิ่ม เนื่องจากการผลิตปุ๋ยสามารถเลี้ยงชีพได้ดี ผู้ประกอบการส่วนมากจะบริหารงานด้วยตนเอง จึงไม่มีเวลาในการขยายการลงทุนเพิ่ม การผลิตปุ๋ยเพื่อใช้เองและจำหน่ายของชุมชน มีร้านค้าที่เป็นคู่แข่งจำนวนมาก ทำให้ผู้ประกอบการต้องประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อดึงดูดให้กับลูกค้ามากที่สุด การผลิตปุ๋ยทำให้ผู้ประกอบการมีรายได้ เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการมีความมุ่งมั่น อดทน และไม่ย่อท้อต่อปัญหา ใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการศึกษา พบว่า คุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่ปรากฏในกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยบ้านสามร้อยไร่ทั้ง 14 ประการ มีคุณลักษณะบางด้านที่ปรากฏให้เห็นไม่ครอบคลุมมากนัก จึงควรพัฒนากับกลุ่มอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ปีการศึกษา 2563

หัวข้อ "Community-led Social Innovation in the Era of Global Changes amidst Covid-19 Crisis: นวัตกรรมทางสังคมของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19"

19 กุมภาพันธ์ 2564 วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

2. จากผลการศึกษา พบว่า ควรศึกษาคูณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมเพิ่มเติมและนำคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคมที่ปรากฏทั้ง 14 ประการไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้เกิดเป็นกลุ่มผู้ประกอบการเพื่อสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคต

1. จากผลการศึกษา ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะการประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งการวิจัยที่พบอาจไม่ครอบคลุมถึงแนวทางการพัฒนา ทำอย่างไรให้คนมีส่วนร่วมมากขึ้นและเล็งเห็นความสำคัญของการประกอบการเพื่อสังคมในอนาคต

2. จากผลการศึกษา ควรมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมจึงจำเป็นต้องศึกษาการประกอบการเพื่อสังคมจากชุมชนอื่น เพื่อนำมาพัฒนาการประกอบการเพื่อสังคมให้เกิดเป็นนวัตกรรมรูปแบบใหม่ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). *เปิดตัวหลักสูตรใหม่ "ผู้ประกอบการเพื่อสังคม"*. ค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.kriengsak.com/index.php?components>.
- ชัยยุทธ์ ชำนาญเลิศกิจ. (2557). *กิจการเพื่อสังคมในระบบตลาดเป็นฐานเพื่อผลตอบแทนทางสังคมต่อการลงทุนที่ยั่งยืน. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(12), 71-85
- ณัฐชามณูย์ ศรีจำเริญรัตน์. (2559). *การพัฒนากระบวนการคำนวณสูตรปุ๋ยระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. วารสารวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 13(1), 31-44.
- ธรรมรส โชติคุณุช. (2540). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 12 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการณ์. (2557). *การวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ ระยะที่ 1: การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วรินทร์า ศิริสุทธิกุล. (2560). *แนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิพัก แซ่ลิ้ม. (2560). *แผนพัฒนาชุมชนบ้านสามร้อยไร่*. ยะลา: องค์การบริหารส่วนตำบลอัยยอร์เวง.
- สรเสริญ วงศ์ช่อม. (2559). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- सानิตย์ หนูนิล. (2557). *การวิเคราะห์องค์การประเภทกิจการเพื่อสังคม. วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17, 258-372.
- ลินี จักรธรรานนท์. (2553). *องค์กรเปลี่ยนโลกผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อมวลชน*. ค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.creativemove.com/interview/ashoka/Roger>
- สิริลักษณ์ หาญวัฒนากุล. (2543). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้หญิงไทยสายเทคโนโลยีการเป็นผู้ประกอบการซีพีอริยะ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
- สุภากร ภิญโญฉัตรจินดา. (2561). *การวิเคราะห์การเป็นผู้ประกอบการทางสังคมของผู้ประกอบการในเขตประกอบการสวนอุตสาหกรรมโรจนะ จังหวัดอยุธยา*. 11(1), 662-678
- Spear and Eric Bidet. (2003). *The Role of Social Enterprise in European Labour Markets*. WP no. 03/10.EMES European Research Network.